

ANIMA

številka 116, marec 2010, 4,80 eur

arhitektura, oblikovanje in novi mediji

dogodki

kdo danes potrebuje oblikovanje?
mipim - arhitektura prihodnosti

intervju

alenka kragelj eržen

projekti

hiša po velikem poku
devet kovancev - devet zgodb

tema številke: moč dotika

adijo, miške
večdotičnost v luči prihodnosti

okolju prijazno

10 napovedi zelene gradnje 2010

stroji in naprave

quo vadis informatica

programi

sony vegas pro 9

galerija

aleksander brezlan

v tej številki:

kupon za nagrado

Vegas Pro 9

tema številke:

moč dotika

PRO ANIMA d.o.o. 1001 LJUBLJANA p.p. 2736

Poštnina plačana na pošti 1110 Ljubljana

ProMarket

Sejem in kongres prodaje, marketinga in oglaševanja

17. - 19. marec 2010

Gospodarsko razstavišče Ljubljana

- Sejem** s tujimi in domačimi razstavljalci več kot **20 delavnic razstavljalcev**
- Kongres** z aktualnimi temami in izkušnjami strokovnjakov iz prakse
- Okrogle mize** s predstavniki znanih podjetij
- Medijski prostor** z brezplačnim predstavitvami oglaševalskega prostora
- Prodajni oder** z brezplačnim prodajniškim seminarjem
- Poslovni zajtrk** za dober začetek drugega dneva ProMarket

Še vedno se vrti!

Sejem

Preko 100 razstavljalcev s področij:

- Vizualnih komunikacij
- Več kot 20 delavnic razstavljalcev
- Promocij in pospeševanja prodaje
- Spletnega marketinga
- Zunanega oglaševanja
- ECO promocijskih materialov
- Virtualnih katalogov
- Multimedijev
- Grafičnega oblikovanja in tiska
- Poštnih storitev
- Reklamnih agencij
- in drugih področij

Okrogle mize

Med drugimi tudi:

Kako smo preživeli brez marketinga?

Moderator: **Kamenko Kesar**, Adrema d.o.o.

Vzponi in zatoni spletnega marketinga?

Moderator: **Rok Hrastnik**, Studio Moderna d.o.o.

Prihodnost TV in gibljivih slik

Moderator: **Janja Božič Marolt**, Mediana d.o.o.

Kongres

17. 3. 2010

PRODAJAMO S SRCEM

18. 3. 2010

NAZAJ H KORENINAM

direkt 2010

19. 3. 2010

VIZIJA PRIHODNOSTI

Med predavatelji celotnega kongresa bodo tudi:

Poenostavite poslovanje, da boste uspešni v hiperkonkurenčnem in hipertehničnem okolju, Johan Van Genechten, 4C consulting, Belgija

Pozicioniranje blagovne znamke na tujih trgih, Bernard Carey, Marlin Consulting, Velika Britanija

Časovno potovanje v medijski svet 2021, Nils Müller, TrendOne, Nemčija

Kako z direktnim marketingom zmagovati v spletni prodaji: Primer enaA.com, Aljoša Domijan, enaA.com

Merjenje uspeha aktualnih oglaševalskih kampanij znotraj računa Google Adwords, Jure Kumljanc, Lifeclass Hotels & Spa

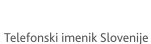
"Kako smo prodajali novi 5008 v trgovinah?", Simon Frelj, Peugeot Slovenije d.o.o.

Lateralno razmišljanje v praksi - nekaj primerov uspešnih zgodb iz slovenskih podjetij, Nastja Mulej, New moment

"Engagement ROI" - Urban Korenjak, Interactive.agency mediaservices d.o.o.

In drugi ...

Partnerji 2. sejma in kongresa ProMarket

Sejem ProMarket lahko obiščete po znižani ceni. **Prijavite se na e-obveščanje in prejmite kupon za 5 EUR popusta.** Pri vpisu na spletni strani **www.promarket.si/prijava** vpišite kodo **KR14**.

popust **5 €**

Organizator:

Prijave in info: **www.promarket.si**

Dima Center d.o.o., Tabor 5a, 1380 Cerklja, T: +386 1 70 90 777, F: +386 1 70 90 779, info@promarket.si, www.promarket.si

vseprisotni, a izgubljeni v vesolju

Redki bi se lahko protivili trditvi, da so maloštevilni poklici, katerih stvaritve so tako vseprisotne, kot so arhitekturne. Vsi živimo v hišah, delamo v hišah, hišam smo dali različne druge funkcije – upravne, poslovne, izobraževalne ... Hiše se družijo v ulice, naselja, mesta – vse to je arhitektura. Težko se ji izogneš. Le kakšen sprehod globoko v gozd in v naravo nas lahko vsaj za nekaj časa umakne in oddalji. Pa še tam nas na koncu čaka koča, pastirska koliba ali vsaj kamnito zavetišče, ki so si ga zgradili pastirji. In tudi ti bivaki so še vedno arhitektura, zelo preprosta, a vendarle.

Arhitektura se zajeda prav v vsako poro naših življenj. Ker se je razbohotila daleč prek meja sposobnosti, ki jih z lastnimi močmi zmore človek, so jo začeli spremljati pojavi, kot so promet, ulice, ceste, železniške proge ipd. Poleg tega promet ne teče sam – treba ga je pojit z energijo. Vse več energije zahtevajo tudi naša bivališča, v katerih smo si ustvarili lagodne pogoje. Vse manj opravil delamo z lastnimi rokami – preložili smo jih na ramena hišnih aparatov. Naša bivališča in vse stavbe, kjer se gibljemo, so vedno prijetno topla pozimi in hlajena poleti. Vse te dobrobiti so napajane z množico energije. Ta pa je najpogostejše v obliki fosilnih goriv, v redkih primerih je elektrika ali kaj drugega. Zanj ropamo zemljo, krotimo reke ter izčrpavamo in onesnažujemo vse okoli nas. Nasploh smo se spremenili v neukrotljive zajedavce,

ki snov, ki nam daje življenje, neusmiljeno izpodjedamo, uničujemo ter onesnažujemo. Krivec? En sam: »grda« človekova zasvojenost z gradnjo bivališč. Arhitektura torej.

A začeli smo pri vseprisotnosti. Nekaj zelo podobnega lahko ugotovimo tudi za industrijsko oblikovanje, to je oblikovanje predmetov, ki jih vsak dan uporabljamo. Tudi tem se zelo težko izognemo. Če ne drugega, smo usodno odvisni od oblačil, ali pohištva, ki nam polni domove. Predmeti, ki jih oblikujejo industrijski oblikovalci, se zelo malo oziroma skoraj nič ne razlikujejo od stavb – brez njih ne moremo shajati, saj nas obkrožajo prav na vsakem koraku.

In če se dotaknemo še tretjega področja ustvarjanja, h kateremu je usmerjena naša revija, to je grafičnega oblikovanja. Izraz sicer izvira iz grafike, ki je včasih predstavljala tisk. Danes, v digitalni dobi, pa oblikovana slikovna sporočila dobivajo mnoge druge oblike, vezane na digitalne tehnologije, ki so prevzele vlogo tiskovin. Iz mnogo razlogov se vse več vidnih sporočil seli v digitalne medije, predvsem na svetovni splet. Novi izrazni mediji omogočajo mnoge nove, do zdaj nedosegljive možnosti, kot je vključevanje zvoka in gibljivih slik. A kakor koli ga obračamo in vrtimo, so njegove pojavne oblike pravzaprav še nadalje slikovna, vidna sporočila. Grafično oblikovanje.

Vsa tri področja skupaj pa združuje to, kar smo v zgornjih vrsticah govorili že za arhitekturo in oblikovanje

izdelkov: vseprisotnost! Oblikovana oz. slikovna sporočila nas naravnost zasipajo. Z vsakega koraka! Z njimi se srečujemo na ulicah, v trgovinah, doma, gledajo v nas iz vseh medijev, ki jih tam imamo – s spletnih strani, televizije ...

Večino drugih poklicev poiščeš, ko jih potrebuješ: k zdravniku greš le takrat, ko zbolíš, h računovodkinji, ko delaš bilanco, k duhovniku le, ko je maša ali spoved. Ali če se vrnem na področje ustvarjanja, greš po knjigo v knjižnico ali knjigarno in vzameš le tisto, ki ti je všečvržeš. Ne greš na koncert glasbenika, ki igra tisto, česar ne maraš, na razstavo slikarja ali kiparja, ki te s svojim izrazom ne prepriča, itn. Večino strokovnjakov srečaš le redko, nekatere nikoli. »Našemu« poklicu oziroma njegovim stvaritvam pa preprosto ne moreš ubežati! So, kot sem zapisala že v uvodu, vseprisotne.

Zato sta njihov pomen ter poslanstvo izjemna in skoraj nenadomestljiva na področju, katerega pomen je ogromen: to je splošna raven okusa. Kajti popolnoma nevede se zgledujemo po tistem, kar vsak dan videvamo in prav tako nevede to isto kdaj pozneje posnemamo. To je vpliv na splošno likovno izobraženost in občo slikovno kulturo. Temu zapadamo vsi. Slikovno nekulturni investitor ne bo naročil izvedbe arhitekturno kakovostnega objekta. Likovno neizobražen direktor ne bo našel smisla v kakovosti, trajnostni vrednosti izdelka ali njegovi ergonomiji, saj mu bo najvišji možen cilj le trenuten prodajni uspeh izdelka. Tudi slikovno in likovno neizobražen politik ne bo uvidel prednosti, ki jih okoliu dolgoročno prinašajo kakovostne novogradnje, inovativni, vizionarsko oblikovani industrijski izdelki ali pravilno usmerjena in kakovostno izvedena vidna sporočila.

Ob tem s poudarjanjem vseprisotnosti arhitekture in oblikovanja ne želim zmanjševati vrednost drugih vej umetnosti. Nikakor ne! Slikarstvo, kiparstvo, glasba in drugi »klasični« umetniško izrazni mediji so viški kulturne ustvarjalnosti naroda. Njihov vpliv in pomen sta ogromna tudi v plemenitenju prej omenjenih aplikativnih vej. Trdno pa sem prepričana, da kultivirani naročniki, ki jih izobrazijo k dvigu vsesplošne kulturne ravni naravnani sistem, usodno vplivajo na položaj in razvoj vseh vej umetnosti – tistih popolnoma umetniških ter drugih aplikativno umetniških, kamor se uvrščata arhitektura in oblikova-

nje. Le-ti se sicer pogosto srečujeta s čisto tehničnimi ali celo komercialnimi momenti, a njuno vserazsežno stno poslanstvo bi moralo biti tisto, ki bi politično odgovorne prepričalo v pravičen odnos do njih. Resen odnos s strani države, družbe, šolskega sistema, od povsod, od koder se vpliva na širše množice in izgrajuje vsesplošna likovna izobraženost.

Tako bi po vseh zakonih logike moralo biti, pa je ravno obratno: arhitekte in oblikovalce se vse bolj rine na obrobje družbe. Dopusča in celo namerno se jih postavlja v položaje, da morajo delati za mizerno plačilo, in nenehno odriva v razne »odročne blatne rokave«, če nekoliko parafraziram. Razpršeni smo v različnih ministrstvih, v katerih smo prepogosto popolnoma neuporabni priveski gospodarsko zanimivim panogam. Tako, recimo, spadamo arhitekti pod ministrstvo za okolje, kam bi spadali grafični in industrijski oblikovalci ne ve skoraj nihče. Tiste, ki hirajo kot samostojni ustvarjalci, sicer vzame pod svoje okrilje ministrstvo za kulturo, a ker ima samo s sabo velike stroške in istočasno vse manj razpoložljivega denarja, je ta pomoč vse bolj pičila. Podobno je na področju gospodarstva: v GZS se ustvarjalci na področju novih medijev zapirajo v delovno skupino informatikov, oblikovalci padajo pod tisk, industrijski oblikovalci imajo svojo nedelujočo sekcijo, arhitekti so seveda v gradbeništvu in ob delovnih strojih, čeprav imajo popolnoma drugačno nravo dela in cilje ... Raztreseni smo vsenaokrog kot ne-kakšne uboge sirote.

Najbolj žalostno pa je, da se nas ves čas odriva tudi s področja kulture. Očita se nam, da v sebi nosimo hudičevo seme, ki se mu reče »ustvarjanje z računalniki«. Očita, da paktiramo s tehničnimi vedami, razmišljamo o učinkoviti rabi energije in se bratimo s prometniki, strojniki ter električarji, ki sodelujejo pri ustvarjanju stavb in predmetov. Pogosto se vgnezdimo v nedrja trženja, izrabljamo nas komercialisti ... A prepričana sem, da je prav zaradi vseprisotnosti izdelkov, ki jih ustvarjamo pri svojem delu, koristno, da kultura tukaj nekoliko razširi svoj »objem«. Ker bodo slikovno kultivirani uporabniki, ki jih lahko vzgojimo skozi visoko kulturno raven svojih, včasih res nekoliko »umazanih in manj dišečih« storitev, na koncu naredili veliko več za kulturo v svojem najožjem smislu, kot to naredijo danes.

založnik
pro anima d.o.o.

odgovorna urednica
irena hlede

urednik arhitektura in okolje
matevž granda

uredniški odbor
blaž erzetič, matevž granda, davorin horvat, matjaž likeb, doc. vojko pogačar, rene rusjan, edvard sternad

stalni sodelavci
kaja antlejš, boris beja, alja černe, blaž erzetič, domen fras, mojca gorjan, katja keserič markovič, nataša kovšča, matic kos, tina košir, tomaž križnar, vesna križnar, matic leban, daniel lovas, dejan pestotnik, mag. tomaž pilih, barbara poček, roman satošek, klemen trupej

celostna grafična podoba
andrej troha

slika na naslovnici
WEichlbauerORTis architects
zgodba: Na začetku je bil veliki pok. V njem vsi elementi, uporabljeni v prejšnjih projektih, eksplodirajo v računalniku.

oblikovanje naslovnice
blaž erzetič

urednik spletnih strani
andrej perčič

lektoriranje
breda munda

marketing in naročnine
pro anima d.o.o.
telefon: 01 52 00 720
faks: 01 52 00 728
trr: 19100-0010218228

naslov uredništva
pro anima d.o.o.
proletarska 4, p.p. 2736, 1001 ljubljana
e-pošta: info@proanima.si
www.klikonline.si, www.proanima.si
Revija klik je mesečnik, izhaja 1. v mesecu vsak mesec razen januarja in avgusta. Vse pravice so pridržane. Vso gradivo revije je v lasti založnika. reproduciranje revije je dovoljeno le s pisnim soglasjem založnika. Založnik ne odgovarja za nobeno škodo, ki nastane na podlagi nasvetov, tekstov, slik, oglasov ali katerega koli drugega materiala objavljenega v reviji klik. Mnenje uredništva se ne ujema vedno z mnenjem avtorjev besedil, objavljenih v reviji.

Izdajanje revije sofinancirajo Javna agencija za knjigo RS, Ministrstvo za šolstvo in šport RS ter Javna agencija RS za raziskovalno dejavnost. Naklada 1500 izvodov.

issn 1408-7936

4 marec

3 uvodnik: vseprisotni, a izgubljeni v vesolju

dogodki

6 kdo danes potrebuje oblikovanje? —
10 postaja diva
12 foto (iz)govor

14 mipim - arhitektura prihodnosti —

intervju

22 alenka kragelj eržen —

projekti

19 hiša po velikem poku —
26 individualnost²

28 devet kovancev – devet zgodb —

ustvarjalnost digitalne dobe – 32
32 paul whittington

tema številke: moč dotika

34 adijo, miške —
38 večdotičnost v luči prihodnosti

okolju prijazno

40 10 napovedi zelene gradnje 2010

stroji in naprave

43 qvo vadis informatica —

programi

48 sony vegas pro 9 —
tnt
50 3ds max design 2009 tnt:
arch + design: steklo
52 acadbau tnt: praktična vaja, 2. del
54 autocad tnt: tool palettes
56 archicad tnt: graphisoft bim-strežnik

galerija
58 aleksander brezlan

Zadnje dni januarja letos je Društvo oblikovalcev Slovenije v Cankarjevem domu kot sklepno dejanje skoraj mesec dni trajajoče pregledne razstave članov društva Oblikobranje priredilo dogodek, ki so ga poimenovali „tematsko dopoldne“. Na njem so se zbrali slovenski oblikovalci, ki se jim je v razgovoru pridružilo še nekaj gospodarstvenikov.

Mednarodni izbor, ki je bil letos že osmi zaporedoma, podeljuje nagrade v osmih kategorijah, poleg tega pa so člani komisije med stotinami prejetih projektov izbrali še 16 tistih, ki so prejeli visoke pohvale. Zmagovalni projekti predstavljajo mednarodni izbor iz Avstrije, Danske, Japonske, Libanona, Nizozemske, Saudske Arabije, Turčije in Velike Britanije.

Studio Kragelj že dolgo vlaga v razvoj integriranega procesa izvedbe projekta, ki prispeva k višji kakovosti rešitev, krajšemu času izvedbe in nižjim stroškom projekta. Z njegovo ustanoviteljico Alenko Kragelj Eržen smo se pogovarjali o zeleni gradnji, slovenski kulturni krajini, tradiciji gradnje v lesu in izzivih gospodarske krize.

Za hišo, ki sta jo zgradila Albert Ortis in Reinhold Weichlbauer v Lauffnitzdorfu na Avstrijskem Štajerskem, lahko rečemo vse drugo razen tega, da ni inspirativna. Njeni naročniki - kmečka družina s tremi otroki - v nasprotju z vsemi klišeji niso bili prav nič skeptični do inovacij.

Decembra 2009 je bila v Mestnem muzeju na ogled razstava projektov devetih kovancev, ki sta jih za natečaje za priložnostne kovance, ki jih razpisuje Banka Slovenije, oblikovala Domen Fras in Maja B. Jančič iz studia Aparat. Za tiste, ki si razstave niso utegnili pogledati v živo, jo ponavljamo na naših straneh.

Večdotična tehnologija po nekaj letih premikanja z malimi koraki očitno dobiva krila. S tem, ko so ji Okna 7 odprla prosto pot do najširših krogov uporabnikov, so jo naredila privlačno tudi za mnoge nezaupljive. Danes se lahko počasi že sprašujemo, kdaj bomo lahko rekli »Adijo miške«?

Ali smo po tridesetih letih dosegli vrhunec razvoja informatike in s tem konec informacijske revolucije? Niti približno, v resnici smo še vedno na samih začetkih in le odkrivamo neke osnovne načine, kako izkoristiti nove možnosti, ki nam jih informatika ponuja. Kam torej kaže prihodnost?

Medtem ko veljata Adobe Premiere Pro in Apple Final Cut pro še vedno kot nekakšna standarda za ljubiteljsko in polprofesionalno digitalno urejanje videa, je Sony Vegas Pro vsekakor skoraj enakovredna, v nekaterih primerih pa celo boljša alternativa.

Zlata pokrovitelj revije:

Qbiss by trimo

1. mednarodni sejem nepremičnin in investicij – proprio

26. in 27. marec 2010 bo Gospodarsko razstavišče Ljubljana gostilo dogodek, ki je novost na našem trgu. Sejem nepremičnin in investicij pri nas še orje ledino, nedaleč stran, v mondenem francoskem Cannesu, pa je tak sejem že dolgo vrsto let ena osrednjih prireditvev, kjer se zberejo vsi, ki se združujejo na področju gradenj, od investorjev do načrtovalcev in prodajnikov – nepremičninskih posrednikov.

V času gospodarske krize je trg nepremičnin sicer v izjemno negotovem položaju. Kljub temu pa je to področje eno izmed najbolj dinamičnih in zanimivih v slovenskem gospodarstvu. Zato so organizatorji Mednarodnega sejma nepremičnin in investicij ProPrio prepričani, da je takšno srečanje edina prava priložnost, da se vsi akterji, ki delujejo na nepremičninskem trgu, srečajo na enem mestu in zainteresirani javnosti ponudijo relevantne informacije s področja nakupa, prodaje, najema, obnove ter zavarovanja nepremičnine.

Na sejmu se bodo predstavili: nepremičninske agencije, podjetja, ki nudijo nepremičninsko in kreditno posredništvo, ekonomsko in pravno svetovanje, investitorji, gradbena, geodetska in inženiring podjetja, banke, zavarovalnice, nepremičninski in investicijski skladi ter vsi drugi, ki delujejo na nepremičninskem področju.

Obiskovalci, med katerimi pričakujejo kupce oziroma prodajalce stanovanjskih nepremičnin, počitniških objektov, poslovnih prostorov, investitorje, bodo imeli možnost iz prve roke dobiti vse ustrezne informacije, ki zagotavljajo kakovostno transakcijo z nepremičnino. Poleg sejemske razstave bo prireditev postregla še s svetovanji ter predavanji. Več si lahko preberete na spletni strani: www.proprio.si. A.R.

Obiskovalci, med katerimi pričakujejo kupce oziroma prodajalce stanovanjskih nepremičnin, počitniških objektov, poslovnih prostorov, investitorje, bodo imeli možnost iz prve roke dobiti vse ustrezne informacije, ki zagotavljajo kakovostno transakcijo z nepremičnino. Poleg sejemske razstave bo prireditev postregla še s svetovanji ter predavanji. Več si lahko preberete na spletni strani: www.proprio.si. A.R.

eko klik: seminar “vrednotenje objektov – potencial prihodnosti”

Kot nadaljevanje že več kot leto dni trajajočega rednega sledenja dogodkom in novostim s področja energetske učinkovitosti gradnje ter vsega, kar se navezuje na področje ohranjanja okolja, pripravljamo v reviji niz okolju prijaznih dogodkov pod naslovom Eko KLIK. Prvi bo 22. aprila 2010 v kulturnem domu Španski borci v Ljubljani. Tema celodnevne seminarja bo »Vrednotenje objektov – potencial prihodnosti«. Na njem bosta najprej arhitekt Andrej Kalamar in Matija Štukelj (GH holding) predstavila ameriški sistem LEED in prvi objekt s tem certifikatom pri nas – stolpnico Gemini, nato pa bo Robert Smodiš, slovenski avditor, opisal še značilnosti nemškega standarda DGNB in športno dvorano v Puconcih, ki bo zgrajena v skladu z njim. O gradnji z naravnimi materiali in lastni tehnologiji, ki jo je ob tem izgradila, bo spregovorila Mateja A. Leskova, strokovnjakinja zavoda ZRMK in predstavnika ministrstva za okolje in prostor pa bodo osvetlili urejanje tega področja pri nas.

Vrednotenje objektov je potencial prihodnosti. Nižje obratovalne stroške, zdravo bivalno okolje in kakovostno gradnjo zagotavlja tako uporabnikom, kot tudi vsem drugim, ki sodelujejo pri gradnji, prodaji ter vzdrževanju objektov. Certifikat je dodana vrednost na trgu nepremičnin. Proizvajalcem in dobaviteljem pomeni novo tržno nišo in s tem nova delovna mesta. Našemu planetu pa trajnostni razvoj in čisto prihodnost. M.G.

Vrednotenje objektov je potencial prihodnosti. Nižje obratovalne stroške, zdravo bivalno okolje in kakovostno gradnjo zagotavlja tako uporabnikom, kot tudi vsem drugim, ki sodelujejo pri gradnji, prodaji ter vzdrževanju objektov. Certifikat je dodana vrednost na trgu nepremičnin. Proizvajalcem in dobaviteljem pomeni novo tržno nišo in s tem nova delovna mesta. Našemu planetu pa trajnostni razvoj in čisto prihodnost. M.G.

www.klikonline.si

pomembni datumi v marcu

Natečaji, razpisi:

- **Imagine Cup 2010**; mednarodni natečaj za študente, ki ga za rešitve, ustvarjene z njihovimi orodji, razpisuje Microsoft, denarne nagrade;
Rok za prijave: 15. marec 2010, www.imaginecup.com
- **Young Package 2010**; mednarodni natečaj za mlade oblikovalce v starosti do 30 let, specializiran izključno v embalažo in to narejeno iz gladkega ali gubane kartona;
Rok za prijave: 29. marec 2010, www.young-package.com
- **33. slovenski oskar za embalažo 2010**; slovenski natečaj (ki letos dobiva tudi mednarodno noto) za rešitve embalaže, ki vsebujejo izvirnost, skrb za zaščito vsebine, potrošnika in narave, praktičnost uporabe, estetiko in tržno komunikativnost ter tehnično odličnost, starostnih in drugih omejitev ni;
Rok za oddajo del: 31. marec 2010, www.pomurski-sejem.si/slo-inpak
- **Electrolux Design Lab 2010**; mednarodni natečaj za dodiplomske in podiplomske industrijske oblikovalce bo letos potekal pod sloganom »2. vesoljska doba«, vezano na življenje, kot naj bi bilo leta 2050;
Rok za oddajo del: 1. maj 2010, www.electroluxdesignlab.com
- **2010 Adobe® Design Achievement Awards**; mednarodni študentski natečaj za oblikovalske dosežke s programi podjetja Adobe, razpisanih je 12 nagradnih kategorij na treh področjih medijev, nagrajenci dobijo denarne nagrade;
Rok za oddajo del: 4. junij 2010, www.ADAAentry.com

Seminariji, kongresi, sejmi:

- **Mipim**; vodilni svetovni sejem na področju nepremičnin, kjer se zberejo vsi, ki na tem področju kotirajo najvišje, od investorjev do razvojnikov in arhitektov;
16. do 19. marca 2010, Cannes, Francija, www.mipim.si
- **ProMarket**; sejem in kongres prodaje, marketinga in oglaševanja ponuja obiskovalcem še pester strokovni obsejemski program v obliki kongresa. Ključni govorci bo Nils Müller, TrendOne, vizionar in futurist s predavanjem »Časovno potovanje v medijski svet 2021«;
17. do 19. marca 2010, Gospodarsko razstavišče, Ljubljana, www.promarket.si/kongres
- **Proprio – mednarodni sejem nepremičnin in investicij**; priložnost, da se vsi akterji, ki delujejo na nepremičninskem trgu, srečajo na enem mestu in zainteresirani javnosti ponudijo relevantne informacije s področja nakupa, prodaje, najema, obnove in zavarovanja nepremičnine;
26. in 27. marec 2010, Gospodarsko razstavišče, Ljubljana, www.proprio.si
- **konferenca Optimum IT**; predstavitev celotne ponudbe orodij in rešitev, ki pripomorejo k nižanju stroškov, višanju produktivnosti ter zadovoljstvu obstoječih strank z dodano vrednostjo poslovanja; udeležba je brezplačna, obvezna pa je prijava;
1. april 2010, Gospodarsko razstavišče, Ljubljana, www.optimum-it.si
- **1. seminar EkoKLIK z naslovom Vrednotenje objektov - potencial prihodnosti**; Vrednotenje (certificiranje) stavb je postopek, ki ga bodo morali izvesti vsi, ki bodo želeli svojemu objektu ali objektu svojega investitorja dolgoročno ohraniti in celo višati vrednost;
22. april 2010, dom Španskih borcev, Ljubljana, www.ekoklik.si

Razstave:

- **Zlata čebela 9 (Golden Bee 9)**; mednarodni bienale grafičnega oblikovanja, ki zbira najboljše svetovne dosežke s področja grafičnega oblikovanja. Odprt je tudi poziv k prijavam do 15. aprila 2010.
25. november 2009 – 15. april 2010, Moskva, Rusija; www.goldenbee.org

kultni priročnik za pasivno gradnjo

Prva izdaja kataloga ekoloških gradbenih elementov je bila natisnjena v Nemčiji leta 1999 in je kmalu postala kulturna ter »klasika« na področju. Vključevala je ekološke primerjave in ocene, vodnik po izvedenih objektih in razne kazalnike fizikalnih vplivov. V drugi izdaji je bila vsebina prilagojena standardu pasivne gradnje. Vsi grafični prikazi prereзов objektov in okoljskih ocen so bili posodobljeni in še nazorneje predstavljeni.

Projektantom, arhitektom in naročnikom so s tretjo izdajo na voljo preizkušene detaljne rešitve za standarde pasivne gradnje, merila za dokazovanje učinkovitosti, podatki o različnih materialih, merila za ocenjevanja pri razpisih in natečajih ter seveda uspešni primeri iz prakse.

Naslov:

**Passivhaus-Bauteilkatalog /
Details for Passive Houses, 3rd edition**

Izdajatelj:

Springer Wien New York

Število strani:

347, trda vezava

Leto izida:

2009

Jezik:

nemški / angleški

Cena za naročnike revije:

106,40 eur

gradnja in stroški zgoščene gradnje

V zbirki »Density« (gostota) je izšel nov obsežen del, ki prinaša primerjalne analize 32 večstanovanjskih projektov s posebnim poudarkom na primerjavi konstrukcijskih

sistemov z podrobno stroškovno analizo gradnje. Primerjani so različni parametri od faktorjev gostote, tlorisov, tipologije stavb, fasadnih in strešnih sistemov ter trajnostnih strategij. Opremljena s fotografijami, tehničnimi načrti in shemami ter obrazilitvami, so predstavljena dela projekti priznanih avtorjev, kot

so Adamo-Faiden Arquitectos, Allford Hall Monaghan Morris, Atelier Kempe Thill, FOA, Gigon Guyer, MVRDV, Office dA in Urbanus Architecture & Design.

Naslov:

HOCO: Density Housing Construction & Costs

Izdajatelj:

a+t ediciones

Število strani:

464, mehka vezava

Leto izida:

2009

Jezik:

angleški / španski

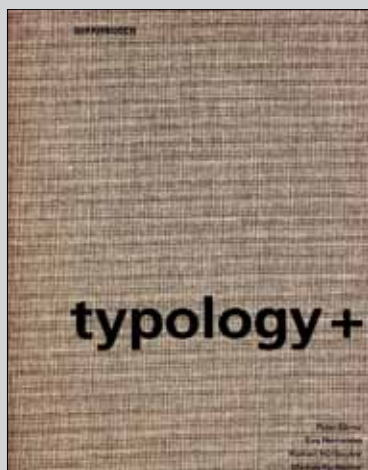
Cena za naročnike revije:

44,00 eur

več kot le tipologije

V knjigi Typology+ je dokumentiranih in analiziranih okoli sto stanovanjskih stavb po vsem svetu. S shematskimi prikazi je sistematično obdelan širok in raznolik razpon stanovanjskih tipov. Poglabljene študije kategorizirajo objekte v več skupin glede na: dostop, prostor, morfoligijo. Vse to je pospremljeno s podrobnimi tipološkimi opisi in vrednotenjem posebnih odlik posameznih med njimi.

Spremna besedila orišejo povezave med stanovanjskimi tipi in referenčnim objekti dvajsetega stoletja. Vsi projekti so na novo grafično poenoteni in predstavljeni s tlorisi v merilu 1:200. Z načrti situacij, prereзов, fasad in s foto-

grafijami je za vsak objekt predstavljena urbana umestitev, gradbena struktura, oblikovanje in prostorsko funkcionalna kakovost.

V knjigi Typology+ ne najdemo le širokega razpona trajnostnih pristopov k stanovanjski gradnji, pač pa tudi različne principe, ki so uporabni pri načrtovanju.

Naslov:

typology+

Izdajatelj:

Birkhauser

Število strani:

432, trda vezava

Leto izida:

2009

Jezik:

angleški

Cena:

73,80 eur

kdo danes potrebuje oblikovanje?

Zadnje dni januarja letos je Društvo oblikovalcev Slovenije v Cankarjevem domu kot sklepno dejanje skoraj mesec dni trajajoče pregledne razstave članov društva Oblikobranje priredilo še dogodek, ki so ga poimenovali „tematsko dopoldne“. Na njem so se v lepem številu zbrali slovenski oblikovalci, ki se jim je v razgovoru na okrogli mizi pridružilo nekaj tako ali drugače pomembnih gospodarstvenikov.

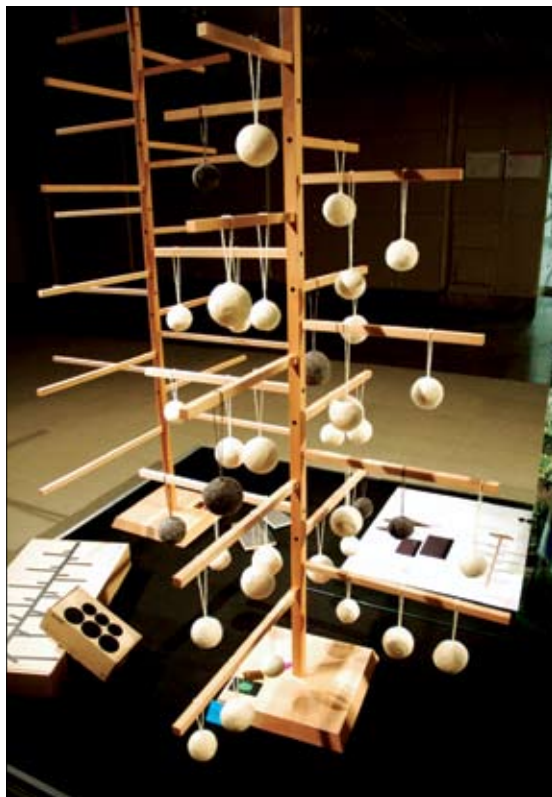
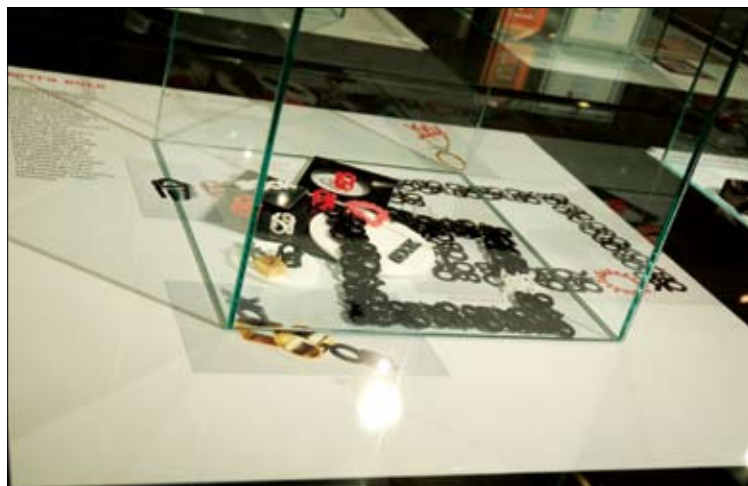
Tematsko dopoldne je obsegalo dva dela. V prvem so člani DOS predstavili tiste svoje dosežke, ki kažejo zrelost slovenskega oblikovanja, njegovo mednarodno prodor-

no moč ter uspešno podporo uveljavitvi gospodarskih družb in blagovnih znamk. Svoja dela in dosežke so predstavili predsednik društva Robert Klun, Sašo Urukalo,

Edi Berk, Tea in Edo Vidovič, Pavel Bonča, Jana Mršnik in Vesna Štih ter Marko Savič. Predstavitve so bile zamišljene kot izhodišče, ki naj bi prisotne gospodarstve-

nike izzvalo k razmišljanju o vlogi oblikovanja v slovenski družbi in predvsem v gospodarstvu ter razmisleku o tem, koliko so oblikovalci v tem sistemu sploh potrebni

ter koliko so izkoriščeni njihovi ustvarjalni potenciali.

Po odmoru, popostrenem z manjšo zakusko, je sledila razprava v obliki okrogle mize, na kateri so svoje izkušnje in poglede predstavili gostje iz gospodarstva: predsednik GZS Samo Hribar Milič, direktor ICPE dr. Štefan Bogdan Šalej, predsednica uprave družbe Peko Marta Gorjup Brejc, kreativna direktorica v Gorenje Design studi u Lidija Pritrznik, direktor razvoja v Trimu Trebnje Miloš Ebner ter Demetrij Živec, direktor marketinga v Intralightingu. DOS je želel v pogovorih predvsem osvetliti vprašanje umeščenosti oblikovalskega znanja v strategijo poslovnih odločitev vodenja in upravljanja podjetja ter opozoriti na neizkoriščenost znanja in izkušenj, ki jih imajo in jih lahko ponudijo njegovi člani. In kaj so kot odgovor na izziv ustvarjalcev odgovorili gospodarstveniki?

Samo Hribar Milič je kot predsednik Gospodarske zbornice (z dolgoletnimi delovnimi izkušnjami iz dela v GZS, tudi na drugih funkcijah) izpostavil dejstvo, da se formalno in v besedah vedno izpostavlja pomen inovativnosti, ustvarjalnosti in kakovostnega oblikovanja, a da se to skoraj ve-

dno ustavi na izvedbeni stopnji. GZS sicer ima še nadalje ambicijo, da podpira oblikovanje in vse nanj vezane vrednote, vendar brez podpore državnih institucij sama težko kaj naredi. Opozoril je, da je bilo v Sloveniji napisanih in sprejetih že precej razvojnih strategij, malo pa je bilo narejenega za to, da bi delovale. Pomemben premik bi bila celovita strategija socialnega razvoja, ki bi vključevala slovenske blagovne znamke. Spodbudno stališče do slovenskega oblikovanja je v svojem govoru izrazil *dr. Štefan Bogdan Šalej*, direktor medvladne organizacije International Center for Promotion of Enterprises. Po njegovem prepričanju imamo v Sloveniji zelo kakovostne oblikovalce, ki se lahko v vsem kosajo s svetovnimi razen v samozavestnem strokovnem uveljavljanju širom sveta. Poudaril je tudi pomen slikovnega izobraževanja vse od vrtca in multidisciplinarnega sodelovanja ter povezovanja strokovnjakov. V povzetku je povabil vse slovenske oblikovalce, ki imajo željo, da prodrejo v svet, da se oglasijo v njegovi ustanovi, kjer jih lahko ob tem podprejo.

Za njim je *Marta Gorjup Brejc*, predsednica uprave družbe Peko, predstavila nji-

hov primer nadgradnje stroškovno učinkovite strategije s strategijo dolgoročnega investiranja v prepoznavnost lastnih blagovnih znamk. Povezali so se z že mednarodno prepoznavnimi oblikovalci iz tujine in bolj prepoznavnimi v Sloveniji, poskrbeli za učinkovito integracijo oblikovanja v celoten tržni proces in neustrašno nastopajo na sejmišnih v tujini, čeprav se utegnejo prvi rezultati slednjega pokazati šele čez nekaj let. Cilj tovarne Peko danes je, da delujejo lokalno, a mislijo internacionalno. Hrabro navezujejo sodelovanja z mednarodnimi oblikovalci in si premišljeno izgrajujejo prepoznavno blagovno znamko.

Naslednja govornica, *Lidija Pritrznik*, kreativna direktorica iz Gorenje Design, je povedala, da pogrša študijski program oblikovalskega menedžmenta, ki bi celostno obravnaval vlogo oblikovanja v gospodarskih procesih ter izpostavljal tudi njegove sociološke, psihološke in druge vidike. Poudarila je še pomen izobraževanja podjetij na področju poznavanja in vrednotenja kakovostnega oblikovanja.

Trimov direktor razvoja *Miloš Ebner* je izpostavil vprašanje udeležbe na okrogli mizi, kjer so bili ponovno zbrani le isto mi-

sleči in prepričani. Po njegovem je nujno, da se podobnih srečanj udeležujejo tudi tisti, ki mislijo in razmišljajo drugače, pogršel pa je uradne vladne predstavnike. Tržno uspešno podjetje, kot je Trim, se dobro zaveda, da je oblikovanje sicer nujno za uspeh, ni pa zadostno.

Govore gospodarstvenikov je zaključil *Demetrij Živec*, direktor marketinga v podjetju Intralighting, ki se je sprehodil med možnostmi in nezmožnostmi povezav oblikovanja ter gospodarjenja. Opozoril je tudi na nezadostno razvitost kulture industrijskega oblikovanja in na to, da je treba sočasno gojiti interni oblikovalski tim ter zagotavljati fleksibilnost podjetja s sodelovanji z zunanjimi oblikovalci. Končno merilo uspeha je vendarle dobiček, ki ne nazadnje pripomore tudi k možnostim ohranjanja kakovostnega oblikovanja še naprej.

Ugotovitev tematskega dopoldneva je bila, da država sicer izkazuje voljo za vključitev oblikovanja v strateški razvojni program, vendar stori bore malo v obliki konkretnih spodbud ali potez. Zlata doba državne podpore slovenskemu oblikovanju je najverjetneje že za nami – to so bila 70.

leta prejšnjega stoletja, čas najbolj učinkovite državne podpore oblikovanju, ki je privedla do dosežkov, ki še danes pripomorejo k prepoznavnosti Slovenije. Nujno bi bilo treba ustanoviti nacionalni gospodarski center za uveljavitev slovenskih znamk in prek njega skrbeti tudi za ustrezno povezovanje oblikovanja, trženja in promocije. Gospodarske družbe bi se morale bolj odločati za vključitev oblikovalcev v svoje vodstvene strukture in v razvoj izdelkov vse od prvih zamisli naprej, oblikovalci sami pa bi lahko v večjem številu uveljavljali svoje delo na način umeščanja blagovnih znamk, saj pogosto pristajajo na vlogo storitvene podpore gospodarstvu, namesto da bi se zavzemali za partnerski odnos v razvojnih programih.

Naštete težave so pereče za obe strani, ki sta razpravljali na tematskem dopoldnevu. Zato ni presenetljivo, da je dogodek zaneatil voljo po nadaljevanju dialoga, ki naj bi čim prej prerasel v konkretna dejanja za intenzivnejšo vlogo oblikovanja v gospodarstvu. Kaj pa se bo resnično premaknilo v res ne preveč rožnatem položaju oblikovalcev in oblikovanja na slovenskem bo, kot vedno doslej, pokazal čas ...

postaja diva

V okviru programa *Soočanja s sodobno vizualno umetnostjo* Mestne galerije Nova Gorica, je bil 19. januarja predstavljen SCCAjev projekt Postaja DIVA (Digitalni video arhiv), sicer še v fazi grajenja in preizkušanja.

Različne vidike ustvarjanja video in medijskega arhiva Postaja DIVA je predstavila Ida Hiršenfelder, asistentka video programov SCCA-Ljubljana ter kritičarka in publicistka. Govorila je o načinu obdelave video materialov z vsebinske in tehnične strani, spregovorila pa je tudi o načinu predstavljanja video arhivov na spletu in o širjenju znanja o video in medijskih delih.

Barbara Borčič, direktorica in voditeljica video programov SCCA-Ljubljana ter Miha Colner in Ida Hiršenfelder so v okviru tega dogodka pripravili serijo videov z naslovom *Postaja DIVA predstavlja*. To je kronološko zaokrožen program z izbranimi petnajstimi video deli, ki izpostavlja premike v razumevanju in rabi tega medija kot izraznega sredstva ter avtorske posebnosti na tehnološki, medijski in vsebinski ravni med letoma 1983 in 2007. V izbiri video del so bili zajeti avtorji: Zemira Alajbegović, Vesna Bukovec, Neven Korda, Marko Kovačič, Ema Kugler, Andrej Lupinc, Marjan Osolc, Sašo Podgoršek, Zvonka Simčič, Mirko Simič, Robertina Šebjanič, Nika Špan, Miha Vipotnik, Tanja Vujinović ter ZANK in Borghesia.

Postaja DIVA je nastala kot nadgradnja sklopa raziskovalnih, dokumentacijskih in arhivskih projektov na področju video/medijske umetnosti (*Videodokument*, *Videospotting*, *Internet Portfolio*, *Artservisova zbirka* in *e-arhiv*). Po uspešni razstavi v Galeriji Škuc junija 2009 je Postaja DIVA zbudila zanimanje številnih institucij za sodobno umetnost iz sosednjih držav. Obravnavajo jo kot zanimiv model urejanja in skrbi za av-

diovizualne materiale, tako s tehničnega kot iz vsebinskega vidika. Do zdaj se je predstavila na festivalu *Ars Electronica* v Linzu, na festivalu *MediaScape* v Novigradu, v Muzeju moderne in sodobne umetnosti v Reki, na festivalu *VideoSpritz* v Trstu in v okviru razstave *Blickmaschinen* v Kunsthalle (Múcsarnok) v Budimpešti. Je tudi partnerski arhiv mednarodne platforme GAMA (*Gateway to Archives of Media Art*), ki pove-

zuje sorodne evropske video/medijske arhive in jim omogoča večjo vidnost in širšo dostopnost.

Predstavitve Postaje DIVA je bila pospremljena z opisom vloge video arhiva in problema povezav, ki jih arhiv ustvarja s sodobnimi tehnološkimi in računalniškimi orodji. Pri projektu je fokus na zbiranju videomaterialov na podlagi treh temeljnih kategorij: umetniški video, dokumentarni posnetki umetniških dogodkov ter doku-

menti teoretskih razprav in drugih virov, ki se nanašajo na sodobno umetnost ter ponujajo kontekst za obravnavo, v tem primeru, video del.

Obstaja protislovje med digitalizacijo in arhivom, kajti arhiv naj bi prednostno hranil izvirnike in ne "kopij", kar pa pri številnih medijskih nosilcih ni možno, saj so naprave za njihovo branje izjemno redke, z njimi znajo delati le starejši in izkušeni mojstri in – kar je najbolj zaskrbljujoče – naprave

postajajo tehnološko neuporabne ali pa jih celo ni več. Nosilci videoumetnosti so bili od prvih poskusov v 60. letih 20. stoletja dalje podvrženi številnim tehničnim posodobitvam, ki pa jih ni toliko narekovala težnja po večji kakovosti, kot bolj tržna logika. V teh štiridesetih letih se je zamenjalo več kot tridesetih nosilcev, od katerih so javnosti najbolj znani U-matic, BetaSP, Video8, VHS, DVD in MiniDV. Sestava nosilcev ter zanesljivost in stabilnost njihovih delov zelo nihajo, nasprotno od splošnega prepričanja pa magnetni trakovi, če jih pravilno hranimo, ne začnejo razpadati prej kot v tridesetih letih. Nezaniesljivost je dossegla kritično točko predvsem pri digitalnih nosilcih, kot je na primer DVD, ki ni le nestabilen, ampak s kompresijo omogoča sorazmerno slabo kakovost informacije. Ker so nosilci nestabilni, se pri ohranjanju srečujemo s svojevrstnim protislovjem, saj je ohranjanje možno le s kopiranjem. Temeljni predmet video arhiva je namreč umetniška vsebina in ne toliko tako imenovani izvirni "master" s svojo fizično, objektivno pojavnostjo. Nekateri arhivi, ki imajo na voljo ustrezne klimatizirane prostore za hrambo in dovolj veliko finančno podpo-

ro, se ukvarjajo tudi z ohranjanjem izvirnih kopij, vendar v primeru Postaje DIVA na žalost to ni tako.

Video arhiv temelji na faksimilu – natančnem posnetku ali kopiji video dela najvišje možne kakovosti. Ob tem je vredno tudi premisliti, kaj pravzaprav pomeni postopek digitalizacije. Digitalni arhivi nikakor niso prepisi informacij v DVD kompresijo in njeno hranjenje na trdih diskih, pač pa sta ta dva postopka zgolj podpora trenutka, ki zadovoljujeta zahtevi po dostopnosti arhiva strokovni in širši javnosti. Prvi namen arhiva je hramba umetniških vsebin, ki so pomemben segment materialne in duhovne premične kulturne dediščine ter zgodovinskega spomina. Faksimile video dela lahko glede na zdajšnje video formate in tehnologijo najbolj stabilno hranimo v zapisu na formatih MiniDV, DigiBeta in D5. Za zapis smo izbrali najbolj dostopnega od treh, MiniDV, ki ga mora spremljati zapis na trdem disku v kodeku DV PAL. Če se držimo tega napotka, ublažimo tudi navidezno protislovje med arhivom in digitalizacijo, saj tako zagotovimo, da je digitalizirana različica verodostojni faksimile video dela.

Zbiranje materiala za Postajo DIVA izhaja iz dokumentacijskega, arhivskega in raziskovalnega projekta o video umetnosti v slovenskem prostoru *Videodokument: Video umetnost v slovenskem prostoru 1969-1998*, ki je potekal na Zavodu SCCA-Ljubljana v letih od 1994 do 1999. Sledili so mu številni kuratorski izbori iz zbranega gradiva, ki so predstavljeni s skupnim imenom *Videospotting* ter raziskovalno razstavna projekta *Kaj se dogaja z avdiovizualnimi arhivi?* (2005) in *Kaj storiti z avdiovizualnimi arhivi?* (2007), kot tudi številni posveti in pogovori z umetniki, kustosi in drugimi strokovnjaki, tudi mednarodnimi sodelavci, ki se prav tako ukvarjajo s hrambo video umetnosti in s ustvarjanjem video arhivov.

Postaja DIVA temelji na zbiranju video materialov v okviru razširjenega pojma nacionalnega konteksta in vključuje umetnike, ki delujejo v slovenskem in/ali mednarodnem prostoru. Pri tem moramo opozoriti, da vsako prizadevanje za vzpostavitev preglednega arhiva temelji na kriterijih diskriminacije in interpretacije, ki so plod kritičnega dela, kakor tudi na neizogibni nepopolnosti arhiva. Arhivi so pomemben tvorec zgodovinske kulturne zavesti, a so v vseh pogledih pogojeni z ideološkimi premisami in zakoni (afirmativne) diskriminacije. Ne morejo celostno predstaviti zgodovinskih dogodkov ali predmetov, pač pa temeljijo na kulturnih razmerjih, ki jih je možno z analizo jasno pokazati. Kljub nepopolnosti arhivov in potrebi po njihovem stalnem dopolnjevanju in izboljševanju, morajo biti postopki obravnave materialov jasno določeni s tipologijo izrazoslovja, ki ustvarja kartografijo konceptualnih okvirov, znotraj katerih obravnavamo video delo ali kateri drugi avdiovizualni material. Tak sistem zagotavlja sorazmerno zanesljiva orodja, s katerimi je mogoče omiliti protislovja, ki nujno nastanejo, ko arhivski sistem trči z zelo raznolikimi avtorskimi pristopi. Tipologijo govora o video materialih se je v sodelovanju s partnerji pri platformi GAMA (*Gateway to Archives of Media Art*) opredelilo z razdelitvijo slovarja zvrsti v tri kategorije: umetniško delo, dogodki in viri. Pod umetniška dela se uvrščajo avtorski video, dokumentarni video, avtorski film, eksperimentalni video, enominutni video, glasbeni video, video instalacije, interaktivna umetnost, televizijska umetnost, pripovedni video, animacija, video performans, plesni video, potopisni video, računalniška grafiko ter zvočna in hibridna umetnost. Omenjene zvrsti naj bi vključevale vsa področja umetniške medijske produkcije, pri obravnavi posameznega video dela pa se upošteva, da ga je pogosto mogoče uvrstiti v več kot eno zvrst medijske umetnosti. Naslednja kategorija, dogodki, je razdeljena na delavnice, diskusije, festi-

vale, koncerte, performanse (tu so vključeni posnetki performansov, ki niso avtorsko obdelani, čeprav prikazujejo umetniško delo), predavanja, predstavitve, razstave, projekcije in seminarje. V kategoriji virov pa so dokumenti, članki, katalogi, intervjuji, eseji in knjige.

Poleg natančnega popisa podatkov o avtorju, letu produkcije videa, producentu, kraju, sodelavcih (glasba, montaža, programiranje, kamera ...) in tehničnega opisa morebitnih poškodb in drugih lastnosti primarnega materiala, se posebno pozornost namenja pisanju kratkih opisov video dela. Opis na spletnem vmesniku Postaje DIVA sestavlja nabor besed, na podlagi katerih jih je mogoče poiskati in smiselno povezovati. Hierarhija govora v opisu je zato najprej določena z vizualnimi likovnimi parametri in značilnostmi medija, pripovednost vsebine pa je prilagojena glede na zahteve, ki jih določa posamezno delo ali njihov avtor. Opis se poveže tudi z drugimi spletnimi mesti, kjer je neko delo že predstavljeno.

Začetki video umetnosti in nekoliko pozneje njegov pohod na televizijo so za kratek čas vzbudili zelo optimistično upanje, da bo dostopnost videa omogočila popolno demokratizacijo medijskega prostora. Pričakovanja se niso uresničila v tej idealizirani podobi, čeprav so preroško napovedala pojav novega medija - interneta, s katerim je privid demokratičnosti postal skoraj prepričljiv. Ob tem pa se spet srečamo s pojmom "dostopnosti", ki zadnjih deset let neti "arhivsko vročico" okoli ohranjanja medijske umetnosti. Pojem dostopnosti in razpečevanja znanja (v našem primeru o video umetnosti v slovenskem prostoru) ni konfliktov zgolj s tehničnimi zahtevami, kot je bilo prej omenjeno, pač pa je težaven tudi z vidika avtorskih pravic. Pri tem nimamo v mislih pravnega sistema varovanja avtorskih pravic, ampak avtorjevo pravico, da je seznanjen s kontekstom, interpretacijo in načini predstavljanja svojega dela. Naloga institucije arhiva torej ni zgolj sistematizacija materialov v podatkovnih bazah, hranjenje materialov in razpečevanje znanja, pač pa mora arhiv tudi vzpostavljati učinkovite komunikacijske kanale med umetniki in drugimi ustvarjalci avdiovizualnih arhivov in zainteresiranim občinstvom. Predstavljanje arhiva video umetnosti na spletnem portalu ne omogoča popolnega nadzora, kar se na prvi pogled zdi pomanjkljivost. Na Zavodu SCCA-Ljubljana so prepričani, da lahko s tem orodjem odpirajo področje interpretacije video del, saj bo portal z registracijo omogočal umetnikom in strokovnemu občinstvu, da (po uredniškem pregledu) dodajajo besedila in spletne povezave, ki obogatijo vedenje o video delu.

foto (iz)govor

Fotografija je verjetno eden najbolj uporabljenih medijev in vej umetnosti našega časa. Zdi se, da je dostopna in uporabna prav za vsakega uporabnika fotografskega aparata. Prav vsak pa si lahko misli, da lahko z dobrim aparatom in računalniško opremo dosega zavidljive rezultate. Lahko rečem, da gre za fenomen, ki se je iz camere obscure spremenil v enega najbolj razširjenih upodobitvenih modelov umetnosti in vej množične reprodukcije.

Fotografija je čas in je prostor. Je kader in je trenutek. Trenutek, ki si ga fotograf zamisli, sprevidi in ga za vedno upodobi v stotinki časa svoje zaslonke. Verjetno se zdi upodabljanje s fotoaparatom lažje, ker stroj hitreje upodobi motiv, kot bi ga narisala roka. Le v delčku sekunde je pred nami podoba, ki kliče po pogledih in razmišljanjih o njej. Kje se torej zgodi prelomni dogodek, ki bi lahko mejno označil, da je fotograf izbral pravi življenjski trenutek, s katerim je ustvaril umetniško delo. Vrednotenje te množične uporabe vsem

postavlja dvome in vprašanja; kaj je dobro in kaj bi lahko bilo še boljše.

Fotografija je spomin. Je dogodek, ki v delčku stotinke časa ostane za vedno zamrznjen. Fotografijo bi lahko brali tudi kot spomenik. Opomnik na čas, prostor in objekte v preteklosti. Nezavedno se k njej radi vračamo, ker nas spominja in opominja na nekaj, kar se je v preteklosti zgodilo na sprožilcu kamere. Fotografija poskrbi, da na dogodek ne pozabimo, ampak si jih s ponovnim ogledovanjem spet priključimo in jih ohranjamo v mislih. In na tem mestu lahko od-

Matej Družnik, društvo Enooki: Dalmatinec

premo vrata diskurza razlike med imeti neki dogodek v spominu ali ga imeti v mislih. Obe operaciji se odvijata v naših možganih. Pri čemer je tisto, kar je v mislih z nami, prisotno ves čas, v spominu pa je shranjeno in na površje vzeto tisto, kar v nekem trenutku življenjske situacije potrebujemo. Fotografijo bi zato lahko umestil tudi v skupino spominov. Njeno nastajanje kot umetniško delo pa v skupino misli in zamisli.

Če bi rekli, da umetnost ne obstaja, ampak da obstajajo le umetniška dela, bi morda lažje določili, kaj umetniško delo samo po

sebi je. Je iskanje lastnosti, ki bi delo določale s statusom sodobnosti in statusom nastajanja tukaj in zdaj, ki se nikoli ne konča, ampak vedno nadaljuje. Vsako umetniško delo je ustvarjeno za vse ljudi in ne le za izbrane. Lahko učinkuje s svojim obstojem in postavitvijo v reprezentativen prostor, a zaradi subjektivnega ocenjevanja in posrednega ustvarjanja je lahko rezultat razstave in dela zelo različen. Avtor umetnostnega dela si izbere trenutek, izbere motiv, izbere način izražanja, a težko izbere občinstvo. In umetnost sama

Fotografija leta: 1. nagrada

Fotografija leta: 3. nagrada

sebi nima namena, saj je vedno odvisna od pogledov in jezanje tudi ustvarjena. Kaj avtorja napelje k temu, da v fotografski objektivi ujame motiv? Odgovor gledalcu ni vedno prikazan na dvodimenzionalni razviti ploskvi!

Fotografija je objekt, ki obstaja. Je le del končnega izdelka. Vanjo vključimo še gledalca, s čemer se nam odprejo nove možnosti njenega obstoja. Ob fotografiji se verjetno lahko najhitreje vprašamo, kaj je umetniško delo in katere značilnosti delo ločijo od profesionalizma ter amaterizma. V februarju sta se v prestolnici skoraj istočasno odvijali dve prireditvi, ki sta v ospredje postavili medij fotografije. Na eni strani se je v kulturnem hramu predstavljal fotografski natečaj za fotografijo leta v organizaciji revije Emzin, na drugi pa dogodki, ki jih je organiziralo društvo profesionalnih fotoreporterjev Enooki. Na eni strani vseslovenski natečaj fotografije in na drugi fotoreporterski dogodek.

Vse na svetu ima svoj odločilni trenutek in fotografija te trenutke najlažje doseže. Ne moremo obsojati in ocenjevati izbrane strokovne žirije, ki je bila verjetno v kratkem času primorana izbrati in oceniti med prispelimi deli natečaja Emzin najboljša in med njimi zmagovalca. Nasičenost prostora se neka-ko količinsko bori s kakovostjo. Zagotovo so take manifestacije pri nas zelo potrebne. To so dogodki, kjer se lahko širša javnost nauči izbirati in vrednotiti dobro. Z njimi si verjetno vsi želimo zadovoljevati višje kriterije, ki bi našo fotografijo ponesli tudi prek naših meja, v svetovni svet. Po drugi strani pa tudi fotograf potrebuje osebno podporo, potrditev, priznanje in zadovoljitev.

Enooki so v sklopu svoje razstave pripravili tudi okroglo mizo z naslovom Kakšna je vrednost fotografije v tiskanih medijih. Fotoreporterji so na okrogli mizi v Kresiji povzeli, da je le-ta premalo cenjena. Ceno profesionalcem izpodbijajo amaterji. Ko sem nekatere vprašal, ali so se prijavili na Emzinov natečaj, so s pogledom in nasmehom dajali nikalen odgovor. Zakaj ne? »Zato, ker tja lahko pride prav vsak, ki ima fotoaparata.« Svoboda izražanja vključuje tudi svobodo udeleževanja. Ne le kot gledalec, ampak tudi kot soavtor in udeleženec postavitev razstave.

Problem fotografije pa ne smemo videti le v njeni vsesplošni uporabi v našem kulturnem prostoru. Težava tukaj je tudi ta, da fotografija do zdaj ni bila predmet poglobljenega študija v visokošolskih ustanovah. Verjetno bo treba počakati na prve diplomante sežanske višje šole, ki bo v naš prostor poslala prvi formalno izobražen kader s fotopodročja. A teorija vedno ne prednjači pred prakso. Le preplet obeh lahko ponudi in izgradi zrelo znanje in dosežek. Fotografija bo obstala in se bo množično uporabljala še naprej. Predstavljala se bo skozi različne medije. Eden takih, vse bolj uporabljenih, je svetovni splet, ki nam daje nove možnosti njenega prikazovanja. V tiskanih publikacijah pa se uredniki in založniki trudijo, da bi s fotografijami ustvarili uravnotežen odnos med vizualnim in zapisanim. Med sliko, podobo in besedilom zgodbo. Slika pogosto lahko pove več kot razvlečeno besedilo, ki lahko omejuje, medtem ko prva gledalcu prepušča svojo lastno razlago in subjektivno branje dogodka. Izobraževanje bo vsekakor vpliva-

Sašo Pahič Szabo, društvo Enooki: Oblaki

lo tudi na občinstvo, ki lahko z opremo, ki je danes lažje dostopna kot pred desetletjem, dosega zavidljive rezultate, ki jih lahko posledično umeščamo tudi v galerijske ustanove.

Omejitev na nobenem področju ni, so le pravila, ki se jih uporabniki našega časa in prostora moramo držati. A dobro bi bilo vedeti, kdo nam jih postavlja in kakšna so. Znanje s prakso in izkušnjami ter zamisli s talentom lahko skupaj obrodijo sadove, ki jih lahko ponujene v galerijah nabiramo gledalci. Pri tem pa vsaka dejavnost poleg srkanja informacij iz okolja za gledanje in za ustvarjanje potrebuje tudi likovno teoretsko osnovo in z njo zagovor samega dela. Vse večje vstopanje digitalnih medijev v vsa področja umetnosti njene vrednosti ne krni, zdi se, da lahko celo druga

drugo krepijo in nadgrajujejo. S širšim znanjem obvladujejo več.

Obe razstavi sta v nekaterih pogledih presenetili, v drugih spet razočarali. Enkrat sta bili mehki, drugič trdi. Metaforični in spet lirčni. V svoji relativni lepoti sta bili, metaforično rečeno, umetniško akademski, v drugi spet amaterski. V nekaterih primerih sta se kazali občuteno in intimno, v drugih alternativno in ne prav presenetljivo. Kakšna dela so bila nova, trendovska, druga so še z različnimi življenjskimi izkušnjami fotografov navezovala tudi na religioznost. Ne smemo pa zanemariti niti alternativnega aktivizma, ki je v celoto vnesel povezavo del s politiko, s socialnim okoljem in tudi z gospodarstvom. Fotografija ustvarja življenje bolj resnično. Ali pa bolj iluzorno, imaginarno. Osebno me je bolj prepričala razstava v Kresiji.

Fotografija leta: 2. nagrada

Fotografija leta: nagrada za reportažno fotografijo

mipim – arhitektura prihodnosti

Mednarodni izbor, ki je bil letos že osmi zaporedoma, podeljuje nagrade v osmih kategorijah, poleg tega pa so med stotinami prejetih projektov izbrali še 16 tistih, ki so prejeli visoke pohvale. Zmagovalni projekti predstavljajo mednarodni izbor iz Avstrije, Danske, Japonske, Libanona, Nizozemske, Saudske Arabije, Turčije in Velike Britanije.

Zmagovalec natečaja za arhitekturo prihodnosti

Osrednja razstava, ki je postavljena na konferenci MIPIM, je namenjena predstavitvi vrhunskega oblikovanja objektov; tistih, ki so v fazi idejnih načrtov in morda nikoli ne bodo uresničeni, in tistih, katerih gradnja se je že začela. Strokovno žirijo je vodil Paul Finch, uredniški direktor Architectural Reviewa, njeni člani pa so bili Roger Zogolovitch, direktor AZ Urban Studios, Peter Stewart in Sutherland Lyall, avtor ter kritik.

Zmagovalec natečaja za arhitekturo prihodnosti

Projekt ateljeja Jean Nouvel, imenovan "One New Change", ki se trenutno gradi v bližini londonske katedrale Sv. Paula, je bil na letošnjem uglednem arhitekturnem pregledu projektov prihodnosti, ki ga organizira MIPIM (*market for international property trade*), nagrajen z glavno nagrado in nagrado kategorije "mešana raba".

Načrt največjega nepremičninskega podjetja Land Securities, ki so v projekt kot sodelujoče arhitekte pritegnili tudi Sidell Gibson, obsega 35.000 kvadratnih metrov površin poslovnih prostorov in 25.000 kvadratnih metrov trgovskih površin. Komisija je ta projekt izbrala zato, ker na "najzahtevnejšo" lokacijo v Evropi kakovostno umešča nov prostorski poudarek, spoštuje bližino katedrale in upošteva pomembne vedute nanjo. Pozitivno je ocenila nov poseg v prostor, ker spreminja podobo celotnega finančnega središča in s tem zagotavlja novo središče za obiskovalce ter prebivalce mesta. Poudarila je, da je kompleks "One New Change" osvežujoč kontrast zgodovinski arhitekturi v okolici. Zasnovan je na uspešni kombinaciji zgodovinskega in

sodobnega. Komisija je pohvalila investitorja in načrtovalsko ekipo, da so – ne glede na pritiske, da bi morali uporabiti bolj historičen pristop – uspeli uveljaviti toliko ustvar-

jalne neodvisnosti. "One New Change" sledi uspešni poti znane londonske "Kumare" arhitekta Normana Fosterja, ki je leta 2003 dobila nagrado "best of show". S tem do-

kazuje uspešnost londonskega razvojnega modela v celoti.

Preostale zmagovalne kategorije in njihovi lavreati so opisani v nadaljevanju.

Zmagovalni projekt Poslovni objekti

Zmagovalni projekt stanovanjska gradnja

kaj dobim

naročnina na klik

10 števk

popusti & ugodnosti

popusti pri nakupu programov
popusti pri nakupu knjig
ter vrsta uporabnih informacij za bralce
na spletni strani revije, kot so:
ceniki storitev
spletne povezave - linki
informacije o sejmih, natečajih ...

kje se naročim?

s priloženo naročilnico
po internetu | www.klikonline.si
po telefonu | + 386 (0)1 52 00 720

15 marec

[naročilnica na knjige]

Passivhaus-Bauteilkatalog
Details for Passive Houses

jezik: nemški / angleški
strani: 347
izid: 2009

cena za naročnike:

■ 106,40 eur

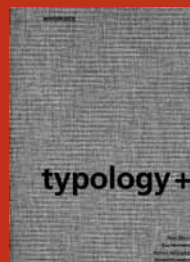

HoCo: Density Housing
Construction & Costs

jezik: nemški / angleški
strani: 464
izid: 2009

za naročnike:

■ 44,00 eur

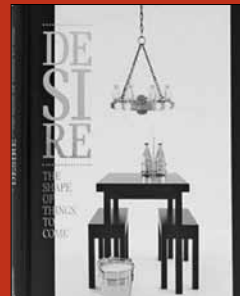

Gradnja in stroški
zgoščene gradnje

jezik: angleški
strani: 432
izid: 2009

za naročnike:

■ 73,80 eur

Desire, The Shape
of Things to Come

jezik: angleški
strani: 280
izid: 2008
cena: 60,51 eur

za naročnike:

■ 51,40 eur

Nagradno vprašanje za udeležence v nagradni igri za polno različico programa Vegas Pro 9

Kakšna je zmogljivost
dvoplastnega medija Blu-ray?

- ☐ 50 GB
- ☐ 25 GB
- ☐ 18 GB
- ☐ 4.7 GB
- ☐ 650 MB
- ☐ 1.4 MB

[kupon za nagradno žrebanje]

ime in priimek

podjetje

ulica

poštna številka, pošta

glavna številka (zavezanec)

[naročilnica na knjige iz prejšnjih števk]

naslov knjige	recenzija v številki:	redna cena:	cena za naročnike:
■ Predpisi o honoriranju oblikovanja vizualnih komunikacij	103	114,00 eur	97,00 eur
■ Predpisi o honoriranju tridimenzionalnega oblikovanja	103	81,40 eur	69,20 eur
■ New Tent Architecture	102	46,61 eur	39,50 eur
■ The Fundamentals of Architecture	102	31,11 eur	26,50 eur
■ Process: 50 Product Designs from Concept to Manufacture	102	38,90 eur	33,00 eur
■ New Media Design	102	31,05 eur	26,50 eur
■ We love Magazines	102	41,39 eur	35,00 eur
■ Tactile, High touch Visuals	102	52,04 eur	44,00 eur
■ 111 Posters	102	47,31 eur	40,00 eur
■ Contemporary Illustration and its Context	102	52,04 eur	44,00 eur
■ InDesign in osnove namiznega založništva	101	29,90 eur	22,50 eur
■ Architecture of Change, Sustainability and Humanity	101	58,51 eur	49,75 eur
■ Design Drawing, knjiga in CD	101	43,56 eur	37,00 eur
■ Mutations	101	53,22 eur	45,00 eur
■ Photoshop CS3 učilnica v knjigi	100	44,95 eur	38,21 eur
■ Avtorsko pravo v digitalni dobi	100	54,00 eur	45,90 eur
■ Hitri vodnik skozi CorelDRAW X3	98	24,58 eur	20,91 eur
■ Naučite se: Flash 8 v 24 urah	98	32,92 eur	28,00 eur

[naročilnica]

ime in priimek

podjetje

ulica

poštna številka, pošta

davčna številka (zavezanci)

način plačila

položnica ☐

račun ☐

poštnina
plačana
po pogodbi
št. 59/1/s

pro anima
p.p. 2736

1001 ljubljana

KUPON ZA NAGRADNO ŽREBANJE

poštnina
plačana
po pogodbi
št. 59/1/s

pro anima
p.p. 2736

1001 ljubljana

Naročanje: lidija@proanima.si 01 52 00 720

[naročilnica]

ime in priimek

podjetje

ulica

poštna številka, pošta

davčna številka (zavezanci)

način plačila

položnica ☐

račun ☐

poštnina
plačana
po pogodbi
št. 59/1/s

pro anima
p.p. 2736

1001 ljubljana

Naročanje: lidija@proanima.si 01 52 00 720

kaj dobim

naročnina na klik

10 števil

popusti & ugodnosti

popusti pri nakupu programov
popusti pri nakupu knjig
ter vrsta uporabnih informacij za bralce
na spletni strani revije, kot so:
ceniki storitev
spletne povezave - linki
informacije o sejmih, natečajih ...

kje se naročim?

s priloženo naročilnico
po internetu | www.klikonline.si
po telefonu | + 386 (0)1 52 00 720

16 **marec**

Zmagovalni projekt nebotičniki

Zmagovalni projekt trajnostna gradnja

Poslovni objekti

Günesli Tower, delo biroja Suyabatmaz Architects, stoji v Istanbulu. Na oblikovanje tega ambicioznega objekta sta vplivala lokacija ob eni glavnih cest na robu mesta in s tem povezano doživljanje stavbe. Komisija je ocenila, da je to objekt, ki ima dolgo ži-

vljenjsko dobo in ga je mogoče na več načinov uporabljati ter prilagajati potrebam. 23 nadstropij visoka poslovna stolpnica je ločena na dva dela – praznega in polnega, ki ju določa zunanji fasadni ovoji, ki ustvarja notranji prazni prostor in s tem omogoča velike prihranke energije.

Urbana obnova in prostorsko načrtovanje

Zmagovalec je projekt "Nordhaven" v Københavnu na Danskem, delo FXFO-WLE Architects. Urbano območje je rezultat mednarodnega natečaja, ki ga je organiziralo mesto København, z zahtevo do

natečajnikov, da postavijo nove standarde v oblikovanju razvoja urbanih območij. Načrt med fazama načrtovanja in pridobivanja zemljišč povezuje urbano infrastrukturo ter razširjeno omrežje vodnih kanalov in poveže odprt javni prostor s stanovanjskimi soseskami in poslovnimi območji. S tem je zagotovljen urbani razvoj za naslednjih 50 let. Komisija je navdušil način, kako FXFO-WLE-ov predlog optimizira nekdanjo industrijsko cono in jo odpre pogledom ter vodnim ambientom, kar ustvari novo celostno vizijo. Skladnost urbanega posega je zagotovljena z več značilnimi prostorskimi enotami.

Stanovanjska gradnja

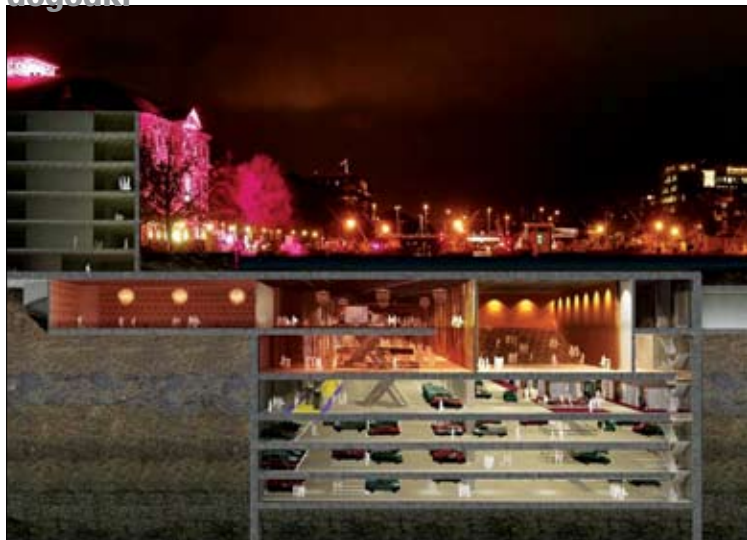
Najbolj prepričljiv je bil projekt stanovanjske pozidave "Mina El Hosin" v Bejrutu, ki ga je naredil biro LAN Architecture. 142 metrov visoka stolpnica bo stala blizu пристanišča. Fasada iz refleksnega stekla bo odsevala okolico. Žirijo je navdušil volumenski sestav, umeščen v pravokotni gabarit objekta. Strinjali so se, da bo končani objekt prav gotovo pritegnil veliko pozornost obiskovalcev.

Nebotičniki

V tej kategoriji je zmagal projekt iz Saudske Arabije, ki bo sedež združenja Al-Birr. Pomenovali so ga vrtni stolp, postavljen pa bo v mestu Riyadh. Arhitektura je delo tandema Perkins + Will. Oblikovno povzema tipologijo urbane stolpnice in je zasnovan tako, da optimalno izkorišča mikroklimatske pogoje mesta ter je zaščiten proti pregrevanju. V tipologiji gradnje je mogoče pre-

Zmagovalni projekt urbana obnova in prostorsko načrtovanje

Zmagovalni projekt veliki urbani projekti

poznati simbolne analogije z zgodovinsko dediščino, kot so minaret, vrtovi ... Po besedah komisije je objekt nepričakovan primer stolpnice, kjer sta tloris in prerez v dinamičnem razmerju.

Trajnostna gradnja

Nagrada za trajnostno gradnjo je šla v Avstrijo. Prejel jo je studio Coop Himmelb(l)au za poslovno stolpnico na Dunaju "Town Town". Objekt je osrednji element širše prostorske urbane ureditve v celotnem obsegu 120.000 kvadratnih metrov. Ambiciozna in prostorsko premišljena rešitev bo ustvarila energetske aktivni sistem, ki bo deloval na principih že uveljavljenih in inovativnih energetskih sistemov. Komisija je izbor pospremila z izjavo, da gre za objekt, ki se energetsko napaja s celotno fasado in je dokaz, da lahko energetske učinkovito oblikovanje stimulira oblikovno izvirnost.

Veliki urbani projekti

Zmagovalec je Amfora Amstel, projekt Zwats & Jansma Arhitektov. Gre za velik podzemni infrastrukturni projekt v Amsterdamu. Presežek zasnove je v inteligentni umestitvi podzemnih mestotvornih programov, ki pa so kljub temu prijazni do uporabnikov.

Mešana raba

V tej kategoriji je, kot je povedano že v uvodu, zmagal projekt Jeana Nouvela "One New Change" v središču Londona. Obsežne trgovske in poslovne površine so umeščene v neposredno bližino londonske katedrale Sv. Paula. Umestitev zelo drzno in kakovostno odgovarja na zahtevno zgodovinsko okolje objekta.

Trgovska središča in zabava

Nebuta-no-ie Warasse je zmagovalni projekt v tej kategoriji. Avtorji so molo Japan k, japonska podružnica kanadskega oblikovalskega tandema. "Hiša Nebuta" je

razstavni muzej ogromnih papirnih lutk zmajev, pošasti in bojnikov, ki ga bodo postavili za letni avgustovski festival v mestu Aomori na Japonskem. 12-metrski jekleni trakovi ločujejo mitološki svet od sodobnega mesta. Opna objekta je prag mitološkega sveta. Komisija je ocenila, da je hiša Nebuta eleganten odgovor na

Zmagovalec natečaja za arhitekturo prihodnosti

temo zaslona v prostoru, ki z dinamično zunanjo obliko razkriva bogastvo lutk Nebuta v notranjosti.

Arhitekturni pregled projektov prihodnosti MIPIM je bil ustanovljen pred devetimi leti za dvig kakovostne ravni oblikovanja grajenega okolja. Razpis je odprt za projekte v nastajanju ali v izvedbi. Predloge lahko

prijavijo prostorski načrtovalci, investitorji, arhitekti in vsi drugi, povezani s posegi v prostor. Nagrade bodo podeljene na otvoritvenem večeru letnega sejma nepremičnin Mipim 17. marca 2010 v Cannesu, razstava pa bo pozneje na ogled tudi v Londonu. Vsi nagrajeni projekti bodo objavljeni tudi v katalogu.

Zmagovalni projekt trgovska središča in zabava

hiša po velikem poku

Za hišo, ki sta jo zgradila Albert Ortis in Reinhold Weichlbauer v Laufnitzdorfu na Avstrijskem Štajerskem, lahko rečemo vse drugo razen tega, da ni inspirativna.

*Povzeto po besedilu
Ulricha Tragatschniga*

Velja, da je lažje izvesti arhitekturne inovacije v zasebnih hišah kot v javnih objektih. Vsaj če je naročnik dovolj pogumen, da se spusti v kakšen eksperiment in ne zatre vsake inovativne zamisli s konvencionalnimi načeli ter pričakovanji. Hiša v Laufnitzdorfu je primer prav takega pristopa. Kljub temu, da je naročnik kmečka

družina s tremi otroki v nasprotju z vsemi klišeji niso bili prav nič skeptični do inovacij. Razen investicijskega proračuna in minimalnih prostorskih potreb družine drugih omejitev ni bilo.

Dosežek je hiša, ki govori vsaj dva jezika. Notranjost je svetla in odprta. Velike vogalne zasteklitve omogočajo dobro po-

vezanost z zunanostjo. Organizacija prostora je pravzaprav zelo tradicionalna: v kleti so vhodni prostori, shrambe, sirarna in vsi drugi "umazani" programi. V pritličju so skupni prostori, kot so kuhinja, jedilnica, dnevna soba in terasa, v etaži višje pa spalnica staršev ter otroške sobe. Tri etaže so enotno oblikovane in se obli-

kovno navezujejo tako, da tvorijo stopničasti stavbni volumen. Vse je v pravokotnem sistemu.

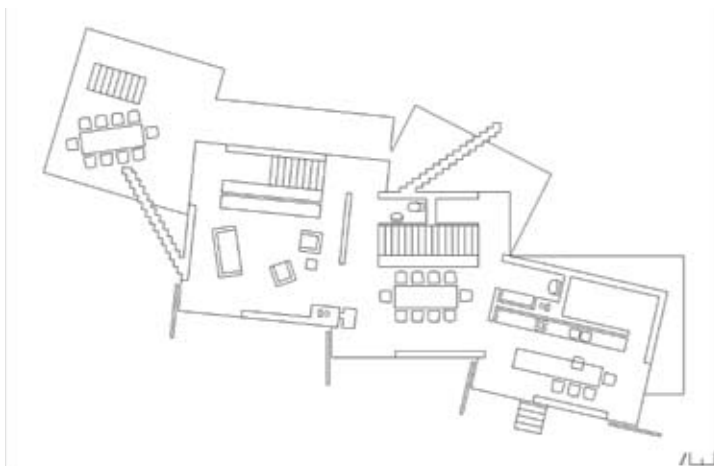
Zunanost zgradbe je prekrita z umetno trato, ki omehča vogale volumna in ustvari mehak obris stavbe, ki je v kontrastu z ostrimi robovi plastičnih okenskih okvirjev, ki zapustijo mesto, kamor so

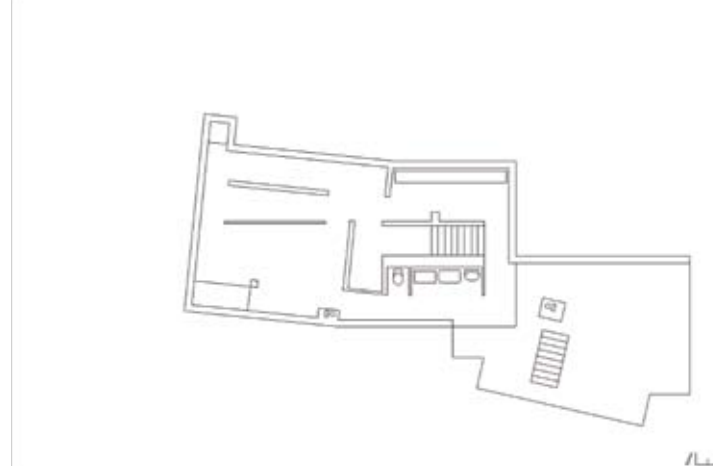

običajno nameščeni, in izstopijo iz konteksta stene. Nameščeni so pravokotno pred "pravimi" okni in delujejo kot parapet. Vznemirljiv element fasade so tudi betonska stopnišča, ki so kakor elementi odrske scenografije naključno prislonjena k stavbi. Videti je, kakor da še niso nameščena na svoje mesto. Vendar tudi ta element ni povsem brez funkcije in zgolj poetski dodatek. Služijo kot vizualni zaslon, drzna konstrukcijska podpora, dostop na streho in do dimnika, poleg tega nudijo stanovalcem vrsto možnih uporab, od druženja, do posedanja ali odlaganja številnih malenkosti in igrač.

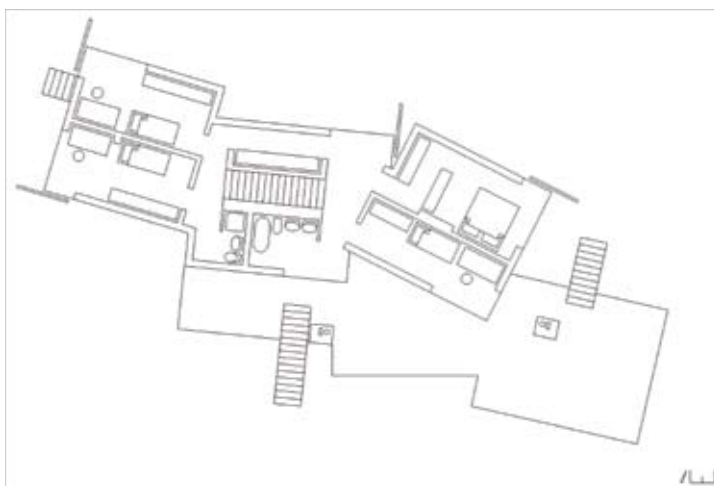
Jasno, inovativni potencial arhitekture Welchbauerja in Ortisa ne temelji zgolj na obliki, niti ne izhaja iz oblikovanja posameznih elementov, ki tvorijo zgradbo. Plastični okvirji oken so izbrani iz kataloga, prav tako tudi finalne notranje obdelave in stavbno pohištvo. Za ograje so uporabili klasične lestve. Celo fasadna obdelava z umetno travo ni nič novega. Spomnimo se na hišo Amalia v Kirchbachu arhitektov Grid. Ustvarjalnost Welchbauerja in Ortisa izhaja iz načina, kako obravnava prefabricirane izdelke. Inovativnost je izraz, kako banalne standardne elemente predrugačita in jim do-

Klet tloris

Pritličje

Nadstropje tloris

Južna fasada

delita nepričakovano vlogo, povsem drugačno od običajne.

Te predstavitve, ki jih avtorja razumeta kot nadaljevanje tradicije Duchampovih "ready made" objektov, so neizogiben rezultat njenega oblikovalskega pristopa. Kar velja za veselje, velja za njen oblikovalski proces: na začetku je bil veliki pok. V tem poku vsi elementi, ki so bi kdaj uporabljeni v prejšnjih projektih, eksplodirajo v računalniku. Po njunih besedah je delo kot kup digitalnega komposta, ki ga z ustrezno numerično vrednostjo razdrobita v digitalnem procesu. Iz dobljene mase podatkov in zmešanih oblik izčistita obliko, ki dobiva pomen in lastnosti. Tako izhaja dodana vrednost njenega ustvarjanja iz preobila podatkov, ki so vključeni v proces od začetka in se izoblikujejo v konkretne oblike ter detailje proti koncu procesa. Osnovna zamisel izhaja iz oblike stavbe, ki je narekovala uporabo tal (zelenice) kot fasade, okenskega okvirja kot ograje, stopnišča kot stebra. Likovni učinek ni rezultat njenega miselnega procesa, ampak izbranega algoritma.

visoki standardi zelene gradnje

Alenka Kragelj Eržen je ustanoviteljica Studia Kragelj arhitekti. Od leta 1998 uspešno vodi skupino arhitektov, eno prvih pri nas, ki postavlja skrb za okolje in energetske učinkovitost kot vodilo pri načrtovanju in gradnji objektov. Uspešno izvedeni projekti osveščajo javnost in dvigujejo zanimanje investorjev za tako imenovano zeleno gradnjo. Projekti Studia Kragelj arhitekti so v razponu od poslovnih objektov do večstanovanjskih objektov za trg in individualnih hiš. Studio vlaga v razvoj integriranega procesa izvedbe projekta, ki prispeva k višji kakovosti rešitev, krajšemu času izvedbe in nižjim stroškom projekta.

Z njo smo se pogovarjali o zeleni gradnji, slovenski kulturni krajini, tradiciji gradnje v lesu in izzivih gospodarske krize.

Pripravil in uredil: Matevž Granda

Vaše delo in arhitekturo, ki nastaja v vašem biroju, povezujemo s tako imenovano zeleno gradnjo. Kakšna so vaša izhodišča zelene gradnje? Kako jo razumete?

Kragelj Eržen: Zelena gradnja pomeni, da imamo ves čas – med celotnim procesom načrtovanja, projektiranja, izgradnje, obratovanja in razgradnje objekta – pred očmi dva ključna cilja. Prvič, minimizirati negativne vplive zgradbe na okolje, to so odpadki, izpusti, poraba energije, in drugič, maksimizirati pozitivne vplive na počutje ter zadovoljstvo uporabnikov oziroma na storilnost zaposlenih, če govorim o poslovnem objektu.

Zelena zgradba je veliko več kot le nizkoenergijski objekt.

Na vaši spletni strani ste objavili poslovno-tehnični whitepaper o priložnostih in pasteh zelene trajnostne gradnje in obnove poslovnih, industrijskih in javnih objektov v Sloveniji. Zanima me, kakšen je odziv naročnikov, lastnikov in uporabnikov poslovnih objektov?

Kragelj Eržen: Odziv je zelo dober. Zaenkrat predvsem pri investitorjih za trg in seveda pri naprednih projektantih ter dobaviteljih materialov in opreme. Tudi v poslovnih krogih je razmišljanje pozitivno. Veliko vodilnih iz podjetij, v katerih gradbeni projekti čakajo na gospodarsko boljše čase, je že zdaj odločenih, da ko bodo gradili ali prenavljali, bo to po načelih zelene, trajnostne gradnje.

Dejavno se vključujete v strokovne razprave na področju

ekološke gradnje. Kako ocenjujete stanje na tem področju v Sloveniji in kako bi ga lahko izboljšali?

Kragelj Eržen: Najbolj ekološko bi bilo seveda nič graditi. Pravzaprav bi bilo ekološko marsikaj porušiti in vzpostaviti staro, naravno stanje. Glavni problem je – energija gor ali dol – uničevanje čudovite slovenske krajine z objekti, ki tja ne spadajo ne po velikosti, ne po obliki, ne po materialih ali namembnosti. Kako to izboljšati? Spremeniti predpise in jih dosledno izvajati.

Področje energetske učinkovite gradnje je precej novo.

Tako mnogi še vedno ne razumejo osnovnih pojmov, kot je recimo pasivna hiša. Kako bi ta pojem najlažje razložili?

Kragelj Eržen: Pasivna rečemo tisti hiši, v kateri letna poraba energije za ogrevanje ne presega 15 kWh na kvadratni meter uporabne površine letno. Kar bi ustrezalo litru in pol kurilnega olja na kvadratni meter uporabne površine ali 1,6 litra zemeljskega plina. V pasivni hiši imamo pozimi in poleti prijetne bivalne pogoje, ne da bi za to morali uporabljati običajne ogrevalne in klimatizacijske naprave.

Kakšne so vaše izkušnje s pasivno hišo ter katere so njihove pozitivne in negativne strani?

Kragelj Eržen: Kdor o pasivni hiši razmišlja ali se zanjo zanima, a ima pomisleke o tem, priporočam, da jo občuti "na lastni koži". Pasivno hišo moramo namreč doživeti dobesedno z vsemi čuti, da bi razumeli, kaj je in kaj ni. Zbiranje informacij samo v tisku in na internetu te izkušnje ne more dati. Svetujem torej, da si zainteresirani ogledajo vzorč-

Alenka Kragelj Eržen; foto: Miran Juršič

Skladna umestitev nizkoenergijske hiše v naravno okolje: Lesno Brdo; foto: arhiv SKA

Nočna osvetlitev prenovljene fasadne lupine, poslovni objekt Liko pris; foto: Bogdan Zupan

ne pasivne hiše pri nas ali še bolje v Avstriji, kjer je to že dlje časa široko sprejeti standard gradnje. V okolici Dunaja je mogoče celo najeti pasivno hišo in tam preživeti konec tedna ali teden dni.

Pasivna hiša seveda ni za vsakogar. Pa tudi vsaka lokacija ni primerna za izgradnjo pasivne hiše. Včasih je, na primer, hišo smiselno vsaj delno odpreti na sever zaradi čudovitih razgledov, ki se tja odpirajo. S tem pa seveda hiša "pade" v višji energijski razred in postane nizkoenergijska. A če nam razgled na lepo krajino, zaradi katerega smo morda sploh kupili zemljišče, pomeni več kot 100 ali 200 evrov dodatnih stroškov letno, bomo seveda naredili tak kompromis.

Mene so zapustili vsi pomisleki, ko sem pred leti imela priložnost obiskati večjo šolo v Avstriji, zgrajeno v pasivnem in zelenem standardu. Mislim, da se vsi spo-

minjamo svojih časov iz osnovne in srednje šole, ko so se neprijetne vonjave iz šolske menze in garderobe širile po vseh prostorih objekta. Kljub temu da je ta avstrijska šola že nekaj časa obratovala, ni bilo zaznati nobenega neprijetnega vonja, le občutek čistega, svežega zraka. Pomislite, kako bi lahko s takimi zelenimi vrtci in šolami olajšali otrokom naporno miselno delo ter jim pomagali pri razvoju ...

V preteklosti so zelo premišljeno umeščali objekte v okolje. Tako so nastali različni pokrajinski tipi, ki so se prilagajali dnostim lokacije, torej sestavi tal, gradbenim materialom, vetrovom, osončenju, socialnemu vplivu ... Danes slovensko pokrajino »one-snažuje« tipska hiša s konca 20. stoletja. Kako vi razumete umestitev objekta v okolje?

Kragelj Eržen: Umestitev v prostor je ključnega pomena za kakovost bivanja, za vpliv na javni prostor in za odgovoren odnos do narave. To seveda velja za vse objekte. Pri načrtovanju je pomembno vse dejavnike – osončenost, gibanje vetrov, razgibanost terena ... – skrbno preučiti, da bi lahko dosegli zgornje tri cilje. Na pobočjih moramo graditi popolnoma drugače kot na ravnini. Hiša se mora stapljati s terenom in drugimi naravnimi značilnostmi krajine. Veliko hiš, ki stojijo na pobočju, deluje kot manjši blok. Krivda je, ker graditelji naredijo velik izkop in zabetonirajo visoko škarko, ki v zemljo zareže dodatno rano. Njihova želja je namreč ravnina, ne pa živeti na hribu in "s hribom". Takih in podobnih primerov je na žalost ogromno.

Potem pa so se v nekem obdobju pojavile še živopisane in agresivne barve fasad ter celo streh. Na neki radijski postaji so pred

časom imeli oddajo na temo živobarvnih fasad in eden od poslušalcev se je oglašil in komentiral: "Če je nekomu všeč živo modra ali vijolična, naj si notranjost hiše pobarva v te barve in uživa v njih! Le zakaj pa bi morali to prenašati tisti, ki hodimo ali se peljemo mimo?!" Obstaja pravica zasebne lastnine, vendar obstaja tudi odgovornost do javnega prostora, in to bi moral biti višji interes.

Kakšen je vaš odnos do tradicije?

Kragelj Eržen: Črpanje iz tradicije je pomembno. Obstajajo preproste naravne zakonitosti, ki so jih včasih znali skrbno preučevati in jih obrniti sebi v prid. Znali so jih izkoristiti, da so delovale za človeka in ne proti njemu. Danes je gradnja velikokrat videti kot "gašenje požara"; torej tako, da postavimo objekt brez ustreznega premisleka o vseh možnih učinkih, nato pa se začne-

Lesena konstrukcija, nizkoenergijska hiša Lesno Brdo; foto: arhiv SKA

Odprtost bivalnih prostorov proti soncu in naravi, Lesno brdo; foto: arhiv SKA

Markanten vhod v prenovljeni poslovni objekt Liko pris; foto: Bogdan Zupan

Lesena konstrukcija in drugi leseni elementi veliko prispevajo k prijetnem bivanju v nizkoenergijski hiši v Črni vasi; arhiv SKA

Življenje v hiši na obrobju mesta, odprti proti zeleni naravi je pravi užitek, Črna vas; foto: arhiv SKA

mo ukvarjati s posledicami. Včasih so se znali tovrstnim nesmisлом veliko bolje ogniti oziroma jih vnaprej premisliti in preprečiti. Še nekaj je ključno, ko gledamo nazaj – načini uporabe naravnih materialov. Ravno uporaba materialov v odnosu do oblike objekta je ključna za razumevanje in ohranjanje bogate kulturne dediščine gradbeništva na Slovenskem. Seveda zagovarjam uporabo tradicionalnih, krajem lastnih materialov z dodatkom sodobne note.

Velik del slovenskega ozemlja poraščajo gozdovi, zato bi lahko pričakovali, da je to pomembna surovina tudi pri gradnji. Nasprotno pa ta material velja za manjvrednega. Kako bi opisali svoje izkušnje z leseno gradnjo? Zelo zanimiv je vaš objekt v Lesnem brdu.

Kragelj Eržen: Osebo mi je les kot material zelo blizu. V vseh oblikah – v naravi, kot konstrukcijski element ali kot element

končne obdelave. Gradnja z njim kot konstrukcijskim elementom je naravnost fantastična. Načrtovali smo že precej lesenih objektov, ki so izvedeni v različnih sistemih – na primer kot popolnoma tesarski izdelek, kot masivna lesena stena ali kot prefabriciran element – del stene.

Gradnja z lesom je preprosta, hitra, suha in naravna. V našem arhitekturnem podjetju načrtujemo objekte v celotnem razponu konstrukcijskih elementov od opeke, beto-

na, jekla do lesa. Vedno izbiramo optimalen sistem za neki objekt. In strinjam se, da je uporaba lesa pogosto zapostavljena. Res pa je les material, ki ga je treba sprejeti z vsemi njegovimi naravnimi lastnostmi.

V bližnji prihodnosti načrtujemo izgradnjo lastne poslovne stavbe, ki bo zagotovo vzorčna – v veliki meri lesena, izvedena v pasivnem standardu in po principih zelene gradnje. Vsekakor pa bo vzorčni primer tega, kaj se da narediti: kako v raz-

Nadstandardna stanovanjska hiša v Domžalah

Intimni vrt z bazenom in odprtimi pogledi iz hiše-v hišo

meroma kratkem času zgraditi kakovosten objekt (leseni prefabrikat, op. p.), kako doseči odlično, zaposlenim prijazno delovno okolje ter pri tem ustvariti čim manj obremenitev za okolje in kako z njim doseči čim boljše rezultate po analizah vseživljenjskih stroškov objekta (life cycle cost, op. p.).

Še eno, morda že kar klišejsko vprašanje, pa vendar. Zaradi gospodarske krize se je gradnja v svetu in Sloveniji zelo upočasni-

la. Velikokrat smo slišali, da je kriza tudi priložnost, predvsem na področju zelene, ekološke gradnje. Kako se to odraža pri vašem delu?

Kragelj Eržen: Med gospodarsko krizo je zelene rešitve zagotovo težje plasirati kot tradicionalne. Ko se podjetja ukvarjajo z likvidnostnimi težavami in le s težavo zagotavljajo finance za najnujnejše gradbene projekte, je težko pridobiti vodstvo podjetja za zeleno in filozofijo vseživljenjskih stroškov objekta.

Seveda pa se vedno najdejo ljudje, ki želijo delati po starem in to zaradi tržnih ter promocijskih učinkov imenovati zelena gradnja. Vendar nas tam seveda ni zraven. Postavili smo visoke standarde glede energijske učinkovitosti in pričakovanih finančnih ter nematerialnih koristi zelene gradnje za naše naročnike in od teh ne odstopamo. Da bi delali, kar je prav, ne potrebujete zelenih certifikatov, čeprav jih seveda odločno podpiramo in promoviramo.

Kje vidite največji potencial sedanjega razvoja?

Kragelj Eržen: Finančna kriza nas je vse prisilila, da smo odkrili svoje rezerve, postali boljši, hitrejši in inovativnejši, hkrati pa je kriza izpostavila teme, kot so socialna in eksistencialna vprašanja ter skrb in odgovornost za planet. Vendar se ne smemo slepiti, da bodo sedanji glasni protesti kaj dolgega veka, ko bo spet nastopila konjunktura in se bodo duhovi pomirili. Za širitev in razvoj bodo spet dovoljena vsa sredstva, tudi na račun naravnega okolja, javnega prostora ter zdravja in počutja uporabnikov objektov.

Med ekologijo in ekonomijo je v tem smislu enačaja. Ekološka zelena gradnja bo postala privzeti standard šele, ko bo za ponu-

dnike gospodarsko donosna, hkrati pa na drugi strani za kupca cenejša izbira.

ln v tem je velika priložnost. Zaradi ekonomije obsega so zeleni izdelki in rešitve iz leta v leto dostopnejši. Zelena gradnja ni več nujno dražja kot tradicionalna. Vendar se bo pravi prelom zgodil, ko se bodo cene fosilnih goriv zaradi vedno manjših zalog in vedno večjega povpraševanja strmo dvignile. To se seveda bo zgodilo, vprašanje je le, kako hitro.

Zelena gradnja prinaša investitorju veliko prednosti, ki niso vezane zgolj na porabo energije. Govorimo o devetih ali desetih sklopih finančnih in nefinančnih koristih zelene gradnje, ki (če jih ovrednotimo in to je ena od naših osnovnih storitev) pokažejo investitorju potenciale in rezerve, ki lahko pomembno prispevajo k boljšim rezultatom podjetja.

Če lahko ob koncu še eno bolj osebno vprašanje. Ste v pričakovanju tretjega otroka. Kako vam uspe združevati uspešno, ustvarjalno in inovativno profesionalno delo ter najti poleg tega še čas za družinsko življenje?

Kragelj Eržen: Rekla bi dobra organizacija. ☺

individualnost²

Trimo je že dolgo časa eden vodilnih evropskih proizvajalcev celovitih rešitev na področju streh in fasad. Inovativnost jih postavlja korak pred tekmece. Taka je tudi njihova zadnja inovacija. Govorimo o tehnologiji površinskega preoblikovanja fasadnih elementov ArtMe.

Kakovostna izdelava, odlične mehanske lastnosti in hitrost montaže so značilnosti vseh Trimovih fasadnih sistemov, zato so primerni tako za pisarne, bolnice ali šole kot za industrijske in trgovske objekte, objekte, namenjene prostemu času in zabavi, reprezentativne objekte in druge arhitekturno pomembne stavbe. Trimo je lani na trg lansiral nov modularni fasadni sistem Qbiss by trimo, ki ga letos nadgrajuje z ArtMe – možnostjo individualnega površinskega preoblikovanja fasadnega elementa, ki arhitektu omogoča popolno individualnost pri oblikovanju fasadnega ovoja.

Rešitev, ki so jo v Trimu poimenovali z ArtMe, daje arhitektu priložnost, da vdihne fasadni površini individualno umetniško (Art) reliefno obdelavo v poljubnem vzorcu. Razpon možnosti je skoraj neomejen, od različnih oblik, slik, napisov, logotipov do podob blagovnih znamk. Odločitev je v rokah oblikovalca. Izvedba ne zahteva dodatnega lepljenja, elementov ali konstrukcij. Kakovostno delovanje proizvoda, prvotna odlika fasadnega sistema, se po aplikaciji ArtMe popolnoma ohrani. Ognjevarnost, toplotna in zvočna izolativnost ter zrako- in vodotesnost

Predpripravljen Trimov vzorec "mehurčki"

Omejitev je gabarit objekta.

ostanejo popolnoma nedotaknjene, prav tako antikorozijska zaščita.

Poleg treh predpripravljenih Trimov vzorcev (črte, mehurčki in sestavljanka) lahko načrtovalec ali naročnik oblikuje tudi svojega lastnega. Najbolj preprosta kompozicija lahko nenadoma postane stvaritev. Objekt, na katerega je nanešena, pridobi novo vrednost, prav tako tudi prostor, v katerem se ta nahaja. Osebni likovni izraz na fasadi z geometrijskim vzorcem ali, na primer, mehko prelivajočimi se plastnicami vdihne stavbi lastno življenje ter vzbudi čustva opazovalca. Možnosti niso omejene le na ponavljajoče se vzorce enega elementa, ampak lahko zajamejo tudi fasado v celoti. Omejitev je le gabarit objekta. Seveda ne smemo pozabiti omeniti zadovoljstva investitorja, ki svojo novogradnjo obleče v elegantno oblikovano in očem všečno reklamno površino ter tako močno dvigne svojo prepoznavnost in opaženost v prostoru.

ArtMe odpira povsem novo poglavje na področju oblikovanja fasadnih sistemov. Individualnost še nikoli ni bila tako neomejena. Načelo oblikovanja objektov "oblika sledi namenu" (form follows function) dobi s tehnologijo ArtMe povsem nov pomen. Objekt, ki dobro deluje, bo to odražal tudi v svoji strukturi. Skladno oblikovan objekt je namreč premišljen in odraža notranji red v oblikovanju stavbnih mas. Njegovi vsebinski procesi, ki jih ustvarjajo uporabniki, dobijo izraz na koži objekta. Estetika sledi individualnosti uporabnika in ArtMe tako postane učinkovit čustven dodatek racionalnemu oblikovanju stavbe.

Predpripravljen Trimov vzorec "puzzle"

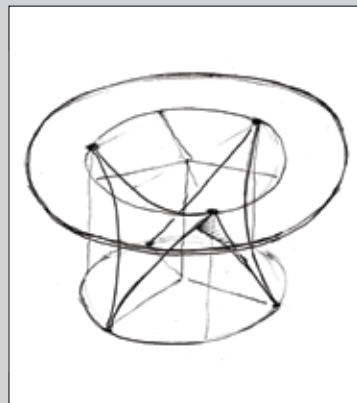
Predpripravljen Trimov vzorec "linije"

arhitekturno obarvana miza arc

Foster+Partners je sicer ime, ki ga povezujemo z arhitekturnim načrtovanjem, saj je ustanovitelj in vodja podjetja Norman Foster tako rekoč ikona arhitekturnega ustvarjanja. A arhitektura še zdaleč ni njihova edina dejavnost, vanjo se vpleta vse več industrijskega oblikovanja. Njihov najnovejši izdelek, ki so ga pred nedavnim predstavili na trgu, je jedilna miza, imenovana Arc. Navdih za ločno konstrukcijo so iskali (nepresenetljivo) v sodobnih konstrukcijskih vlaknih, ki se vse pogostejše uporabljajo v arhitekturnem oblikovanju in omogočajo kompleksne konstrukcijske rešitve - podporna struktura mize je namreč oblike ločne membrane.

Podpora, narejena iz inovativnega materiala- mešanice cementa in organskih vlaken, je istočasno trdna, elastična ter vodoodporna. Barvilo je vmešano v material, kar zagotavlja

nespremenjeno intenzivnost barv skozi celotno življensko dobo izdelka. Možno je izbirati med belo, svetlo sivo in temno sivo različico. Površina mize je iz kaljenega stekla premera 140 ali 150cm, višina pa 73cm. Miza Arc je primerna za uporabo tako v interieru, kakor tudi za zunanjo opremo. M.G.

devet kovancev – devet zgodb

Decembra 2009 je bila v Mestnem muzeju na ogled razstava projektov devetih kovancev, ki sta jih za natečaje za priložnostne kovance, ki jih razpisuje Banka Slovenije, izdaja pa Republika Slovenija, oblikovala Domen Fras in Maja B. Jančič iz studia Aparat. Idejna in oblikovalska svežina, ki se je izkazala skozi deset let ustvarjanja in devet različnih, kakovostno in izvirno zamišljenih izdelkov, je vredna, da se jo tudi po tem, ko so razstavni panoji že zapustili prostore muzeja, podrobno prikaže na straneh naše revije za vse tiste, ki Ljubljane v dneh postavitve niso utegnili obiskati.

Povzeto po besedilu avtorjev prospekta

Med nalogami, ki se jih v svojem poklicnem ustvarjanju lotevajo oblikovalci, je oblikovanje denarja tema, ki je dana le redkim, da se je dotaknejo. Slovenci imamo na tem področju iz kratkega obdobja naše samostojnosti zunaj »konfederacij« svetel vzor v denarju, ki ga je oblikoval že pokojni Miljenko Licul. A izzivu oblikovanja kovancev in bankovcev, ki so v rednem obtoku, se ob bok postavljajo priložnostni kovanci, ki jih izdajajo tako Banka Slovenije kot posa-

mezne komercialne banke in ki se tekom let uvrščajo z različnimi vrednostmi v zbirke numizmatikov. Kovanec je miniatura, izvedena v plemenitih kovinah, katere izvedba zahteva tako posebna znanja za oblikovanje kot tudi posebne stroje za izvedbo. Zbiralcem je posebno draga, kadar s seboj nosi tudi zgodbo, in z njo so zamišljeni ter izvedeni tudi kovanci, o katerih teče beseda.

Zgodbe oziroma izhodiščne zamisli so

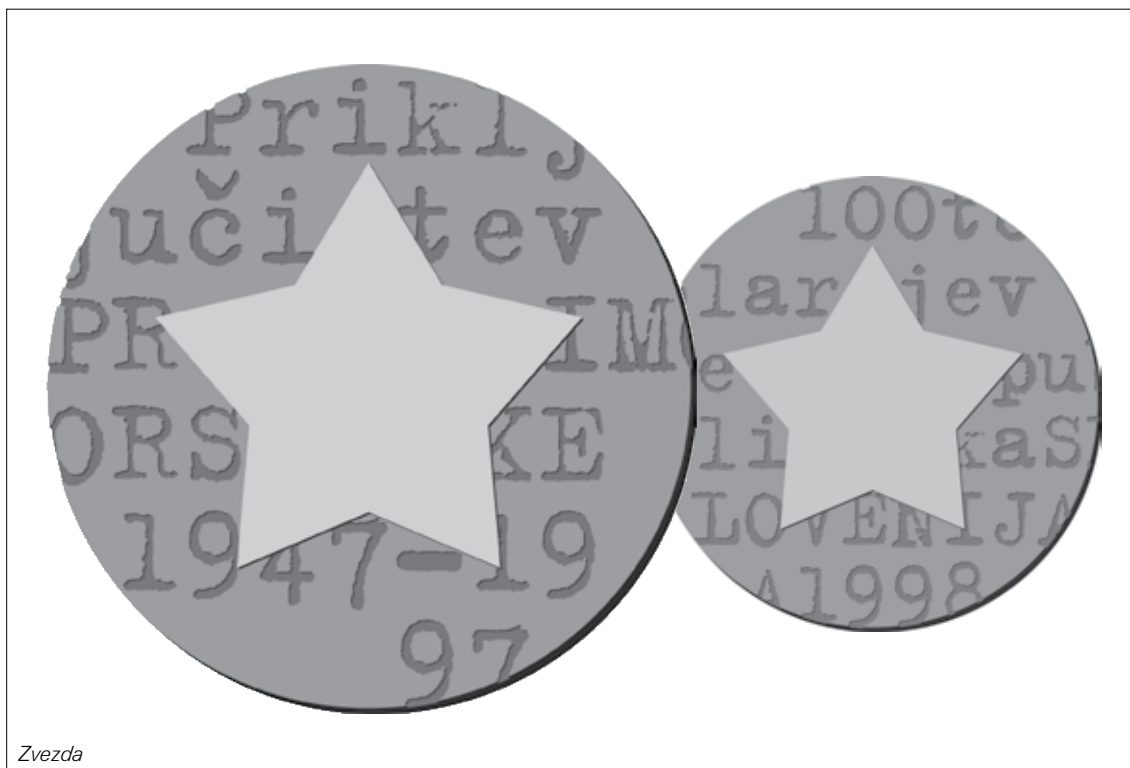
nastajale v nedrjih bančne ustanove, oblikovalci so jim dodajali svojo domišljijo noto, ki je bila vsakič drugačna, pogojena z osebnostjo, ki so jo želeli izdelkom vdihniti. Tako je tudi v Studiu Aparat v desetih letih ustvarjanja nastalo devet avtorskih kovancev, vsak s svojim imenom, svojim likovnim izrazom in svojo individualnostjo. Z delovnimi naslovi si sledijo: Zvezda, Tolar, Samuraj, Narod, Eli, Vega, Eda, Mušič in Planica. Obujajo velike dogodke iz naše sedanjo-

sti ali preteklosti, govorijo o naši zgodovini, kulturi ter življenju in so kot taki pomembni dokumenti naše identitete, ki s svojo žlahtnostjo dostojno predstavljajo našo ustvarjalnost vsemu svetu, predvsem pa ljubiteljem – numizmatikom, ki to najbolj cenijo.

Govorica zgodb in likovnega izraza

Zvezda "50-letnica priključitve Primorske k matični domovini" (1998): peterokraka zvezda je simbol, ki ga je nosila osvobodilna vojska in pod katerim so bili sproženi tudi procesi za spremembo zahodne državne meje. Zato je bila izbrana, da se z njo zaznamuje obletnico priključitve Primorske Sloveniji. V izhodišču semiotično izrazito pozitivnemu simbolu, ki je geometrijsko kompleksen, matematično pravilen in kompozicijsko zasnovan v zlatem rezu, je zgodovina sicer pozneje pridala negativno konotacijo. A v negotovem času pred priključitvijo Primorske je peterokraka predstavljala vero v svobodno prihodnost ljudi in bila simbol upora proti fašistom, nacistom ter njihovim pomagačem.

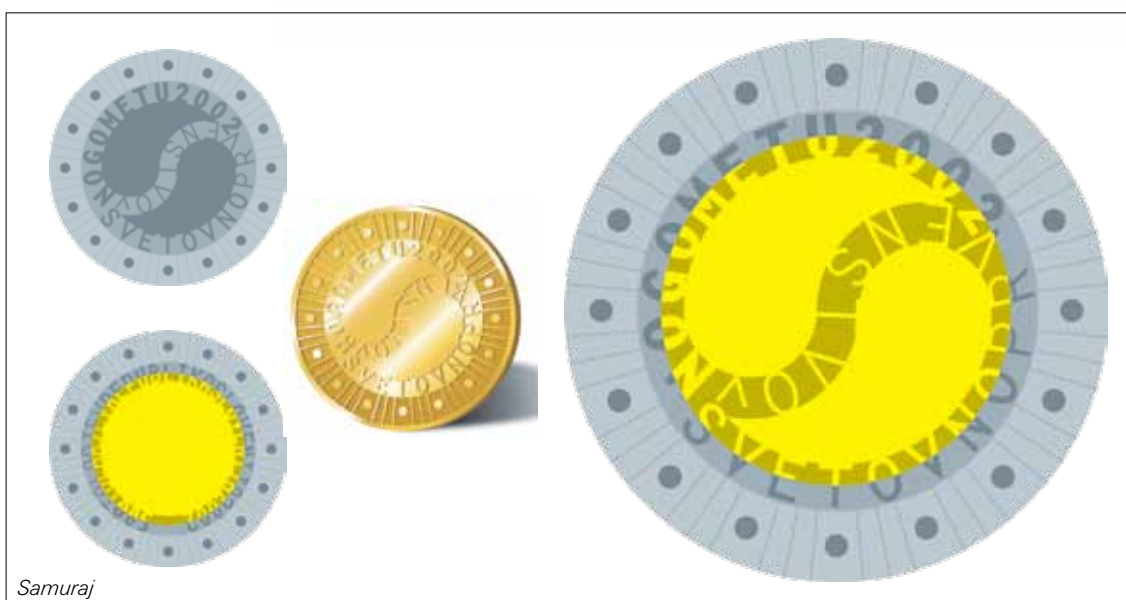
Da bi oblikovno nadgradili standard okroglega jedra dvokovinskih kovancev, sta si avtorja njegovo jedro zamislila v obliki peterokrake zvezde. Tipografija, ki se združuje s simbolom, je interpretacija tipkopisa, najpogostejšega načina zapisa izpred pol stoletja. Grafični motiv sporočila se popolnoma podreja zakonitostim pisanja s pisalnim strojem. Dopolnjujejo ga enotna velikost, debelina črk in razmiki med črkami po obeh oseh. Peterokraka se prepleta s tipkopisom in ga centralno prekriva kakor pečat, ki potrdi sporočilo. Prvi kovanec je kljub zmagi na natečaju ostal neizveden.

Zvezda

Tolar

Samuraj

Tolar: leta 2001 izvedeni kovanci so označevali 10. obletnico Republike Slovenije in tolarja. Njihovo sprednjo stran zapolnjuje deset asimetrično razporejenih krogov – število let obletnice, ki so ji bili posvečeni. Izhodišče kompozicije sta notranji in zunanji obod črke »O« v besedi tolar, od koder izmenično in v zamiku rastejo krogi v štirih smereh. Črka »R« v praznem polju na desni smiselno dopolnjuje napis Samostojna Slovenija in obenem pomeni državno ureditev, ki je bila vzpostavljena z uvedbo lastne valute. Oblika kroga dopušča različna simbolna tolmačenja.

Krogi so letnice drevesa, ki ponazarjajo rast, vitalnost in vse večjo moč samostojne slovenske valute ali valovanje vode v vodnjaku, kamor odvržeš kovanec in si zaželiš nekaj lepega. Nalaganje krogov vzbuja tudi asociacije na izrek »Tolar na tolar pogača« in s tem na premišljeno gospodarjenje z denarjem.

Samuraj (2002): je natečajni predlog za priložnostni kovanec ob svetovnem nogometnem prvenstvu. Zamisel avtorjev, da po likovno podlago sežeta v zgodovino in kulturne posebnosti krajev, kjer je prvenstvo potekalo, ter za osnovo kovancu uporabijo samurajski disk, tokrat pri izbiri komisiji ni naletela na razumevanje in je ostala neizvedena. Obe strani kovanca sta na Samuraju obravnavani enakovredno. Na prvi je »Taegukki«, korejska državna zastava oziroma njen osrednji simbol Jin-Jang, na drugi pa »Hi-no-maru«, japonska državna zastava oziroma »Mon«, osrednji simbol vzhajajočega sonca. »Jin-Jang« in »Mon« sta poudarjena s tipografskim prijemom, to je besedilom, ki se ovija po njihovi robovi. Na vsaki strani kovanca obdaja disk še venec s šestnajstimi pikami, zvezdami, ki označujejo po šestnajst sodelujočih ekip v vsaki državi prirediteljici. Likovno jasna zasnova kovanca simbolizira čistost v vzhodnjaški filozofiji, samurajsko borbena disciplino in spoštovanje nasprotnikov, ki naj bi vladali tudi vzdušju na svetovnem prvenstvu.

Narod (2001): kovanec je posvečen 60-letnici Kočevskega zboru odposlancev 1943–2003, označuje pa ga legendarni napis, sicer povzet po literaturi Ivana Cankarja »Narod si bo pisal sodbo sam«, ki je bil izpisan nad govorniškim odrom dvorane, kjer je zbor potekal. Na tem, za legitimnost slovenskega naroda prelomnem dogodku, se je izrazila njegova odločna volja, da vztraja v uporabi proti okupatorju in uzakoni slovensko suverenost in državnost. Avtorja sta v duhu spoštovanja do tega nepovrnjivega dogodka na priložnostnem kovancu natančno povzela izpis Cankarjevega stavka v celotnem tipografskem oblikotvorju takratnega izpisa. S tipografskim skladom stavka sta prepleta simbol slovenske državnosti, ki se preslikuje s sprednje na zadnjo stran, abstrahirana podoba Triglava s sprednje strani pa se združuje s partizansko zvezdo v ozadju v prvinsko državotvorno simboliko ter opozarja na pomembnost narodnoosvobodilnega boja za slovensko državnost.

Eli: je kratica za Evropsko leto invalidov, ki jim je bilo posvečeno leto 2003. Avtorja sta tokrat z likovnim sporočilom želela postaviti kritičen pogled na današnji svet, ki invalide odriva na rob družbe, jih postavlja pred nepremostljive arhitekturne ovire in jih ne sprejema kot sebi enakovredne. Vsebinska zasnova kovanca tako temelji na odločni trditvi, da so invalidi človeška bitja z enakimi pravicami kot vsi drugi. Imajo obraz, osebnost, čustva in srce, zato bi jih morali sprejemati medse s srcem. Oblikovni jezik se v motivu izraža skozi dva elementa: standardiziran in internacionalen piktogram invalida, ki s svojo uniformirano govorico izraža posplošenost in brezosebno, ki prevladuje v odnosu do invalidnih ljudi, ter toplo in mehko potezo prostoročno narisane srca. Na sprednji strani kovanca se motiv obrne vase in dokonča zgodbo; invalide ljudi naj bi nosili v srcih, pa čeprav le v njim posvečenem letu.

Vega: leta 2003 je nastala tudi zasnova kovanca, posvečenega 250-letnici rojstva Jurija Vege, odličnega matematika in enega od dvanajstih svetovno najpomembnejših Slovencev. Jurij Vega je bil človek, večji od časa, v katerem je živel, s svojimi raziskovanji pa je človeštvu dal več, kakor je od njega prejel. Zato se je bilo treba pri izbiranju zasnove kovanca najprej odločiti, kateri od znanstvenikovih dosežkov bi najbolje prenesel sporočilo o njegovem čudovitem umu. Dvornov ni bilo veliko – najpopolnejše delo znanstvenika je bil prav gotovo desetdecimadni logaritmornik z naslovom »Thesaurus Logarithmorum Completus«. Ta izjemno cenjen in natančen priročnik je bil še dvesto let po izdaji široko uporabljan za najrazličnejše matematične izračune, doživel je ogromno po-

Narod

Eli

Vega

Eda

Mušič

Planica

natisov, častno pa je bilo tudi dejstvo, da se je Vega zavestno odpovedal tantiomom takoj, ko je postalo jasno, da mora biti logaritmovnik kar se da široko dostopen.

Izhodišče ikonografije kovancev, posvečenih Juriju Vegi, so torej njegovi logaritmi. Svoj logaritemski izračun ima tako letnica rojstva – število 1754 kot tudi njena 250-le-

tnica – število 2004. Zato sta na hrbtni strani kovanca ta dva logaritemska izračuna »po vegovski« do desete decimalke natančno grafično predstavljena v izpisu, ki se zgleduje po oblikovnem videzu izvirnega izvoda »Thesaurus Logarithmorum Completus«. Eda: idejne zasnove priložnostnih kovancev so nastale leta 2008, ko so se začele

priprave na proslavo stoletnice prvih poletov bratov Rusjan. Modelov letal, ki sta jih razvila oba brata, je bilo več, skupno pa jim je bilo ime – Eda. Od tod tudi poimenovanje kovanca. Eda I ni bila le ena, ker sta brata Rusjan v svoji neusahljivi raziskovalni radovednosti modele izboljševala iz preizkusa v preizkus. V oblikovalski zasno-

vi treh kovancev, zlatnika, srebrnika in dvo-kovinskega kovanca, tako nastopijo trije različni konstrukcijski načrti. Likovnim prvinaam je dodano simbolično obzorje, ploskev, ki je sočasno nebo in zemlja, letalske konstrukcije pa so položene v dinamično diagonalno kompozicijo, ki daje vtis, kot da vzletajo. Tipografski stavek je sestavljen iz dveh formalnih zgodb; prva, konstruktivistična, lakonična in stvarna, se spaja z drugo, baročnih okroglin, ki omili strogost celote.

Mušič: leta 2009 izvedeni in izdani kovanci, posvečeni stoletnici rojstva velikega slikarja, ki je skozi dolgoleten ustvarjalni opus prešel skozi vrsto slogov in likovnih izrazov, so oblikovalca postavljali pred podoben dvom – kaj od tega izbrati za osrednji likovni motiv. Avtorja sta se odločila za igrive konjičke, ki jih je Mušič upodabljal predvsem v grafičnih tehnikah med letoma 1947 in 1953 in za katere mnogi strokovnjaki menijo, da so ključni del njegovega opusa. A odločilen razlog, da je bil izbran prav ta motiv, je bil, da z intimno risbo in izjemno likovno občutljivostjo odslikava slikarjev notranji svet boljše kot kateri koli drugi. Zato se je zdel ob tem osebnemu portretu ustvarjalca nepotreben. Likovni motiv konjičev je na zadnji strani kovancev poenostavljen v likovni znak, ki se prenese tudi na njihovo čelo. Tipografski stavek je zamišljen tako, da se z motivom čim bolj harmonično prepleta v celoto, tipografija pa je izbrana s spoštovanjem tradicije in sočasno poslušom za sodobnost.

Planica (2010): natečajni izdelek se navezuje na prihajajoče svetovno prvenstvo v poletih v Planici. Avtor Domen Fras je v predlog dizajna kovancev poskušal vtakati neustrašen pogum letalcev, ki z vrtoglave skakalne mize jadrajo v globino doskočišča. Ob tem so pomembni le dolžina poletov, slog, predvsem pa srčnost. Zbirateljska srebrnik in zlatnik tako povzemata dinamično omenjenih perspektiv, simboliko pogumnih src in preprostost športnih pravil v likovni atrakciji. Ožarjeni profil planiške velikanke na čelu obeh kovancev in čez njen rob segajoča nominala v skrajni perspektivi označujeta čezmejni pomen dogodka, na njegovi zadnji strani pa letalec v netopirjevem slogu na srebrniku in zmagoslavni prvak, ki drsi v iztek, na zlatniku pripoveduje ta zgodbo o poletu kot skrajnem dosežku športnikovega telesa in duha.

Deset let ustvarjalnih izzivov na področju oblikovanja numizmatičnih poslastic – priložnostnih kovancev – je v ustvarjalni opus ilustratorke in grafične oblikovalke Maje B. Jančič ter po izobrazbi arhitekta, a po strokovnem delu magistra oblikovanja in tipografa Domna Frasa, ki sta se jima v letih 1998–2001 občasno pridružila še Matjev Čelik in Vasja Semilič, dodalo zlahten niz oblikovalsko-tipografskih mojstevin, vrednih ogleda in zgleda.

paul whittington

Kljub temu da je kakovostna videooprema postala povprečnemu uporabniku že zelo dostopna, je ta vseeno le delček v mozaiku nekega celotnega videodela, ki zahteva poznavanje tehnologije, veliko prakse in občutka za fotografijo, skripto zgodbe, montažo, zvok ter še marsikaj. Ni veliko videoustvarjalcev, ki zadostno obvladajo vsa področja za prikaz dobrega videa. Paulu Whittingtonu, Kanadčanu z Vancouver Islanda, gre kljub tako široki paleti zahtevanih znanj to kar dobro od rok.

Izsek iz filma *Android 207*

➤ **Za začetek mi povej nekaj o sebi. Kakšna sta tvoje profesionalno ozadje in izobrazba na področju videa?**

V bistvu nimam neke uradne izobrazbe na tem področju, vendar se z videom ukvarjam že veliko let, zato imam z njim kar nekaj izkušenj.

➤ **Si kdaj delal za agencije oziroma videostudie ali je tvoje delo namenjeno izključno umetniškemu izražanju?**

Ja, deloma delam tudi v videoprodukciji kot neodvisen snemalec ali montažer. Ostanek časa porabim za snemanje kratkih filmov, v glavnem za samopromocijo, izpopolnjevanje sebe kot filmskega ustvarjalca in navsezadnje kot obliko umetniškega izražanja.

➤ **Danes ni veliko filmarjev, ki se lotijo tehnike stop-motion. Kako to, da si se odločil za ta pristop?**

Zabavno, kako ljudje v meni vidijo filmarja, ki se ukvarja s tehniko stop-motion, čeprav je samo peščica mojih filmov v celoti narejena tako. Ko sem bil še otrok, sem veliko delal s to tehniko in v tem izjemno užival. Ponovno sem se k njej vrnil leta 2004, v glavnem zaradi svoje ljubezni do te vrste umetniške zvrsti. Od takrat naprej sem jo začel uporabljati kot dodatno orodje za nekatere kadre v svojih filmih. Imam jo namen uporabljati tudi v svojem prihajajočem celovečernem filmu, katerega zgodbo pravkar pišem.

➤ **Nekatera tvoja dela kombinirajo oboje: stop-motion in video, ki se stilsko zelo dobro zlijeta (*The Kitchen Trilogy*, *Table Kid Kirby*, op. p.). Katere dodatne tehnike snemanja še uporabljaš poleg prej naštetih dveh?**

V kuhinjski trilogiji sem uporabil tudi tehniko, imenovano *pixilation*, ki je pogosto uporabljena za animiranje ljudi. To je tehnika, ki

se uporablja za povezovanje snemanega videa in stop-motiona ter nadgrajuje slog, ki sem ga iskal, ko sem snemal to trilogijo. Zelo všeč mi je tudi tehnika *time-lapse* – video, ki je v post produkciji zelo pohitren, npr. rast rastlin, hitro premikanje oblakov itd.

➤ **Ali sam izdeluješ figure in elemente za svoje animacije ali to naredijo zunanji sodelavci?**

Nimam sodelavcev za te stvari. Sam si zgradim sceno, lutke, dodatke in drugo.

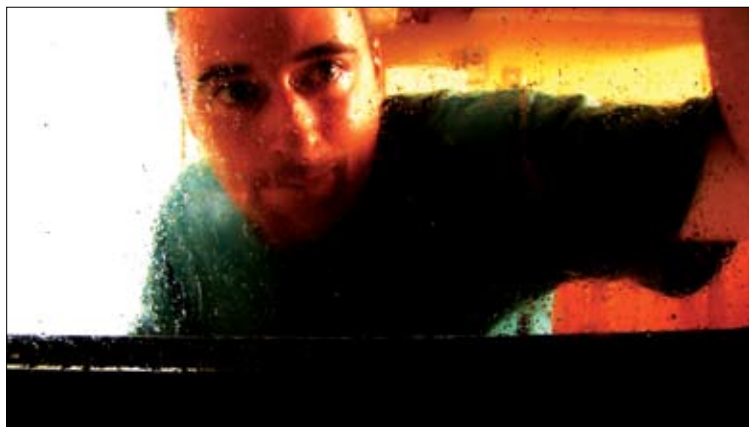
➤ **Videl sem, da lahko narediš odličen film iz vsakdanjih stvari (*Dead Fish*, *The Kitchen Trilogy*, op. p.). Kakšno je razmerje med zamisljivo in produkcijo? Lahko obstaja dober film z dobro zamisljivo, a slabo produkcijo in obratno?**

Razmerje med zamisljivo in produkcijo izredno niha, odvisno od posameznega filma. Eksperimentalni film, kot je *Dead Fish*, je skoraj brez nje. Za ta film sem nekega

dne, v tistem obdobju, ko reka naplavi mrtve ribe na nabrežje, šel ven in posnel toliko različnih kadrov, kolikor sem pač utegnil. Nato se je počasi v naslednjih nekaj tednih zamisel pojavila v fazi montaže. Kot nasprotje temu je film *Android 207*, za katerega sem moral natančno pripraviti skripto in plan snemanja.

➤ **Kaj pa zamisli za skripte? Kako delaš na zgodbi?**

Tudi to se razlikuje od filma do filma. Večina mojih eksperimentalnih filmov sploh nima skripte. V najboljšem primeru imam samo nekaj zapiskov o zamislih kadrov. Za filme, ki potrebujejo skripto, pa težko rečem. Zamisli se po navadi začnejo s tistim, čemur jaz pravim iskrica. To je lahko kar koli: zamisel za kader, karakter, element zgodbe, lokacija in tako naprej. Ta iskrica potem pelje naprej do dodatnih zamisli, ki naknadno rodijo še nove, in tako naprej, dokler nimam dovolj materiala za skripto.

Izsek iz kuhinjske trilogije (*Kitchen Trilogy*)

Izsek iz filma *I Killed Ricky*Postavitev scene za *L 19: Disposed*Izsek iz filma *L 19: Disposed*Postavitev scene za *Inanimate Objects*

➤ Zvok je v tvoje filme zelo dobro vkomponiran. Kako pomemben je zvok v filmu?

Zvok je izjemno pomemben del filma – je tisto, kar spravi vidni del v življenje, pa naj si bo to pripovedni ali eksperimentalni film. Poskušam paziti na zvok, kolikor se da, da lahko izvem iz filma kar največ. Priznam, da o njem ne vem toliko, kolikor bi si želel, vendar delam na tem, da bi se to naučil.

➤ Na spletu sem videl, da si napisal članek z nasveti, kako se opremiti za snemanje zvoka na terenu. Omenil si, da je dobro vzeti s seboj še dodatno opremo. Kakšno ti uporabljaš?

Moja zvočna oprema ni tako natančna, kot bi morala biti. Uporabljam standardni mikrofoni shotgun, imam pa tudi predobjačevalnik zanj. Raje snemam zvok ločeno od videa, nato pa v fazi montaže pregledujem, kaj bi kam spadalo. Presenetljivo je, kaj lahko dosežeš z zvokom, če se dovolj ukvarjaš z njim. Podobno je kot obdelovati glino. Tudi enako zabavno. Uporabljam kamero Canon XH-A1, vendar bi jo rad proti koncu leta nadgradil na RED, ko pridejo na trg novi modeli. Nekaj filmov stop-motion sem posnel z zrcalno refleksnim fotoaparatom. Lani sem si sam doma izdelal stojala in tračnice, ki se odlično obnesejo. Tudi nekaj luči imam, vendar nič luksuznega. Najraje snemam v naravnih svetlobi, če je to mogoče.

➤ V tvojih filmih sem zasledil izjemno mehke premike kamere. Je to poseben trik ali dobra oprema?

Mehki premiki kamere so običajno stvar opreme. Vozički, stabilizatorji in tračnice – vse pripomore k mehki premikov v snemanju. So izjemno uporabna dodatna oprema. Za filme stop-motion uporabljam manjšo tračnico. Tako lahko premikam kamero vzporedno s premikom figure.

➤ Je kakšen del opreme, ki ga pogrešaš in bi ga rad imel?

Seveda. Vse, česar si trenutno ne morem privoščiti. Pravzaprav si zelo želim en spodoben stabilizator kamere, katerega nakup načrtujem proti koncu leta.

➤ Veliko delaš na kratkih filmih. Si si kdaj zaželel delati na celovečercu, dokumentarcu ali glasbenemu videospotu?

Ja, celovečerni film je moj cilj, ki se ga že leta lotevam. Za enega že imam narejen scenarij, ki sem ga napisal pred dvema letoma, vendar se je projekt izkazal kot predrag, da bi se ga lotil v tem trenutku. Pravkar pripravljam scenarij za drug film – grozljivko, ki jo imam namen snemati drugo leto.

➤ Na festivalih si prejel kar nekaj nagrad. Kakšno je tvoje razmerje z njimi in kako gledaš sam na festivale v smislu dela in promocije?

V glavnem pošiljam svoja dela na festivale samo iz zabave in za to, da si izpopolnim

Postavitev scene za *Android 207*

portfolio. Včasih so bili festivali skoraj edino orodje za promocijo svojih del. Danes, v dobi interneta, festivali igrajo samo obstransko vlogo. Če pošljem film na festival, ga lahko vidi naenkrat samo nekaj sto ljudi. Če naložim isti film na splet, je potencialna publika navidežno neskončna. Filmski festivali so odlični za določene namene, kar se tiče promocije, pa niso ravno najboljše orodje, razen seveda, če ne končaš v Cannesu ali na podobnem velikemu dogodku.

➤ Tvoj nasvet za začetnike v videu: kako in s čim začeti?

Lahko začneš, s čimer hočeš, vendar pri izražanju elementov v filmu ne pozabite

ostati zvesti svoji čustveni intuiciji. Slog, počutje, razpoloženje, zgodba, igralci, zvoki – vse lahko vmešate v specifično čustveno obliko, ki jo določite sami. Film je kot drevo: vse veje vodijo nazaj v deblo in še nižje, v korenine. Korenina je tista prej omenjena iskrica, ki se potem razširi v celotno drevo. Če se katera veja ne vrača nazaj h korenini, je to odmrli del celote in ne spada sem. Če je korenina vidna ali ne občinstvu, je to irrelevantno – samo da obstaja.

Spletna stran:
www.orangecorefilms.com

adijo, miške

Večdotična tehnologija po nekaj letih premikanja z malimi koraki očitno dobiva krila. S tem, ko ji je sistem Windows 7 odprl prosto pot do najširših krogov uporabnikov, jo je naredil privlačno tudi za mnoge nezaupljivce. Danes se tako rekoč vsakodnevno pojavljajo novi izdelki, ki to tehnologijo uporabljajo, in počasi se že sprašujemo, kdaj bomo lahko rekli »Adijo miške«?

Računalništvo ima v svetovni zgodovini zelo kratko obdobje svojega obstoja, a znotraj njega kar nekaj temeljitih preobratov. Mnogi se še spomnimo začetkov, ko je bila za vnos podatkov in delo na voljo le tipkovnica. Vsaj osnovno znanje programskega jezika in velika mera motiviranosti sta bili takrat neizogibno potrebni lastnosti vseh uporabnikov. Pojav grafičnega vmesnika in miške, ki je dovoljevala svobodno

gibanje po zaslonu, sta prinesla skoraj nepojmljiv preobrat – uporaba računalnika je na vsem lepem postala dostopna najširšim krogom uporabnikov. Večini od teh je miška že od samega začetka uporabe hitro "sedla" v roko, spoznali pa smo tudi kakšnega, ki je v obdobju uvajanja potreboval kar "šoferski" tečaj, da je uspel s kazalčkom uloviti padajoče menije. Danes so računalniki, miške in vsa njim

pripadajoča "navlaka" postali tako običajni in vseprisotni spremljevalci našega vsakdana, da "vožnjo" miške obvladajo že vsi. A ker nas razvoj nenehno postavlja pred nove izzive, je tudi tokrat morala zgodovina stanje obrniti na glavo – mnogim pritožbam, da je računalniška miška ovira neposrednemu komuniciranju uporabnika z računalnikom, je v odgovor ponudila na dotik odzivne zaslone. Ti so sicer že bili nekaj časa prisotni na trgu, a so ostajali domena izbrancev, saj so zahtevali posebne programe, upravljanje pa je bilo mogoče le s posebnimi peresi. Globalnost pa zahteva univerzalnost, in to je s svojim izidom ponudil operacijski sistem Windows 7, ki je podlage za delo z večdotičnimi zasloni vključil v osnovni nabor svojih možnosti. Razmišljanja, ali je podjetje Microsoft v to odločitev spodbudil ali le opogumil uspeh, ki so ga poželi na dotik občutljivi telefoni večnega tekmeča Appla, so v tem trenutku nepotrebna, saj smo na vsem lepem postavljeni pred popolnoma nov izziv – komuniciranje s strojem neposredno prek zaslona.

Občutki ob tem so mešani, saj smo se na vsem lepem znašli v položaju otroka, ki se uči hoje. Navajeni dobro vpeljane in uveljavljene prakse, se na vsem lepem znajdemo v vlogi, da slepo krožimo po zaslonu in vadimo prve korake: kako z dotikom odtisrti padajoči meni, kako odpreti prav izbrani direktorij in ne tistega spodaj ... Da o vrtenju, zumiranju ali premikanju oken sploh ne govorim! Nedvomno popolnoma nov način "hoje", a to tak, ki prinaša vrsto prednosti. Kot prvo obuja k življenju eno naših najbolj izpopolnjenih lastnosti

– dotik. Končiči človeških dlani so "naprava" skoraj nepojmljivih zmožnosti, ki na žalost vse pogostejše ostajajo neizrabljene. Zato je izziv neposrednega stika med človekom in strojem prek prstnih končičev sijajna zamisel, ki ponuja mnoge nove možnosti in izpopolnitve. Te so najprej očitne (kje drugeje kot ...) na področju računalniških iger, a izurjenost v delu in upravljanju uporabniških vmesnikov z dotiki prstov prinaša velike pohitritve in tudi druge možnosti. Na primer: ste že kdaj opazovali spretnost ribiča, ki vleče mrežo iz vode, ali predico, ki prede preprogo? Prav enake spretnosti in učinkovitosti se lahko izučimo tudi pri upravljanju računalnika. In tako bomo na vsem lepem spoznali, da lahko ob delu z njim uporabljamo obe roki in vseh deset prstov ter smo pri tem neverjetno spretni in učinkoviti. Seveda se moramo zavedati tudi tega, da je nova tehnologija šele v povojih. Tako je trenutno podprta šele uporaba dveh prstov. A morda je to za začetno obdobje učenja prvih korakov le prednost, da bomo pozneje lažje sledili zahtevnejšim "gibom". Vsekakor pa je danes večdotičnost smer v prihodnost in kot take se je je treba čimprej privaditi. O tem pričajo tudi raziskave, na primer strokovnjakov iz »DisplaySearch«, ki pričakujejo rast prodaje tovrstnih naprav s 3,5 milijard dolarjev na 6 milijard do leta 2012. Več proizvajalcev računalniške opreme, med njimi tudi Fujitsu, zaradi vse bolj dodelanih in občutljivih zaslonov ter navdušenja uporabnikov nad virtualnimi tipkovnicami pričakuje, da bodo novi prenosniki postali smernica in da bodo zaznamovali leto 2010.

večtodični fujitsujev prvak

Na preizkus smo dobili enega od trenutno najbolj naprednih večtodičnih prenosnikov na svetovnem trgu, Fujitsujevega Lifebook T5010. Izdelek, ki je nastal še v obdobju sistema Windows Vista, a je z izidom Windows 7 dobil nova krila z naprednimi možnostmi za upravljanje zaslona z dotiki, ki jih ta ponuja.

Fujitsu je trgu hkrati ponudil družino treh modelov, od katerih sta prva dva – Fujitsu LifeBook T4410 in T4310 v prvi vrsti namenjena poslovnim uporabnikom, tretji, LifeBook T5010, pa zato, da zadovolji potrebe zahtevnejših profesionalcev. Vsi trije uspešno izrabljajo možnosti, ki jih ponuja nedavno predstavljen operacijski sistem Windows 7, med ka-

terimi sta za ustvarjalce posebno zanimivi uporaba peresa za digitalizacijo rokopisov in večtodičnost.

Že osnovna izvedba prenosnika je z aktivnim digitizerjem in vgrajenim večnamenskim pisalom uporabniku zagotavljala točnost in občutljivost pritiska ter funkcije brisanja in leve ter desne tipke miške kar na samem pisalu. Novi LifeBook® T5010 z vgrajenim »Dual digitizerjem«, to je z dodano funkcionalnostjo na dotik občutljivega zaslona, omogoča delo tako z aktivnim peresom kot tudi s prsti. Zaradi nove tehnologije, ki jo je razvil Fujitsu, prenosnik omogoča intuitiven in preprost vnos podatkov s samodejnim prepoznavanjem uporabe aktivnega peresa ali upravljanja z dotikom. Zaslom LifeBooka poleg osnovnih možnosti upravljanja z dotiki omogoča tudi kompleksnejše, na osnovi uporabe dveh prstov temelječe poteze, kot so vrtenje, približevanje in obračanje.

Medtem ko tudi osnovna modela ponudita vse potrebno osnovno udobje, T5010 uporabnika razvaja s 13,3-col-

skim supernatančnim (SuperFine) širokim zaslonom z ambientalno občutljivo LED-osvetlitvijo ozadja ter s 160-stopinjskim zornim kotom zaslona z dvo-smernim zasukom, zaradi česar lahko prenosnik uporabljamo na običajen način ali pa kot tablični računalnik. Zaslom ločljivosti 1280 x 800 pik odlikuje še zaščita pred odsevom svetlobe in umazanijo. Kakovostno grafično podporo in živahne barve za zunanjo ali notranjo rabo zagotavljajo vgrajena kartica GM45 z zaščiteno Intelovo tehnologijo aktivnega upravljanja (AMT), svetilnost 300 in kontrast 500:1. Vse naštetu je dopolnjeno z zelo kakovostnim zaslonom, ki je poleg prej omenjene podpore zmožen tudi upravljanja z dotiki, zadovoljiti tudi vse zahteve po živahnosti in kakovostnemu prikazu barv.

LifeBook® T5010 je opremljen z dvojnim procesorjem 2.26 GHz Intel® Core 2 Duo, vgrajeno kamero, dvojnim mikrofonom, 3 G UMTS/GSM komunikacijskim modulom, bralnikom prstih odtisov, vhodom za pametno kartico in

z možnostjo za namestitev rezervne baterije. Dolgotrajni in pogosto poškodbam izpostavljeni rabi prenosnika je prilagojena tudi proti politju odporna tipkovnica. Čisto na koncu je nezanemarljiv tudi podatek zavezanost podjetja Fujitsu k varovanju okolja in upoštevanje vseh predpisov, ki jih je na tem področju sprejela Evropska unija. Svojo aktivno zavezanost zelenemu gibanju izraža Fujitsu tudi skozi pokroviteljstvo in članstvo v Računalniški iniciativi rešiteljev podnebja – Climate Savers Computing Initiative.

Konkurenca

Preverili smo tudi primerjalne teste prenosnika, ki jih zasledimo na internetu, in tudi tukaj se je LifeBook T5010 dobro izkazal, posebno na testu delovanja sistema v celoti (PCMark05), kjer je zasedel prvo mesto pred Asusovim R1E, ob preverjanju splošnih grafičnih sposobnosti s testom 3DMark 05 pa je med petnajstimi modeli zasedel odlično četrto mesto.

fujitsu lifebook T5010
fujitsu
si.fujitsu.com
1799 eur

hp začenja leto s serijo večdotičnikov

Podjetje HP je že takoj na začetku tega leta, tik po silvestrovem, trgu predstavilo kar celo serijo prenosnih računalnikov, od katerih je vsak namenjen svoji izbrani skupini uporabnikov. Najvišje se postavlja HP TouchSmart tm2, sledijo pa mu HP Mini 5102 ter najmanjša HP Mini 210 in 2102. Druži jih udarna tanka oblika in tehnologija večdotičnosti. Poglejmo si, kakšne možnosti ponuja posamezen model.

HP TouchSmart tm2 je zmogljiv in uporaben prenosnik, ki ga označuje vpadljivo aluminijasto ohišje z vgravirano ilustracijo. Inovativna tehnologija tm2 omogoča uporabnikom, da si sami izbirajo nastavitve in metodo vnosa, ki jim najbolj ustreza. Ohranja obliko klasičnega prenosnika, saj ima običajno tipkovnico, zložen v obli-

ko tablice pa se preobrazi v skicirko z digitalnim peresom, s katero lahko umetnik skicira na terenu ali študent piše svoje zapiske. Zaslona podpira večdotične poteze z več kot enim prstom roke in ukaze, kot so zum, drsenje in vrtenje. Ob prostoročnem pisanju se zapisi pojavijo na zaslonu kot digitalno črnilo.

Seveda je v računalnik vgrajena vsa najnovejša tehnologija, od nizkonapetostnega Intelovega procesorja do ATI-jeve grafične kartice Mobility Radeon. Proizvajalci mu zagotavljajo do 9 ur neprekinjenega delovanja. Tisto, kar ga dela najzanimivejšega, so nove večdotične aplikacije, kot so BumpTop – 3D-vmesnik za fotografije in dokumente, ki uporabnikom omogoča prostorsko organiziranje in izmenjavo le-teh prek socialnih omrežij ali e-pošte, DigiFish Dolphin – interaktivni 3D-ohranjevalnik zaslona, ki z miško ali dotikom razgiba navidežno oceansko okolje, in Corel – Paint it! Touch®, ki uporabnikom omogoča, da s prstnimi blazinicami rišejo,

barvajo ali pretvarjajo fotografije v slike. Poleg tega so tukaj še Hulu-namizje, spletna televizija in mnogo drugih možnosti. Skratka, priročno orodje nadobudnih digitalnih umetnikov.

HP Mini 5102, prvi večdotični prenosnik je namenjen študentom in mobilnim profesionalcem. Umeščen je v popolnoma kovinsko ohišje črne, modre ali rdeče barve ter opremljen z večdotičnim ali običajnim zaslonom. V prvi vrsti je namenjen delu z e-pošto, klepetalnici in urejanju besedil, če pa ga dodatno opremimo s tehnologijo Broadcom

HD, predvaja tudi visokoločljivi video. Izdelku je dodana tehnologija prepoznavne obraza, po želji pa tudi posebej za ta model narejen študentski nahrbtnik.

Zadnja v seriji sta HP Mini 210 in HP Mini 2102. Namenjena sta predvsem porabnikom, poslovnim potnikom ali študentom, odlikuje pa ju devet ur delujoča baterija, 3G-omrežna povezanost, GPS in stilsko oblikovanje z ohišji v kar štirih žarečih barvnih odtenkih. Vgrajeni so tudi WLAN, mikrofoni in zvočniki. Vsi trije izdelki so na ameriškem trgu že na prodaj, pri nas pa jih lahko kmalu pričakujemo.

virtualni vodič skozi zgodovino

Izdelek je dosežek znanstvenikov inštituta Fraunhofer, ki s svojimi izumi in inovacijami posegajo na mnoga področja. Tako so obogatili tudi ponudbo muzeja Allard Pierson v Amsterdamu z inovativnimi zasloni, nameščenimi na vrtljivih stebrih. Na njih je kamera, ki ob tem, ko steber vrtimo, izmenjuje prikazane poglede na zgodovinski objekt od ruševin do digitalnega 3D-modela stavbe, kot je bila izgrajena ob svojem nastanku. Prikazane fotografije in animacije obi-

skovalcu omogočajo, da se vkrci na navidežno turnejo okrog sveta. Rešitev v ozadju poganja inovativni program Fraunhoferjevih znanstvenikov.

Zamisel seveda ni ostala neopažena – pred kratkim so namreč namestili podoben izdelek tudi v narodnem in zgodovinskem muzeju v Amsterdamu. Obiskovalcem pomaga, da navidežno raziskujejo zgodovino prek interakcije in izkustev o zgodovinskih objektih. Tako skozi nekonvencionalno in interaktivno razstavo postanejo dejavni udeleženci v zgodovinskih dogodkih.

lenovo thinkpad t400s

Na slovenskem trgu je ponudba prenosnikov, ki podpirajo večdotičnost, seveda manjša kot v visokorazvitih državah, saj je tudi kupna moč manjša in s tem je posledično manj tistih, ki si lahko privoščijo drage „igračke za dušo“. Zdaleč pa nismo za časom in tudi pri nas se marsikaj dobi. Lenovo, na primer, na slovenskem trgu ponuja večdotični prenosnik ThinkPad T400s. Predstavniki najvišje ravni Lenovovih prenosnikov odlikujejo 14,1-colski zaslon TFT, Intelov Core 2 duo procesor, 128-Gb disk SSD, poveztivost prek modrozobe povezave in WiFi ter licenčna različica sistema Windows 7. K udobju spletnega komuniciranja pripomore vgrajena kamera, k varnosti pa bralnik prstnega odtisa. Modeli, ki jih ponujajo v tujini, imajo tudi 3G in GPS.

Lenovo iz serije v serijo izboljšuje oblikovno izvedbo svojih izdelkov. Posebno cenovno višje kotirajoči ThinkPadi imajo elegantno, geometrijsko popolnoma izčiščeno črno ohišje, še veliko bolj izpiljena pa je tipkovnica z vrsto drobnih ergonomskih izboljšav, kot sta povečani tipki Del in Esc, modro obarvan Enter, pravi razmiki med tipkami, da se ne pritiska tudi sosednje, posneti robovi ob stiku s tipkami in še kaj bi našli.

Velika razlika pa je v upravljanju in uporabi večdotičnega zaslona – ta je pri Lenovovem modelu kljub priročni zasloni tipkovnici prava nočna mora. V primerjavi z užitkom učenja prvih korakov, kot ga je nudil model Fujitsu, je tukaj „večdotična hoja“ skoraj nočna mora. Okna ubo-

gajo ali pa tudi ne in zdaj lažje razumem odpor do teh naprav, ki so ga pokazali nekateri ugledni računalniški novinarji. Razlika je tudi v samem otipu zaslonske površine, ki je pri Lenovovem modelu trda in pospremljena z izrisovanjem različnih senčenih oblik. Lenovo na področju večdotične uporabe prenosnikov očitno še ni občutil izziva.

Povzetek

Večdotična tehnologija je prav gotovo v silovitem porastu, čisto „in“. Glede na zgodnjo razvojno obdobje pa so med posameznimi izdelki še velike razlike. Tako je uporaba Fujitsujevega prenosnika po osvojitvi prvih korakov postajala užitek in izziv. Za Lenovov izdelek tega ne bi mogla reči, saj bo pri njem, glede na nepredvidljivo odzivanje oken, verjetno le redko kdo vztrajal pri upravljanju s prsti. Trenutnega favorita, Applov iPad, seveda še ni blizu Kolpe ali Save, seveda pa nestrpno čakamo priložnost, da model preizkusimo. Isto velja za modele HP-ja in Della, ki so po večini lastnosti precej podobni iPadu, le da skozi obliko netbooka še naprej ohranjajo oblikovne prvine klasičnih prenosnikov, to pomeni tipkovnico s poklopnim zaslonom. Apple tukaj ponovno gre pogumno korak naprej in ponuja obliko e-bralnikov. Razvoj, ki galopira svojo brezglavo pot, nam bo prav kmalu pokazal resnico.

thinkpad t400s
lenovo
www.lenovo.com
2700 eur

ipad – applova nova „revolucija“

Je naprava z najmlajšim datumom nastanka. Komaj konec januarja so jo njegovi jabolčni proizvajalci predstavili svetovnemu občestvu in z izdelkom ponovno, kot je to skoraj običajno že nekaj časa, dodobra vzvalovali duhove. Kateri so torej revolucionarni premiki, ki jih ta, velikosti večje knjige velika naprava z večdotičnim zaslonom prinaša?

Predvsem ji napovedujejo poslanstvo, da bo obrnila na glavo svet založništva, podobno kot je z iPodom obrnila glasbeno industrijo. Komaj 70 gramov težko in dober centimeter debelo napravo poganja operacijski sistem iPhonea. Zaslon velikosti slabih 10 col je seveda večdotični. Glede na opremo se bodo iPadi razlikovali na tiste samo z WiFi-jem in druge, ki bodo imeli še 3G, popoln Office, iTunes itn. Trajnost baterije je do deset ur.

Duhovni oče in CEO Applu Steve Jobs je delo z iPadi opisal kot „najboljšo brkljalno izkušnjo do zdaj“. Vse operacije se bodo lahko izvajale neposredno na zaslonu s prsti, vsem, ki so nekoliko bolj navezani na klasično, pa kljub temu ne bo onemogočeno delo s tipkovnico, kot so je vajeni. Cene? Od 500 do 829 dolarjev v ZDA, pri nas bomo šele videli, saj

bodo prvi modeli na trgu v ZDA šele v začetku marca.

Zdaj pa se na kratko vrnimo še k že omenjeni pričakovani revoluciji na področju založništva. Ipad je sicer res izdelek, ki je po večini lastnosti zelo blizu e-bralnikom, ki jih različna podjetja ponujajo že na kupe, razlika je le v tem, da bo z njim mogoče predvajati tudi slike, glasbo in video. Kakovost prikazanih gradiv se bo opazno izboljšala, prav tako zmogljivost naprav, zato so napovedi prihodnosti usmerjene v prehod izhajanja časnikov in tudi večine drugih „tiskovin“ v digitalni obliki. Nerešena ob tem ostajajo vprašanja plačila avtorskih pravic, saj digitalne knjige z ničemer ne bodo zaščitene proti zlorabi, in to je vprašanje, ki se mu bo v kratkem morala posvetiti „globalna uprava“.

Priložnost, ki so jo v Applu zaslužili in ki jo s svojimi izdelki izjemno uspešno tržijo že nekaj let, leži v spoznanju, da ne smejo prodajati le izdelkov, ampak predvsem izkušnjo. In kot tak je zamišljen in trgu ponujen tudi iPad. Njemu podobnih naprav se je do zdaj pojavilo kar nekaj, predstavili smo tiste od HP-ja in tudi Dell je na tem področju že oblikoval svoj izdelek. Tudi e-bralnikov je že pravo morje. Zatorej lahko v tem trenutku pričakujemo predvsem tekmo ugleda, oglaševanja in medijske prepoznavnosti. Kako se bodo stvari dokončno razpletle na trgu založništva, si zaenkrat ne upa še nihče glasno trditi. Trenutne napovedi založnikov, ki so se že srečali z novimi tehnologijami, so, da je na pohodu digitalno založništvo in da je iPad njegova najnovejša različica. Vsekakor bo treba dati času čas.

večdotičnost v luči prihodnosti

Prednosti večdotičnih naprav so številne, zato ne preseneča, da so vse pogostejši poskusi, da se jih čim bolj učinkovito izrabi. Izvedbe praktičnih izdelkov se v začetnem obdobju, ko je tehnologija šele v povojih, lotijo le tisti, ki so najbolj inovativni in drzni. Seveda mednje spadajo študenti. Najbolj ambiciozni želijo s svojimi zamislimi prodreti dlje, v Evropo in svet, zato jih prijaviijo na mednarodne natečaje za ustvarjalce. Današnji prispevek predstavlja dve aplikaciji, ki sta bili lani prijavljeni na natečaj za mlade ustvarjalce na področju novih medijev Europrix.

Prvi projekt je delo avtorja avstrijskega rodu Florianu Pertenederja, narejeno pa je bilo v okviru študijskega procesa na fakultete za informatiko, komunikacije in medije iz Hagenberga. Poglejmo si, kako si je avtor zamislil svoj izdelek.

Cristal

Količina digitalnih naprav in mediatek v stanovanjskem okolju se je v zadnjem desetletju silovito povečala. Digitalni televizorji, predvajalniki DVD in BluRay, digitalni slikovni okvirji, čistilni roboti in druge naprave so postale del naših življenj. Vse te istočasno postajajo vse bolj združljive z internetom in brezžičnimi omrežji, pa tudi omrežne in WiFi-hišne naprave so vse bolj učinkovite, zato se na področju univerzalnih daljinskih upravljalnikov odpirajo nove priložnosti za razvoj cen-

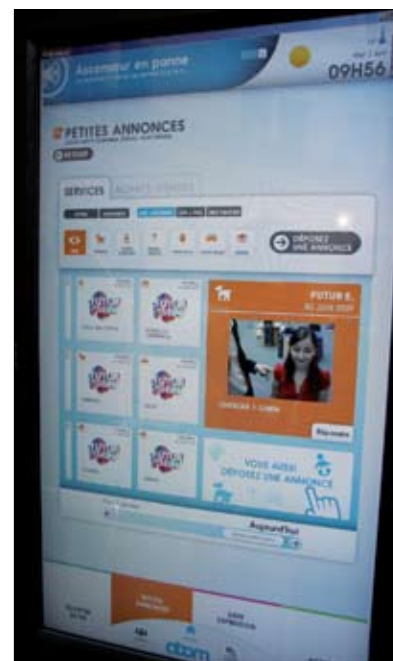
traliziranega nadzora nad vsemi daljinskimi upravljalniki in mediji. Med naštetimi napravami namreč mnoge nimajo dovolj intuitivnega vmesnika, da bi hitro in uspešno posredovali ukaze do naprave, ki jo upravljamo. Posledice so pritiskanje poskusnih ali napačnih gumbov ali različna eksperimentiranja z grafičnim vmesnikom, preden uporabnik uspe izvesti želeno potezo.

Inovativna miza Cristal je bila oblikovana zato, da poenostavi nadzor nad digitalnimi napravami v bivalnem prostoru in okoli njega. Interaktivni namizni sistem je kavna mizica, ki ji na stropu nameščena kamera z videom v realnem času zagotavlja zelo intuitiven vmesnik. Kamera zajame v objektiv celotno površino sobe. Interaktivna površina, ki je vgrajena v kavno mizico, se vključuje le na zahtevo, po

Projekt Cristal

željti pa mizo še vedno lahko uporabljamo tudi za njen prvotni namen.

Uporabniki nadzorujejo digitalne naprave z večdotičnimi gibi na njihovih digitalnih projekcijah popolnoma neposredno. Stik z napravami v prostoru vzpostavijo tako, da se preprosto dotaknejo njihove videoslike. Tako je jakost luči v prostoru lahko uravnavana s preprostim drsečim gibom, podobnim tistemu, s katerim na svojem iPhoneu (ali podobni večdotični igrački) prelistamo seznam vrstic z ukazi. Še enostavnejše je gledanje filmov, ki jih le povlečemo na televizijski zaslon. Ko se za to odločimo, nam vmesnik samodejno zmanjša jakost osvetlitve – in že je vse pripravljeno za udoben večer ob hišnem kinu.

Naprava, kot je Cristal, je priročna tudi za pregledovanje fotografij, saj jih lahko svobodno premikamo po mizi sem ali tja ali pa jih preprosto povlečemo na zaslon televizorja ali v digitalni fotookvir za povečavo. Uporabna pa je lahko tudi za upravljanje čistilnega robota, ki mu s potezo po

površini mize narišemo pot, po kateri se naj giblje.

Cristal uporablja večuporabniški namizni sistem DiamondTouch, ki podpira sočasno interakcijo različnih uporabnikov. Živa videoslika na strop nameščene kamere omogoča neprekinjen, v realnem času izveden odziv uporabnikov. Izdelek umešča daljinski nadzor na naravnejšo in bolj intuitivno raven in je kot tak med prvimi polno delujočimi prototipi naslednje generacije hišnih upravljalnikov.

Atom

Atom je informacijski zaslon, ki omogoča interaktivno komunikacijo v bivalnih soseskah. Njegov cilj je, da znotraj naselja ustvari prostor, ki vzpodbuja medsebojno spoznavanje in komuniciranje prebivalcev.

Pano v obliki večdotičnega zaslona bi bil nameščen v predverjih stanovanjskih stavb, ki so prostori prehoda med zasebnimi območji (stanovanjskimi nadstropji) in javnimi površinami (ulico). So skupna,

združujoča lokacija in kot taka mesto vsakodnevnih srečanj stanovalcev in obiskovalcev objekta.

Ko se novinec vseli v stavbo, prejme brošuro, ki razlaga zasnovo in ponujene storitve naprave. V njej je tudi personalizirana članska kartica, ki dovoljuje dostop do različnih funkcionalnosti zaslona, kot so, da uporabnik:

- *prejema najnovejšo informacijo* z občinske uprave, vključno z informacijami o dogodkih v sosesčini, ter je obveščen o vzdrževalnih delih v okolici bivališča ali o najnovejši vremenski napovedi.
- *si izmenjuje usluge*, saj povsod v soseskah prebivajo tudi ljudje, ki rabijo vsakodnevno pomoč pri nakupih, pospravljanju, negi ali drugih opravilih,
- *komunicira*, tako da svoje sostanovce redno obvešča o svojih srečnih in žalostnih dogodkih, o tem, kaj ga razvedri in kaj razžalosti, jim priporoči slikarsko razstavo, izmenja mnenje o gostinski ponudbi v bližnji restavraciji,

skupaj s sosedi organizira izlet ali kako drugače pripomore h kakovosti življenja v soseski,

- *je stalno aktiven*, saj naprava omogoča povezovanja in izmenjavo podatkov o dnevnih aktivnostih, katerih se lahko prebivalci soseske udeležijo,
- *sklepa s sosedi znanstva*, si izmenjuje konjičke ali se udeleži skupnih plesnih ali likovnih dogodkov,
- *najde naslov* in druge podatke o najbližji lekarni, nek naslov označi, da je na voljo tudi drugim, ali raziskuje mestni načrt.

Storitev je preko spletne strani povezana tudi s spletom. Cilj Atoma ni le, da ponostavlja izmenjavo, delitev storitev in sobivanje soseske, ampak tudi da izboljša dostop do lokalnih informacij. Delovanje zaslona, kot si ga je zamislil študent ene izmed najuglednejših francoskih oblikovalskih šol Les Gobelins Cedric Rittie, si lahko ogledate tudi na svetovnem spletu na naslovu atom.a-g.fr

10 napovedi zelene gradnje 2010

Premišljeno energetsko gospodarjenje, energetska kategorizacija domov, ohranjanje vodnih virov, računanje ogljikovega odtisa in brezemisijski domovi bodo med vodilnimi smernicami tega leta.

Kriza gradbene industrije ni zatrla navdušenja za energetske učinkovite, zdrave in okolju prijazne gradnje. Prav nasprotno, zelena gradnja se je izognila negativnim trendom v gradbeništvu in doživlja neverjetno rast. Po navedbah EAI (Earth Advantage Institute), neprofitnega nosilca programa »Advantage New Homes«

s sedežem v Portlandu, bo deset smernic spodbudilo interes trga za zeleno gradnjo. Napovedi EAI za zeleno gradnjo so naslednje.

1. Posodabljanje javnih infrastrukturnih omrežij bo omogočalo uporabnikom, da ves čas preverjajo trenutno porabo energije. Podatki, ki se bodo prikazovali na

zaslonu merilnikov ali prek spleta, bodo v pomoč uporabnikom pri odločitvah o energetske rabi in spodbujanju pri spremembi življenjskih navad.

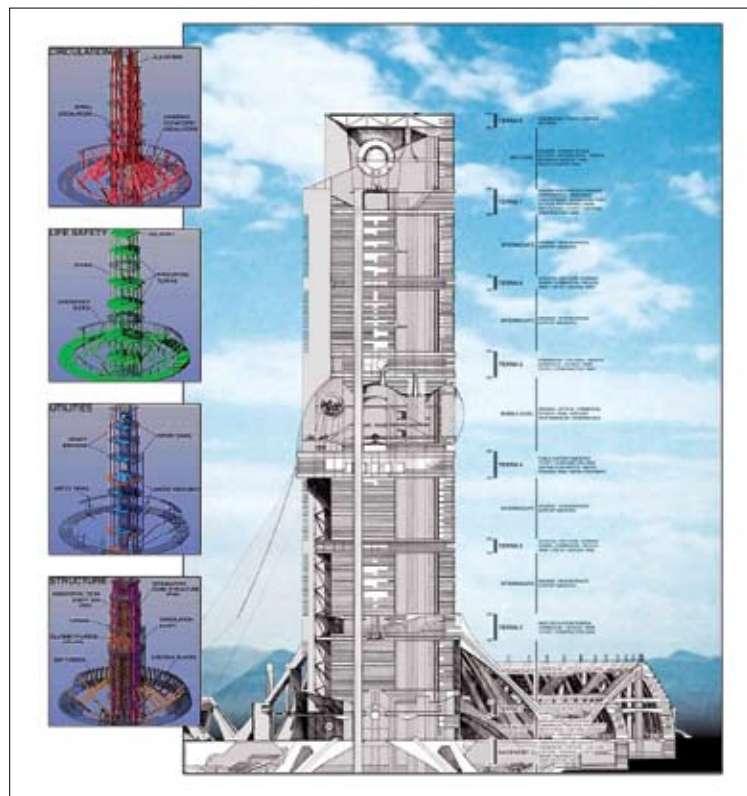
2. Energetske agencije in mestne občine v državi lahko izvajajo pooblaščen energetske kategorizacije za stanovanja in druge objekte, ki bi bile javno dostopne pre-

ko MLS (Multiple Listing Service) in bi omogočale enostavno metodo primerjave stavb. S tem bi spodbujale lastnike k energetskim izboljšavam.

3. Uporaba programske opreme podatkovnega modeliranja gradnje – BIM (Building Information Modeling) se bo profilirala tudi v manjših podjetjih in samograditeljih, saj

Posodobljena infrastrukturna omrežja omogočajo stalno kontrolo porabe in s tem zvečajo učinkovitost

BIM ali "Building information modeling" optimizira načrtovanje objektov

Predimenzionirani domovi so iz mode

Manjši in energetsko učinkovitejši objekti odgovarjajo današnjim potrebam

Wee House: primer prefabricirane gradnje

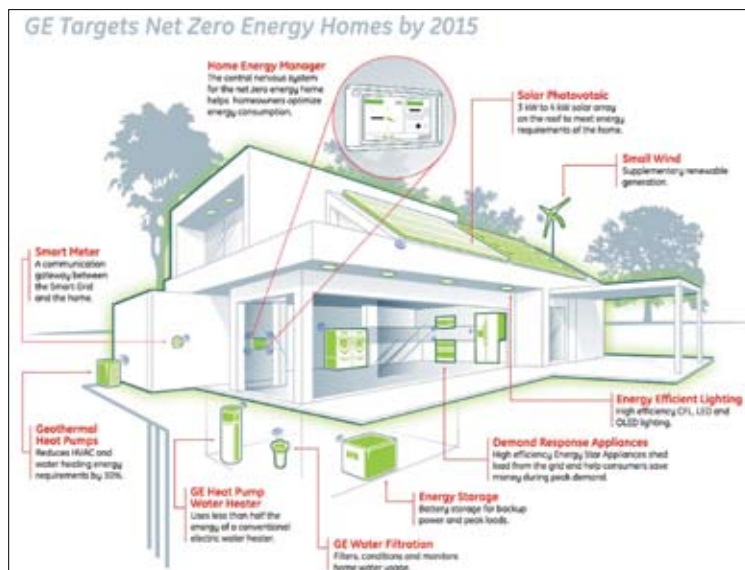
m-ch: micro compact home

Ekološke četrti omogočajo bivanje v zelenem okolju, brez avtomobilov

Sistemi za varčevanje z vodo omogočajo velike prihranke

Brezemisijska hiša ne pušča v okolje škodljivega CO₂

Vsako naravno okolje zahteva drugačno prilagoditev

ponudniki programske opreme že ponujajo cenejše ter enostavnejše pakete. Poleg tega se orodja BIM vse bolj izboljšujejo in ponujajo natančne energetske izračune ter s tem vse bolj predvidljive rezultate.

4. Hipotekarne posojilnice in zavarovalnice se pridružujejo zelenemu gibanju z ugodnimi krediti in zavarovalniškimi paketi, ker zelena gradnja predstavlja manjše finančno tveganje. Torej so lastniki stanovanj, ki pravilno vrednotijo in upravljajo svoje domove, finančno močnejši, ker znižujejo operativne stroške.

5. Predimenzionirani domovi so iz mode. Manjši in ravno prave velikosti so primerni za 2010. V tem se zrcali prevrednotenje

mentalitete od »večje je boljše« k energetsko učinkovitejši in stroškovno utemeljeni gradnji. Že v preteklih dveh letih smo od arhitektov in gradbenih podjetij slišali, da velik del naročnikov želi manjše in učinkovitejše domove.

6. Večina večjih mest spodbuja načrtovanje eko sosesk, kjer so vsi servisi znotraj naselja dostopni peš. Ta smernica se hitro širi in ob tem postaja vse bolj jasno, kako napačna in netrajnostna je bila tradicionalna razpršena predmestna gradnja.

7. Varčevanje z vodo bo postalo še pomembnejše, kot je bilo do zdaj, tako na sušnih območjih kot na območjih z bogatimi vodnimi viri. Naprave za nižanje porabe

vode so že v uporabi. Vse večja pa je tudi uporaba sistemov za shranjevanje deževnice in namakanje.

8. Vse bolj v ospredju je zniževanje ogljikovih izpustov tudi med obrtniki in gradbeniki. Več organizacij in znanstvenikov že dlje časa poglobljeno raziskuje življenjske cikle materialov in zgradb, medtem pa zvezne in državne oblasti razvijajo politiko vrednotenja ogljikovih izpustov.

9. Zelo velik bo porast brezemisijskih stavb. Ozaveščanje o cenovni ugodnosti energetske učinkovitih stavb in uporabi energije iz lokalnih obnovljivih virov povzroča pravi razcvet po vsej državi. Nekaj brezemisijskih stanovanjskih objektov je nastalo

na pobudo individualnih naročnikov, drugi pa so bili spodbujeni s strani države.

10. Izobrazba o trajnostni zeleni gradnji se bo razširila na vsa strokovna področja: načrtovanje stanovanj, gradnjo, financiranje, zavarovanja in trženje. To spodbujajo tudi zahteve trga. Možnosti izobrazbe ponujajo vse številnejše organizacije. Konkretno USGBC (U.S. Green Build Council) je prilagodil profesionalne pooblaščenke programe, namenjene različnim individualnim profilom za pridobivanje certifikatov LEED. AIA (America Institute of Architects) je leta 2009 objavil nove zahteve letnih izobraževanj iz trajnostnega načrtovanja za vse svoje člane.

okoljski atlas evrope pripoveduje zgodbe o podnebnih spremembah

Microsoft je v okviru pobude, da s pomočjo tehnologije izboljša dostop do dnevno osveženih, točnih in uporabnih okoljskih podatkov, razvil Okoljski atlas Evrope (Environmental Atlas of Europe), spletni portal, ki s pomočjo intuitivnega uporabniškega vmesnika storitve Bing Maps omogoča uporabnikom, da se seznanijo z zgodbami o vplivu klimatskih sprememb na različna področja v Evropi. Projekt je plod sodelovanja z Evropsko agencijo za okolje (EEA).

Spletni portal, ki ga je Evropska agencija za okolje predstavila na konferenci Združenih narodov o klimatskih spremembah v Kopenhagenu, je nadaljevanje Microsoftovega sodelovanja z Evropsko agencijo za okolje, ki se je začelo s portalom Eye on Earth, ki poroča o kakovosti zraka in vod v Evropi, in nov primer, kako lahko tehnologija v razpravi o klimatskih spremembah pomaga pri osveščanju državljanov in političnih odločevalcev. Atlas bo na začetku predstavljal zgodbe o devetih področjih na Danskem, Finskem, v Gruziji, na Irskem, v Italiji, na Laponskem, Nizozemskem, Poljskem in v Rusiji. V njih je opisano, kako podnebne spremembe vplivajo na ta področja in kako posamezni projekti blažijo učinke.

Okoljski atlas temelji na Microsoftovi platformi računalništva v oblaku Windows Azure, ki zagotavlja nemoteno delovanje ne glede na količino prenesenih podatkov ali nihanja v številu obiskovalcev in je le ena izmed številnih rešitev, ki jih je Microsoft predstavil udeležencem. Poleg njega so bile predstavljene še: MapMyClimate - nova spletna stran, ki omogoča uporabnikom razumevanje vpliva njihovih potrošniških navad na okolje, project2Degrees - partnerstvo z ustanovo Clinton Foundation, ki me-

stnim oblastem pomaga pri merjenju in zmanjševanju izpustov toplogrednih plinov, FIAT Ecodrive - orodje, ki pomaga voznikom pri zmanjševanju porabe goriva ter Research4Life - storitev, razvita v sodelovanju z Združenimi narodi, ki omogoča boljši dostop do znanstvenih publikacij in raziskav. Več informacij o rešitvi Okoljski atlas Evrope je na voljo na naslovu www.environmentalatlas.net I.H.

qvo vadis informatica?

Spomin iz otroštva je še vedno svež, kot da bi se dogajalo včeraj: odpiranje embalaže s črno nebogljeno škatlico, tremi kabli in dvema oranžnima priročnikoma.

Seveda ni šlo za prvi računalnik v zgodovini. Sinclairjeva igrača ZX81 pa si je upravičeno prislužila posmehljiv status prvega računalnika za enkratno rabo – kupil si ga, preizkusil in nato imel dve možnosti: ugotoviti to, da te računalniki in računalništvo ne zanimajo in ne želiš imeti nič z njimi, ali pa to, da te zanimajo in zato potrebuješ bolj resno napravo. V obeh primerih si se zadeve znebil z manj formalnosti, kot če bi praznil mišnico. O potrebi po posebnem monitorju, disketnem pogonu, modemu in podobni znanstveni fantastiki se ti seveda še sanjalo ni (zakaj bi sploh kdo potreboval kaj takega?). Prvi znaki okužbe z informatično mrzlico so bili še globoko prikriti in so potrebovali nekaj časa, da so prišli na plano.

Od tega je minilo slabih 30 let. Pod delovno mizo v studiu danes brenči štirijedrski, 64-bitna mrcina, opremljena z 12 GB RAM (torej primerljivo z RAM-om nekaj več kot 12,5 milijona (!) zgoraj opisanih igrač), povezana na dva LCD-zaslona in na še dva podobna računalnika. O skupni razpoložljivi količini diskovnega prostora se mi niti ne ljubi razmišljati. Medtem ko to besedilo nastaja, v ozadju 3D-program računa in izrisuje animacijo razmeroma zapletene scene. Ter mimogrede, prek globalnega omrežja (Iz Koreje? Japonske? Sploh me ne zanima, od kod ...) predvaja sproščujočo glasbo v kakovosti, ki se je pred nekaj desetimi leti ne bi sramovali tudi največji hi-fi skrajneži. Elektronska pošta je sicer že „prazgodovinski“ koncept, danes se poslovna in zasebna komunikacija že odvija prek Skypeja, Twitterja, Facebooka ..., in to vse bolj prek mobilnih naprav, ki so postale del nujne,

vsakdanje opreme sodobnega človeka. Komunikacijski dinosaver, imenovan 'televizija', se je tudi dokončno digitaliziral, a očitno kanček prepozno, saj vse kaže, da ga bo spletni video počasi izrinil. In, seveda, bi lahko še nadaljeval v tej smeri, a verjetno vam kaj novega ne bom razkril.

Ali smo torej po tridesetih letih dosegli vrhunec razvoja informatike in s tem konec informacijske revolucije? Niti približno, v resnici smo še vedno na samih začetkih in le odkrivamo neke osnovne načine, kako izkoristiti nove možnosti, ki nam jih informatika ponuja. LCD-zasloni so še vedno pretežki,

energetsko prepožrešni in mehansko preobčutljivi, pri dnevni svetlobi pa skoraj neuporabni. Brežžična omrežja so prav tako šele v povojih in še vedno velja, da „če želiš varno in hitro komunikacijo, uporabi žico“. In da ne omenjamo današnjega preposnega razvoja in zmogljivosti prenosnih vi-

rov energije (baterije, akumulatorji ...) ali pa temeljnih konceptov uporabniškega vmesnika, ki se niso bistveno spremenili že od samih začetkov in še vedno strašijo v obliki tipkovnic in miše zalege. O primitivnem ekonomskem sistemu raje tukaj ne bi govoril. Naj omenim le, da ta spretnim posameznikom elegantno omogoča, da se bogatijo na račun razvoja komunikacij in nam na mesečni ali celo količinski osnovi zaračunavajo tisto, kar bi moralo biti zastoj ali pa vsaj osnovano na fiksnem in enkratnem plačilu. V resnici je današnja informacijska tehnologija zamišljena izredno neergonomsko in nepraktično, podobno kot prvi avtomobili na začetku prejšnjega stoletja, ko je že samo dejstvo, da se „voz“ premika brez konjske vprege, predstavljalo vrhunski tehnološki čudež (in si verjetno nihče ni upal pomisliti o oblaženjenih sedežih, autoradiu, klimatski napravi ali satelitski navigaciji ...).

Kaj torej lahko pričakujemo?

Poklic „futurista“, torej „izvedenca za prihodnost“, je podoben poklicu vremenslovca v tem, da je precej nevhvaležen, saj je prihodnost preveč kaotična, da bi jo bilo mogoče natančno napovedati, ne glede na količino razpoložljivih informacij. Zato so tovrstne napovedi večinoma le neka-kšni približki. A kljub temu se jih je koristno lotevati, saj je še tako močna kratkovidnost namreč med potjo v prihodnost še vedno koristnejša kot popolna slepota oziroma zapiranje oči.

Prva stopnja – prosojni, stereoskopski prikaz

Danes smo že priče poskusom odprave miške in tipkovnice s konceptom „tabličnega“ računalnika, torej takega, ki je opremljen z dominantnim in na dotik občutljivim zaslonom. Tablični računalnik žal vleče za sabo

neprijetno dediščino svojih predhodnikov, prenosnikov oziroma verjetno ne več dolgo priljubljenih „laptopov“. Njihova velika hiba so namreč preobčutljivi in dokaj omejeni LCD-zasloni ter baterije prenizkih zmogljivosti. Obe težavi lahko omili razmeroma nova tehnologija OLED s svojimi glavnimi značilnostmi, kot sta upogljivost in manjša poraba elektrike. Ta obenem „tabličneža“ pomanjša na velikost ovojnine za cigaro in omogoči še druge funkcionalnosti, predvsem nadzorovano prosojnost zaslona. In zakaj bi si želeli prosojni zaslon? Sodobne grafične kartice že danes ponujajo 32-bitno grafiko namesto 24-bitne, kar pomeni, da je en sivinski kanal rezerviran za prosojnost. Torej, lahko si zamislimo aplikacijo GPS, pri kateri nam ni treba primerjati stanja na zaslonu s pogledom na pokrajino ali ulico – namesto tega gledamo SKOZI prosojni zaslon, aplikacija pa nam medtem

prek obstoječih elementov izrisuje in izpisuje različne oznake, smeri, točke interesa, imena ulic in podobno. Prav tako si lahko zamislimo aplikacijo za prevajanje, ki nam čez obstoječe besedilo v fizičnem svetu, ki je podano v za nas nerazumljivem jeziku, izpiše prevod. Združimo to s prejšnjo aplikacijo GPS in se tako opremljeni mirno odpravimo na sprehod po središču Tokia, ne da bi nas skrbelo, da se bomo izgubili (na ulici ali pa v jedilnem listu).

Vsak, ki bere te vrstice in premore vsaj minimalno konceptno-oblikovalsko žilico, se bo verjetno začel upravičeno spraševati, ali je torej „tablična“ oblika idealna oblika take naprave. In verjetno bo prišel do sklepa, da ni oziroma da bi za kaj takega bila bolj primerna oblika, zasnovana na očalih. Ta naj bi omogočala nadzorovano prosojnost ozadja, računalniška slika pa bi se projicirala naravnost na mrežnico in bi zapolnila celotno vidno polje s stereoskopsko sliko. Zraven seveda ne gre brez vgrajenih slušalk.

Torej bomo namesto majhne škatlice v žepu (mobilnega telefona) in ogromne pod mizo, opremljene s številnim kablji in nerodnim ter prevelikim zaslonom, uporabljali eno samo enoto, verjetno v obliki omenjenih očal ali pa lahke, zračne čelade. Poleg tega bomo verjetno uporabljali dodatna, brezžična tipala, pritrjena na obleko. Ta bodo lahko zaznala gibe rok ali bodo uporabna za druge namene. Naprava se bo lahko brezžično in BREZPLAČNO povezala s katero koli podobno na poljubni razdalji – prek uporabe lokalnih ali svetovnega omrežja. Vse skupaj bo istočasno komunikacijsko središče, delovni računalnik in zabavna konzola oziroma bo lahko nadomestilo vse omenjene naprave, vključno z ogromnimi plazma- ali LCD-televizorji,

kaj dobim

naročnina na klik

10 števil

popusti & ugodnosti

naročnina na revijo - cenik

Letna naročnina 43,20 EUR

Podaljšanje naročnine 39,40 EUR

kje se naročim?

s priloženo naročilnico

po internetu | www.klikonline.si

po telefonu | + 386 (0)1 52 00 720

45 **marec**

arhitektura, oblikovanje in novi mediji

Novi KLIK najdete na prodajnih mestih Dela prodaje, v knjigarni Goga v Novem Mestu ter knjigarni v Kibli v Mariboru.

Vsebino nove številke najdete tudi na **www.klikonline.si**

[naročilnica na klik]

nepreklicno naročam(o) klik od številke:

☐ 116 marec 2010

☐ 117 april 2010

način plačila

☐ položnica

☐ račun

ime in priimek

.....

podjetje

.....

dejavnost

.....

ulica

.....

poštna številka, pošta

.....

telefon, faks

.....

e-pošta

.....

datum

.....

glavna številka (zavezanec)

.....

za vse naročnike klika

do **5 % popusta** pri nakupu programov podjetij Adobe, Corel in Quark ter Graphisoft

do **15 % popusta** pri nakupu knjig založb Lux Libris, Pasadena, UPI-2M in Earthscan

V cenah je zajet 8,5 % DDV. Celoletna naročnina je možna le ob vnaprejšnjem plačilu. Vnaprejšnje plačilo naročniku zagotavlja popust in brezplačno dostavo na željeni naslov znotraj Slovenije. Naročnina za naročnike zunaj Slovenije je višja za znesek povečane poštnine in se spreminja ob spremembah cen poštne storitve. Celoletna naročnina začne kupcu teči takoj po plačilu naročnine. Kupec lahko od naročnine odstopi najkasneje 8 dni po plačilu naročnine. V tem primeru mu založnik v celoti povrne vplačani znesek. Stroške dostave revije do kupcev znotraj Slovenije krije založba. Če kupec po preteku naročnine pisno ne sporoči, da revije ne želi več prejemati, mu založba pošlje račun oz. položnico za naročnino za naslednje leto. Če kupec pošlje položnico ali predračuna ne poravnava, se njegova naročnina prekine. Naročilnica je sestavljena v enem izvodu in služi kot osnova za pripravo položnice ali računa.

poštnina
plačana
po pogodbi
št. 59/1/s

pro anima
p.p. 2736

1001 Ljubljana

Naročanje: www.klikonline.si 01 52 00 720

kaj dobim

naročnina na klik

10 števk

popusti & ugodnosti

popusti pri nakupu programov
popusti pri nakupu knjig
ter vrsta uporabnih informacij za bralce
na spletni strani revije, kot so:
ceniki storitev
spletne povezave - linki
informacije o sejmih, natečajih ...

kje se
naročim?

s priloženo naročilnico
po internetu | www.klikonline.si
po telefonu | + 386 (0)1 52 00 720

46 marec

kabelskimi in satelitskimi sprejemniki, igralnimi konzolami ipd. Prav tako bo odpravljen potreba po ločeni napravi za satelitsko navigacijo; preprosto bomo priklicali satelitske podatke o okolici in le-ti se bodo projicirali čez sceno, ki jo opazujemo.

Druga stopnja – delni telesni vsadki

Z vse širšo uveljavitvijo „očal“ bodo leta ponujala več in več dodatnih funkcij. Tako se bomo lahko odločili in si priklopili (ali celo vsadili) posebna brezžična tipala, namenjena spremljanju telesnih funkcij. Naprava se bo poleg tega lahko povezala z osebnim hišnim zdravstvenim centrom, ki bo verjetno v bližji ali daljši prihodnosti postal obvezna oprema vsakega doma, tako kot sta to danes štedilnik in pralni stroj, in bo nadomestil oziroma odpravil neučinkovit in predrag koncept javnega zdravstva, vsaj v obliki, kot ga poznamo danes.

Tretja stopnja – popolni možganski vsadek

Zamisel v prvi stopnji omenjenih „očal“ vas je najverjetneje navdušila, a v praksi bi se je skoraj zagotovo prej ali slej naveličali. Če ne prej, takrat, ko razvoj tehnologije omogoči varno implementacijo bioničnih možganskih vsadkov. Upam si predvidevati, da bo šlo za razmeroma preprost in varen postopek. „Naprava“ bo verjetno na voljo v obliki nekakšnega obliža, ki si ga bo srečni lastnik pritrdil na (recimo) vrat. Nano naprava mikroskopskih razsežnosti se bo nato prebila do živčnega sistema in ga

„okužila“ z nekakšnim umetnim virusom, ki bo spočel nov nevronskega vozela. Po tednu dni bo novi možganski vsadek popolnoma dozorel in pripravljen za uporabo. Poleg vgrajenega znanja oziroma navodil za uporabo bo verjetno ponujal vse funkcije „očal“ pa še kakšno več. Koncept uporabniškega vmesnika bo s tem postal del zgodovine, bionični vsadek bomo upravljali podobno kot upravljamo druge dele telesa. Namesto uporabe različnega običajnega komunikacijskega programja bomo lahko po želji, nadzorovano ter varno povezali lastne miselne procese s tistimi druge osebe, tudi take, ki je na drugem koncu sveta. Omenjena tehnologija bo prav tako omogočala, da zavestno nadzorujemo raven različnih kemičnih snovi v organizmu in si s tem zmanjšamo oz. odpravimo bolečino, pospešimo zdravljenje in podobno. Naporno učenje, kot ga poznamo danes, bo zamenjalo hitro in neboleče „uploadanje“ podatkov neposredno v možgane. Nadaljnji razvoj in združevanje različnih znanstvenih in tehnoloških področij bosta verjetno celo omogočila, da se tovrstne možganske „izboljšave“ prenašajo dedno ali pa celo samodejno izpopolnjujejo.

ln kaj je končni cilj opisanega razvoja informatike? Verjetno gre za naslednjo stopnjo evolucije, v kateri ljudje ne bomo več delovali kot posamezniki, temveč bomo združeni v nekakšno skupno, globalno zavest. Inteligentni planet (ali osončje in širše, če nam uspe razrešiti težavo s časovnim zamikom prenosa podatkov na ogromne razdalje)?

V računalniške zmogljivosti in nove oblike procesiranja podatkov se v okviru tega članka ne bom spuščal, le omenil bom že znan Mooreov „zakon“, ki pravi, da se zmogljivost računalnikov podvoji vsakih 18 mesecev. Čeprav v resnici ne gre za zakon, temveč le opazovanje, lahko predpostavimo, da bo podobno obveljalo tudi v prihodnosti, saj zgoraj omenjene tehnologije terjajo izjemno moč procesiranja. Zaenkrat namreč ni nevarnosti, da bi dosegli nekakšno fizikalno zgornjo mejo procesiranja podatkov v kubični enoti procesorske snovi.

Kot sem omenil že na začetku, je zgornji opis le eno od možnih in verjetnih predvidevanj. Verjetno se stvari ne bodo odvijale natančno tako, vendar v podobni smeri. Predvidevanja so zasnovana na analizi zgodovine in trenutnih smernic razvoja.

Morala, etika, blah blah ...?

Marsikoga, še posebno kakšne humanistično nastrojene romantike, ki bere ta članek, verjetno stres mrzlica pri misli na to, da bi človeštvo v bližnji prihodnosti tvegalo mentalno zdravje z vgrajevanjem nekakšnih „čudnih“ bionaprav in drugega „technogarbagea“. V daljni pa izgubilo svojo intelektualno individualnost. In jih verjetno tudi v tem primeru močno skrbi zaradi raznih moralnih in etičnih vprašanj v povezavi s tem. Zeeh, de ja vue! Zgodovino je sicer lepo in hvalevredno občudovati, a njen edini praktični namen je, da se iz nje nekaj naučimo. Informacijsko tehnologijo člove-

štvo uporablja že več kot pol stoletja, zadnjih trideset let pa že precej intenzivno. Kljub temu vsaj zaenkrat ni opaziti, da bi zaradi tega trpela kulturna plat družbe, kvečjemu nasprotno! Danes že poznamo številne nove, digitalne oblike umetniškega izražanja. Posamezniki, ki si drugače ne bi nikoli mogli privoščiti „airbrush“ ali opreme za oljno slikarstvo, še manj pa šolanje ali vsaj primeren ustvarjalni tečaj, danes veselo uporabljajo programe za risanje in se izobražujejo prek svetovnega spleta. Število spletnih galerij še vedno eksponentialno narašča in kdor koli si lahko omislimo svojo lastno. Lahko bi seveda nadaljeval in navajal področja DTP-ja, CAD-a in BIM-a, digitalno fotografije, spletne videoprodukcije in podobno. Bolj ko postaja informatika integrirana, toliko bolj postaja učinkovita in človeku – uporabniku omogoča več časa za ustvarjalnost. Ne vidim razloga, zakaj bi lahko več prostega časa, izboljšana komunikacija in lažja interakcija razuma in duha med posamezniki škodovala razvoju kulture. Kvečjemu nasprotno!

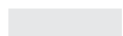
Ena stvar pa je neizogibna: ljudje bomo postali drugačni. Dobra novica je le, da si meni ali tebi glede tega ni treba beliti las. Izhajamo iz današnje družbe in smo zato preveč konzervativni in s tem neprimeri, da bi objektivno ocenjevali moralne in etične vrednote znanstvencev. Tako kot bi bil janski ali celo srednjeveški človek s svojimi pogledi popolnoma neprimeren, da bi objektivno ocenil moralno in etiko današnje družbe.

sony vegas pro 9

Medtem ko veljata Adobe Premiere Pro in Apple Final Cut pro še vedno kot nekakšna standarda za ljubiteljsko in polprofesionalno digitalno urejanje videa, je Sony Vegas Pro vsekakor skoraj enakovredna, v nekaterih primerih pa celo boljša alternativa.

- **Odlična opremljenost in strnjjenost programa.**
- **Prilagodljiv uporabniški vmesnik.**
- **Solidna paleta orodij za delo z zvokom.**
- **Podpora za najnovejše profesionalne videoformate.**

- **Ni različice za Macintosh.**
- **Ni nadzora ključnih frejmov prek Bezierjevih krivulj.**
- **Podpora za Cinescore Studio 1 ne deluje v 64-bitni različici programa.**
- **Production Assistant je treba posebej dokupiti.**

Glavna razlika pri filozofiji med Vegas Pro 9 in tradicionalnimi podobnimi programi je organizacija poteka dela. Tako na primer Adobe Creative Suite razdeli vsak segment videoprodukcije na različno, ločeno programje. Vegas Pro pa ponuja vse razen priprave DVD-jev in plošč Blu-ray, ki jim je namenjen odličen DVD Architect v sklopu paketa, priročno združeno v en sam program. To bodo predvsem pozdravile manjše produkcijske hiše ali pa samostojni profesionalci ali ljubitelji. Trenutno aktualna različica 9 ponuja paleto novosti, vključno s tisto, da se program

po novem odpre v temnejši barvni zasnovi in z rahlo spremenjeno oblikovno podobo, ki je vsekakor prijetnejša ter manj naporna za delo. Organizacija poteka dela je izjemno pomembna stvar in pri tem prenovljeni uporabniški vmesnik blešči s tem, da uporabniku omogoča, da ga popolnoma preoblikuje. Delovna okna programa je mogoče razporediti čez več zaslonov, različne konfiguracije uporabniškega vmesnika pa shraniti za prihodnje projekte. Še posebno sta uporabni možnosti prilagajanja bližnjic na tipkovnici in snemanja skript, namenjeni avtomatiziranju nalog in

postopkov, ki se ponavljajo. Pri bolj zapletenem projektu pa nedvomno pride prav možnost upodabljanja končnega videa prek računalniške mreže in na omrežna diskovna polja.

Za današnjo videoindustrijo je med drugim značilno tudi to, da se standardi digitalnega zapisa spreminjajo z zgodovinsko rekordno hitrostjo. Vegas s tem odlično drži korak in v aktualni izpeljanki programa so odlično podprti najnovejši videoformati profesionalnih kamkorderjev, vključno z XDCAM EX in RED ONE (za katere so poleg visoke kakovosti in ločljivosti vi-

sony vegas pro
sony
www.domex.si/sony
654,00 eur

Novi Vegas pro ponuja med drugim tudi odlično združljivost s profesionalnim standardom XDCAM

dea značilne tudi gromozanske datoteke). Tako je zdaj poleg hitrega predogleda in uvoza teh formatov naravnost v Timeline mogoče tudi zajem videa iz vira HD-SDI naravnost v datoteko MXF, združljivo s standardom XDCAM.

Prav tako je v program že vključena podpora za statične slike velikosti več kot en gigapiksel, namenjene animiranju s pomočjo Pan in Scan. Poleg tega je po novem zgornja meja velikosti videoslike prestavljena na 4096 x 4096 pikslov, kar olajša premikanje in rezanje različnega materiala pri urejanju videa, namenjenega digitalni filmski projekciji v standardu 4K, ki ponuja mere videoslike 4096 x 2160 pikslov.

Vegas je svojo pot začel kot program, namenjen obdelavi zvoka, in to je opazno

tudi pri najnovejših različicah. Jakost letga je tako mogoče nastavljal za posamezne kose videa, za posamezne video-sesteze ali za končno izhodno datoteko. Na vsako vidostezo je mogoče dodati ovojnice za jakost zvoka in zvočni učinek „fade-in/out“, kar se morda uporabnikom konkurenčnih programov za urejanje videa zdelo celo nekoliko pretirano. V resnici pa gre za stvari, ki izjemno olajšajo delo z zvokom. Ena od novosti na področju urejanja in integracije zvoka v tej različici je tudi mešalna miza („Mixing Console“), ki predstavlja lastnosti avdiostez na način, ki je bližji glasbenim ustvarjalcem.

Blu-ray hitro postaja standard, DVD pa je to že nekaj časa. Vegas ponuja vse potrebno za ustvarjanje takih videovsebin.

Piske Blu-ray je mogoče „pečiti“ naravnost iz Timelinea. Poleg tega je v sklopu programskega paketa tudi odličen program DVD Architect, namenjen izdelavi DVD-jev in diskov Blu-ray na profesionalni ravni, torej opremljenih z različnim pogledi kamere na iste scene, s podnapisi, večjezičnimi dialogi, posebnimi dodatki ter zaščitama proti kopiranju CSS in Macrovision.

Vegas 9 je opremljen z odličnim sistemom pomoči in z natančnimi, interaktivnimi tutoriali, ki ponujajo preprosto pot do obvladovanja osnov dela v programu. Mogoče ga je kupiti in tudi pobrati prek spleta ali pa naročiti „v škatli“. Slednja možnost stane približno 50 evro več, ponudi pa le en DVD, enostranska navodila za na-

mestitev in katalog izdelkov. Druga dokumentacija je zdaj le v digitalni obliki.

Ne bom se spuščal v natančne opise novih učinkov, kot so Glint, Rays in Starburst, ali pa manjših novosti, saj bi to verjetno terjalo vsaj dvakratni prostor tega članka. Iz podobnih razlogov se ne bom spuščal v razlage sicer odličnega pripomočka, Production Assistant, ki ga je poleg tega treba posebej dokupiti (142,95 evra).

Program je mogoče dobiti tako v 32-bitni kot v 64-bitni različici (slednji le za sistem Vista). Če imate namen delati na večjih in zahtevnejših projektih in seveda če uporabljate 64-bitno platformo s 4 GB ali več razpoložljivega spomina ter 64-bitni operacijski sistem, vsekakor izberite slednjo. Poleg glavnega programa sta v ceno vključena že omenjeni DVD Architect 5 in avdiokodirnik Dolby Digital AC3.

Za preproste videoprojekte ponuja Sony še oskubljeno različico programa, ki se imenuje Vegas Movie Studio Platinum. Omejena je le na štiri videosteze, prilaganja uporabniškega vmesnika ni in prav tako ni možnosti snemanja skript ter podpore za visokoprofesionalno opremo. Zato vas bo zadeva stala le dobrih 50 evrov. Poleg tega je na spletnem mestu mogoče pobrati še demo in preizkusne različice Vegasa in drugega programja ter celo marsikateri brezplačen, a kljub temu izjemno uporaben program, kot je Acid Xpress.

NOVO! VIDEO TRIKI!

VIDEO PREDSTAVITEV TRIKOV in NASVETOV za LAŽJE DELO s PROGRAMOM AutoCAD NA NAŠI SPLETNI STRANI!

AKCIJA!

BREZPLAČNA OBNOVA NAROČNIŠKIH POGODB ZA ZAMUDNIKE!

**AutoCAD 2010, ACAD-BAU XP2010,
3ds Max Design 2010, Terrain 5.0,
Strešne konstrukcije 9.0**

ARHINOVA

WWW.ARHINOVA.SI
tel.: 04-5155-800, 041-71-00-89

ZA ARHITEKTE IN GRADBENIKE!

PRODAJA PROGRAMOV:

AutoCAD 2010, ACAD-BAU XP2010, 3ds Max Design 2010, AutoCAD Architecture 2010, AutoCAD LT 2010, AutoCAD MEP 2010, Strešne konstrukcije 9.0, Terrain 5.0

IZOBRAŽEVANJE:

AutoCAD 2D, AutoCAD 3D, ACAD-BAU, AutoCAD tematski tečaji, 3ds Max Design (osnovni in nadaljevalni), Autodesk Impression

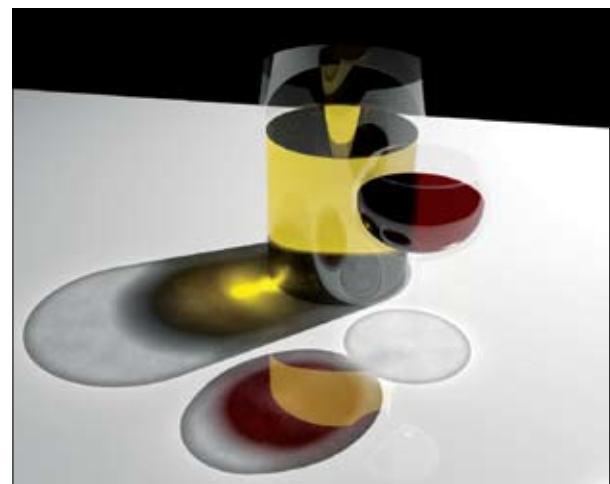
IZDELOVANJE 3D MODELOV in VIZUALIZACIJ!

Autodesk Pooblaščen prodajalec in Pooblaščen učni center

arch + design: steklo

Že dve generaciji Max vsebuje material Arch+Design. Ker je ta zelo uporaben in ima kar veliko nastavitvev, sem se odločil predstaviti nekaj bistvenih stvari, ki vam bodo prihranile čas in morda kakšen nevron.

1 | Uvod

V članku bom predstavil nastavitve za material steklo. Steklo je lahko enostavno, tanko ali pa 3D- objekt. Kako določiti prozornost, zrcalnost, prosojnost in druge lastnosti, pa v nadaljevanju. Za prikaz bom uporabil zelo enostavno sceno: ravnina, na kateri so posoda in dva kvadra. Na sliki je prikazana scena brez materialov.

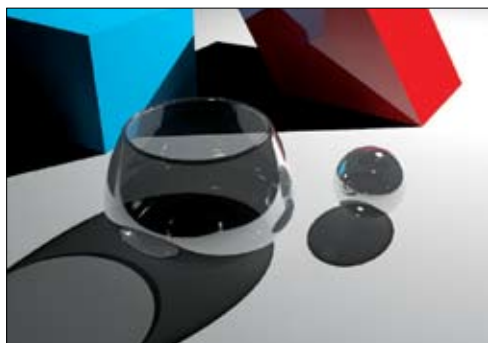
2 | Standardno steklo

Za osnovo materiala vzamemo v rubriki *Template Matte Finish*. Nastavimo *Diffuse Level* na 0.0, *Reflectivity* na 1.0 in *Transparency* na 1.0. Barva Diffuse je 50-odstotno siva. Te nastavitve zadostujejo za ploskovna stekla v oknih. Na sliki sta prikazani posoda in kroglja s standardnim materialom steklo.

3 | Dvostransko steklo

Če izberemo za osnovo material *matte*, se zadnje strani ploskev ne upodabljajo. Če želimo, da je material obojestranski, se pomaknemo v rubriko *Advanced Rendering Options* in podrubriko *Advanced Transparency options* in izključimo možnost *Back Face Culling*/izločitev. Na sliki vidimo posodo in kroglja s standardnim dvostranskim materialom steklo.

4 | Dvostransko polno steklo

Če želimo polne steklene objekte, lahko uporabimo za osnovo že prej izdelane materiale. Dodati pa moramo dve nastavitvi. V rubriki *Refraction* povečamo vrednost *IOR* (index of refraction), ki je za polno steklo 1.5. Druga nastavev je za svetlobo. V rubriki *Advanced Rendering Options* vključimo *Glass / Translucency treat objects as Solid*. Na sliki vidimo sceno, kjer so prozorni materiali polni.

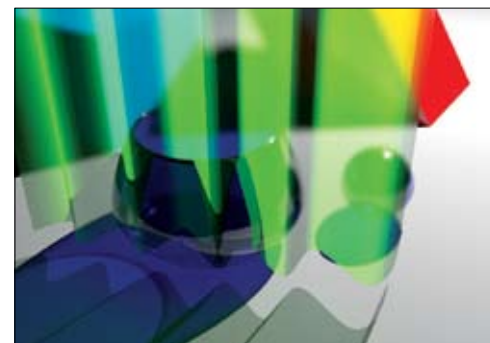

5 | Obarvanje stekla

Steklu lahko določimo tudi odtenek barve (to velja za polno ali tanko steklo). Najbolj enostavno to naredimo tako, da nastavimo želeno barvo v rubriki *Refraction*. Seveda lahko obarvamo tako tanko kot polno steklo. Pri polnem pazimo na vrsto materiala in s tem povezan faktor IOR. Sliki prikazujeta obarvano tanko in polno steklo.

6 | Prosojnost/Translucency

Prav pri upodobitvah notranjosti arhitekturnih objektov se velikokrat pojavijo prosojni objekti, kot so zavese ali para-

vanske stene. Nastavev faktorja prosojnosti zmanjša faktor prozornosti iz prejšnje rubrike. Torej večji kot je faktor (maks. = 1.0), manjša je prozornost. Prosojnim objektom lahko določimo tudi barvo ali MAP-ing. Vir svetlobe je običajno zadaj. Na sliki vidimo videz prosojne zavese med drugimi objekti.

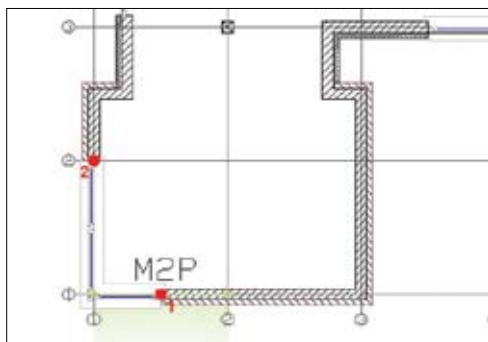
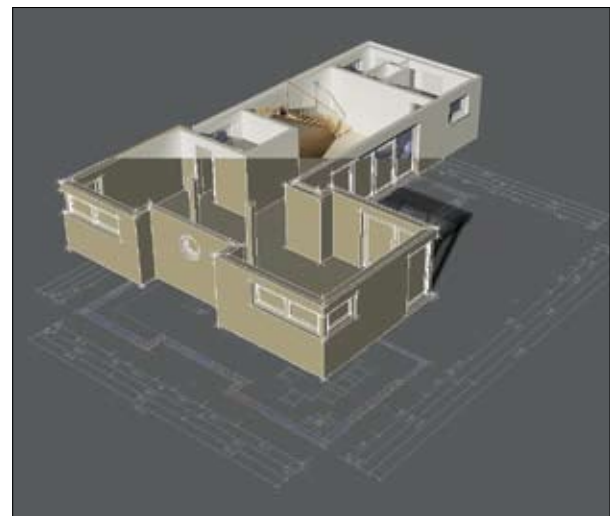
Za konec

Seveda imate nekatere vrste stekla že prednastavljene v rubriki *Template*. Izberite jih in primerjajte z materiali, ki ste jih za steklo pripravili vi.

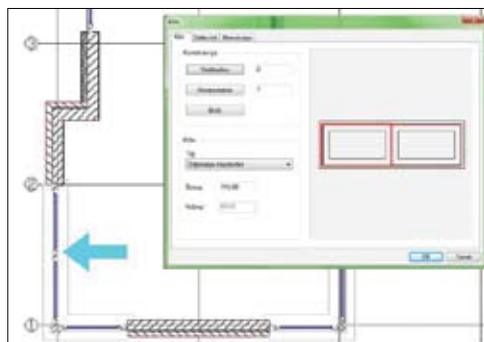
praktična vaja

2. del

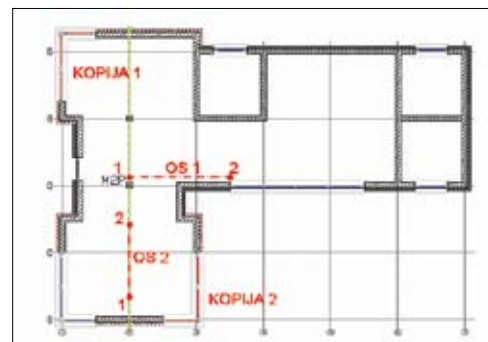
Pri delu s programom si lahko o njem veliko preberemo: napotke za namestitvev, opis zmogljivosti, principe delovanja ukazov, odzive ob javljanju napak itn. Ampak običajno je najpomembnejši del konkretna vaja, ki nas popelje od začetnih nastavitvev do končnega rezultata, saj si le tako lahko ustvarimo neki splošen pregled nad delom.

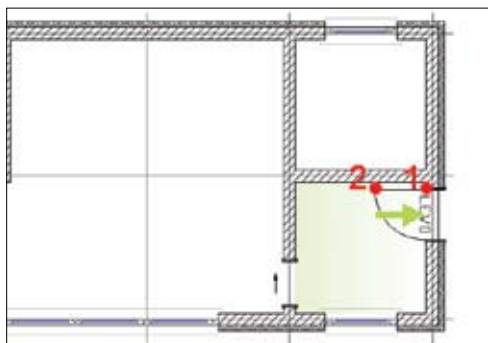
16 | Čakajo nas še vogalna okna – ukaz na paleti *ACB konstrukcije*. Na kartončku mere izberemo, naj višine meri od finalnega tlaka, nato podamo preklado 200 (in le to takoj zatem izberemo na seznamu stalna vrednost, da jo s tem fiksiramo), višino 80 in parapet 120. Širine oziroma točen potek vogalnih oken podajamo v risbi. Za prvo točko si pomagamo tako, da vtipkamo *M2P* (*Mid between two points*) ter pokažemo sečiščiši osi 1-1 in 1-2. Nato vlečemo miško prek vogala, ki ga program zazna sam, do osi št. 2.

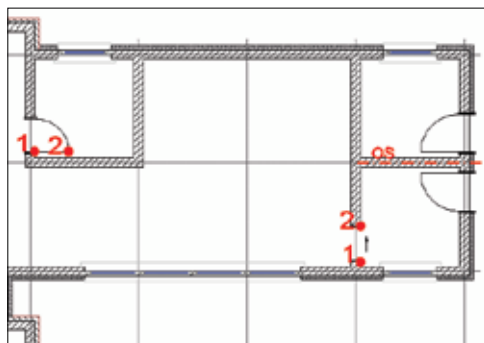
17 | Izdelano okno izberemo in sprožimo v priročnem meniju ukaz *Deli vogalno okno*. Potrdimo možnost *Delitev* in pokažemo na daljši segment okna, ki ga želimo deliti. Izriše se modra puščica, ki nakazuje izbor, ki jo potrdimo z *Enter*. Na kartončku krila vpišemo v polje vertikalno vrednost 2 in kliknemo gumb *Vertikalno*. Na predogledu vidimo dve okenski krili in pogovorno okno lahko potrdimo z *OK*.

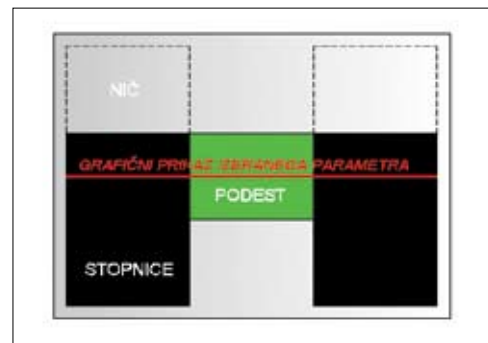
18 | Okno zrcalimo po vodoravni osi na sredini objekta – spet najlaže z možnostjo *M2P*. Za os zrcaljenja naj bo torej prva točka podana prek *M2P*, kjer kliknemo točki na skrajnem zgornjem in skrajnem spodnjem robu, druga točka je lahko kjer koli na horizontali (vključen *Ortho*). Potem še enkrat zrcalimo po vertikalni osi 2. Desno okno malenkost popravimo, tako da ga označimo in izberemo *Popravi vogalno okno* v priročnem meniju. Parapet nastavimo na 0.

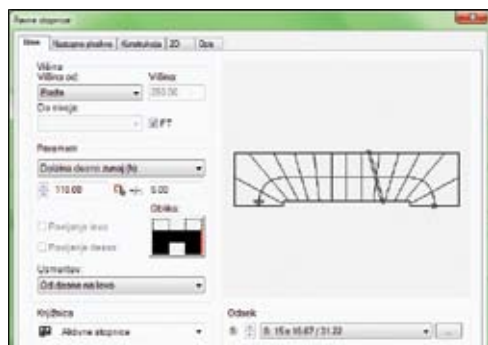
19 | Vrata dodamo z ukazom *Vrata riši*. Na kartončku *Mere* podamo širino vrat 90 in višino 200. Izhodišče merjenja naj bo *Od finalnega tlaka*. Ko okno potrdimo, povečamo v risbi skrajni levi zid in v priročnem meniju izberemo prijem vrat *Levo* (gledano iz notranjosti objekta). Odmaknemo se za en preskok (kar je 10 cm) stran od priključka notranje stene in kliknemo prvič položaj vrat. Nato vlečemo miško ob notranjem zidu in kliknemo še drugič za odpiranje vratnega krila.

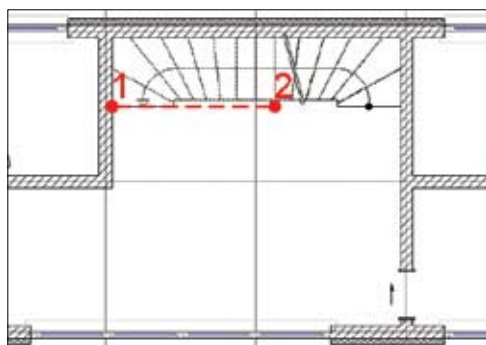
20 | Izrisana vrata zrcalimo po vodoravni osi 4. Ponovno pokličemo ukaz za vrata in spremenimo širino na 80. Vrata vnesemo na označeni lokaciji zopet en preskok (10 cm) stran od vogalov. Če smo kje napačno pokazali smer odpiranja vrat, lahko to popravimo z ročaji. Popravimo še tip vratnega krila v desni vertikalni notranji steni. Vrata izberemo in kliknemo v priročnem meniju *Popravi vrata*. Na kartončku *Mere* na seznamu *Funkcija* izberemo *Drсна vrata* in potrdimo z *OK*.

21 | Povečamo si desni vodoravni krak objekta in pokličemo ukaz *Ravne stopnice* na kartončku *ACB konstrukcije*. Na kartončku *Mere* najprej preverimo, ali sta za višino stopnišča vključena etaža in FT, kar pomeni finalni tlak (stopnice segajo od FT spodaj do FT zgoraj). Nato na shemi oblika poklikamo kvadratke kot narobe obrnjena črka U. Vsak od teh ima tri funkcije (stopnice – belo oziroma črno, podest – zeleno ali nič – sivo), ki se menjavajo s kliki.

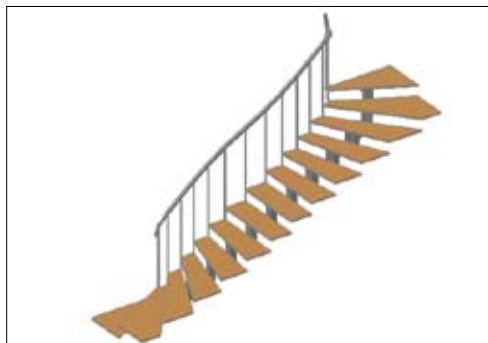
22 | Ko je osnovna oblika določena, podamo še mere stopnišča. Na seznamu parametrov izberemo *Dolžina* (a). Na shemi *Oblika* z rdečo črto označimo, kaj je *Dolžina* (a). Z miško pokažemo gumb desno od okenca za vpis mere in pademo v risbo, kjer podamo točki med obema notranjima stenama. V polju se izpiše 460. Izberemo *Dolžina levo zunaj* (e) in *Dolžina desno zunaj* ter v obe vpišemo 110. Na seznamu *Usmeritev* izberemo *Od desne na levo*.

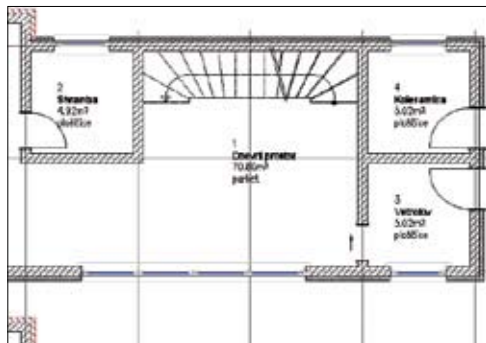
23 | V polju odsek nastavljamo število stopnic. Klikamo gumba s puščicama gor in dol in s tem se celoten izračun (število stopnic x višina/globina) na novo preračuna in osveži predogled zgoraj. Število stopnic nastavimo na 15 (razmerje je potem 16,67/31,08). S klikom na *OK* vstavimo stopnice v risbo, tako da podamo najprej točko vstavitve, nato pa še kot vrtenja. Stopnice lahko pozneje še poljubno premikamo ali vrtnemo z ukazi AutoCAD.

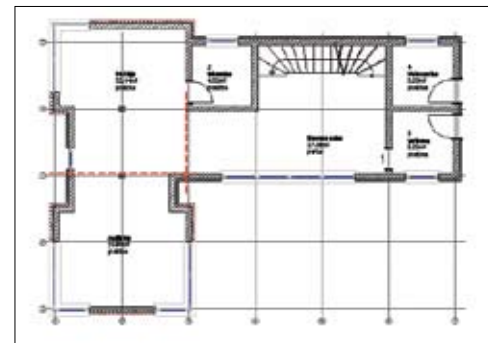
24 | Postavimo se v aksonometrični pogled. Izberemo stopnice, ukaz *Popravi stopnice* in *Nastavitve*. Na kartončku *Konstrukcija* na seznamu *Izvedba* izberemo *Stopnice s kovinskimi nosilci*. Izberemo še gumb *Detalji*. Tam izberemo na seznamu *Položaj 1x sredinsko* in za širino ter globino nosilca vpišemo 10. Pri ograji izključimo *Ograja desno*. Na seznamu *Knjižnica* izberemo *Ograjo naloži* in med možnostmi *Kovinska 2*. Naloženo ograjo lahko seveda poljubno popravljamo z gumbom *Detalji*.

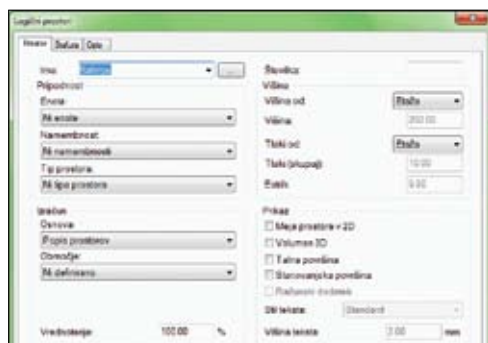
25 | Na kartončku *Ročaj* izberemo pravokoten prerez in višino ter širino 4 cm. Na kartončku *Stebrji* le-te v celoti izključimo. Na kartončku polnilo ga na vrhu vključimo in izberemo na seznamu *Razpored Vertikalno polnilo*. Največji razmik naj bo 35, najmanjši pa 30. Na seznamu *Oblika* izberemo pravokoten prerez, širina in globina 1 cm. Odključimo še možnosti *Palica na vsako stopnico* in *Palice poveži s spodnjo stopnico*, pri čemer je odmik od roba stopnice 0. Vsa okna potrdimo z *OK*.

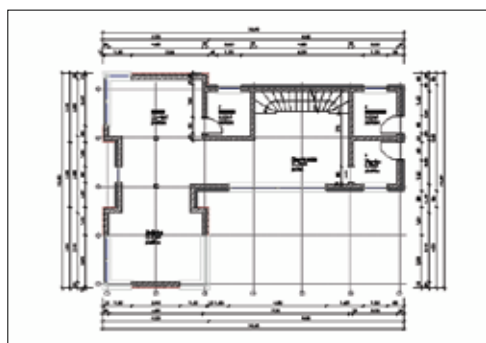
26 | Gradbeni del pritičnega dela je tako izdelan, potrebnih je le še nekaj dodelav. Na paleti ACB popisi izberemo ukaz *Prostore izdelaj*. V vsak fizično zaprt prostor vnesemo simbol s številko, imenom in površino. Izberemo največji prostor in v priročnem meniju ukaz *Popravi prostor*. Na kartončku *Prostor* izberemo ustrezno ime na seznamu *Ime*, če ga ne najdemo, pa vpišemo svojega – v našem primeru *Dnevni prostor*. Na kartončku opis pod *Vrstica* ena vpišemo tlak – parket. Enako obdelamo še druge prostore: shramba (ploščice), kolesarnica (ploščice) in vetrolov (ploščice).

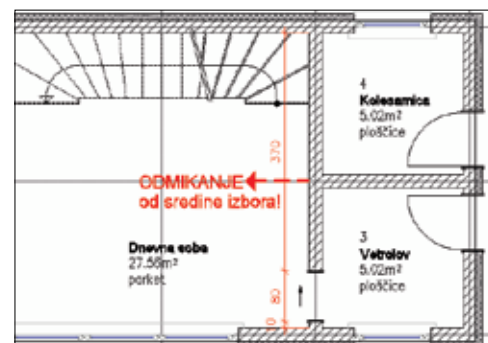
27 | Dnevni prostor bi želeli razdeliti na tri podprostore: kuhinjo, jedilnico in dnevno sobo. To storimo tako, da najprej narišemo črte *Polyline*, ki nam delijo dnevni prostor na tri dele (pri tem se morajo le-te dotikati ali prečkati rob dnevnega prostora). Nato izberemo ukaz *Logični prostori* na paleti *ACB popisi* in obe prej narisane črte pokažemo. Ko pritisnemo *Enter*, nas program opozori, da bo izdelal tri nove logične prostore. Potrdimo tudi izbris predkonstrukcije.

28 | V tloris se vnesejo trije novi opisi, ki jih obdelamo enako kot prej klasične prostore – v priročnem meniju izberemo *Logični prostor obdeluj*. Dodamo dnevna soba (parket), kuhinja (ploščice), jedilnica (ploščice). Če nam položaj opisnega simbola ni všeč, ga izberemo brez ukaza, primemo za ročaj in pomaknemo na novo lokacijo. Izbršemo lahko tudi *Dnevni prostor*, ki predstavlja celoto.

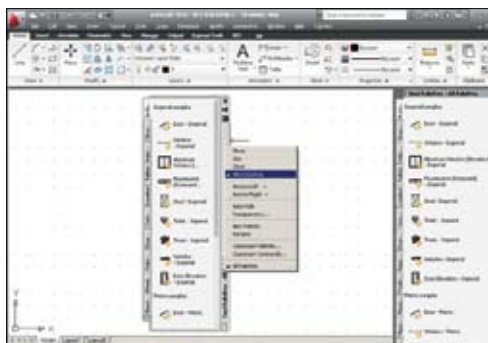
29 | Izdelati bo treba še nekaj kot. Za kotiranje oboda uporabimo ukaz *Automatsko s palete ACB kote*. Dovolj je, da celoten tloris obkrožimo z oknom, in samodejno se na vsako stran izrišejo štiri kotne črte, ki kotirajo tloris objekta, kot je predvideno po standardu DIN. Le-te so seveda polno asociativne in vsak premik objekta (npr. okna v zidu) sproži takojšen popravek vrednosti. Eno manjših oken lahko poskusimo z ročajem zamakniti, da vidimo učinek, nato pa operacijo razveljavimo z *Undo*.

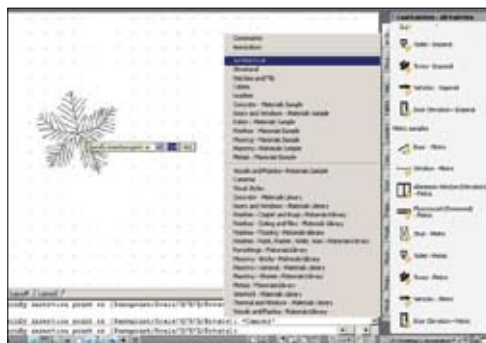
30 | Če želimo kotirati notranje stene, izberemo najprej ukaz *Nastavitve kot*. Tam izključimo 4., 3. in 2. kotnico in nastavimo *Odmik kotnice* na 0. Na paleti izberemo ukaz *Objekti* in pokažemo desno vertikalno notranjo steno. Nato se odmikamo proč od te približno v njeni sredini, tako da se pokaže kota, ki jo na primerni razdalji kliknemo. Dodamo lahko še koto katere druge notranje stene (pri izboru lahko kliknemo tudi več elementov).

tool palettes

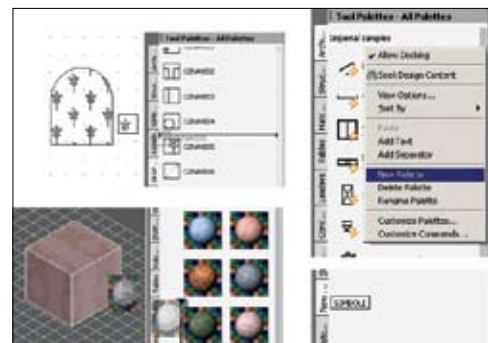
Eden glavnih modulov v AutoCAD-u že dolgo ni več novost. Prednosti priročnega okna s kartončki (palette), ki nam nudijo hiter dostop do različnih simbolov, šrafur, pogosto uporabljenih ukazov, materialov itd., pri uporabnikih žal pogosto ostajajo neizkoriščene. Morda zato, ker jim ne nudijo uporabne vsebine, ali pa zato, ker ti ne vedo, da jih lahko povsem prilagodijo svojim potrebam. Tokrat imate možnost, da jih popolnoma usvojite!

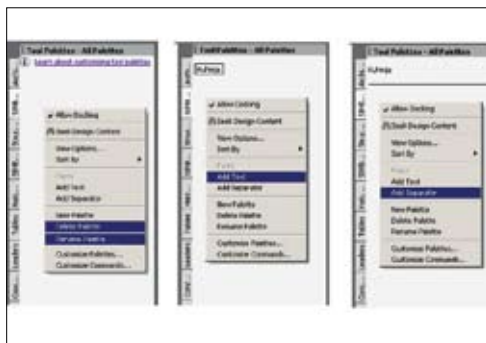
1 | Orodno paleto (*Tool Palettes*) najlažje odpremo s kombinacijo tipk **Ctrl+3**. Zaradi čim boljšega izkoristka risalne površine je najbolje, da okno sidramo ob skrajni rob zaslona. Z desnim klikom na ime orodne palete odpremo priročni meni in v njem najprej vključimo funkcijo, ki le-to omogoča, to je *Allow Docking*. Nato z levim gumbom miške kliknemo na ime orodne palete in jo, medtem ko gumb držimo, premaknemo ob rob zaslona. Najprej spoznajmo, kako enostavno uporabljamo vsebino na orodni paleti.

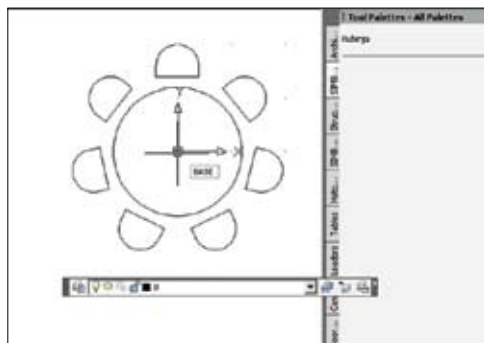
2 | Z namestitvijo programa AutoCAD dobimo kar nekaj palet z materiali, simboli, stili itd. Vsebino pregledujemo s kliki na posamezne od njih. Če so na dnu bolj drobno stisnjene, pomeni, da jih je na voljo še več. Na istem mestu kliknemo z levim gumbom miške in na seznamu lahko zdaj izberemo tudi tiste palete, ki prej niso bile vidne. Kliknemo paleto *Architectural* in simbol *Trees - Metric*. Simbol se že drži naše miške in v risbi le še kliknemo za točko vstavitve.

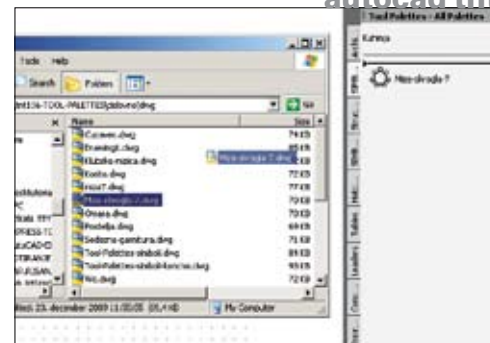
3 | 3d-objektu dodelimo material iz palete tako, da ga enostavno z levim gumbom miške potegnemo nanj. Enako lahko iz palete potegnemo znotraj zaprtega objekta šrafuro. Ukaze na paletah sprožimo z enojnim klikom nanje. Palete pa bodo seveda še najbolj uporabne, če jih prilagodimo našim potrebam. Lastno izdelamo tako, da na praznem delu katere koli palete kliknemo desni gumb miške. Na seznamu izberemo ukaz *New Palette* in vtipkamo njeno poljubno ime, na primer Simboli.

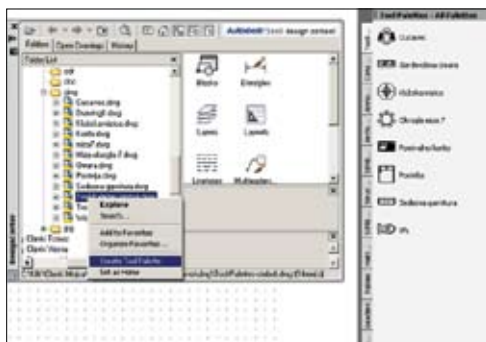
4 | Če želimo paletu naknadno preimenovali (*Rename Palette*) ali pa izbrisati (*Delete Palette*), ukaza prav tako izberemo v meniju na desnem gumbu miške. In kako si organiziramo svojo knjižnico simbolov na paleti Simboli? Če želimo, da bodo le-ti na paleti ločeni po temah, na njenem praznem delu z desnim klikom odpremo seznam in v njem izberemo ukaz *Add Text*. Za ime teme vpišemo Kuhinja. Za boljše preglednost posameznih sklopov pod ime teme dodamo ločilno črto.

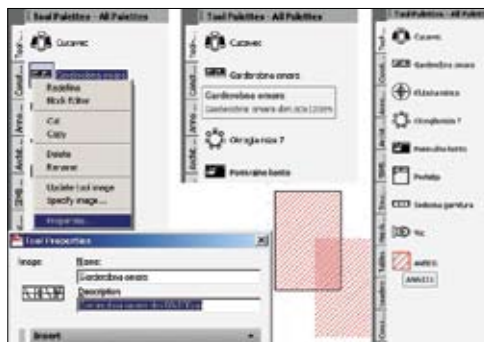
5 | V meniju na desnem gumbu miške izberemo ukaz *Add Separator*. Naknadno lahko ime teme ali ločilno črto izbrisemo z desnim klikom nanjo in ukazom *Delete* na seznamu. In kako simbole prenesemo na svojo paletu? Priporočljivo je, da simbol, ki ga bomo uporabili, v svoji knjižnici izrišemo v prazni risbi na plasti 0. S tem se izognemo prenosu odvečnih plasti, ki pripadajo blokom. Z ukazom *Base* mu določimo točko vstavitve. Datoteko shranimo v mapo, ki jo bomo namenili shranjevanju simbolov za knjižnico.

6 | Če želimo na paletu shraniti simbol z načrta, ga moramo pred tem prestaviti na plast 0 in nato z njega izdelati *Wblock*. Odpremo program *Raziskovalec* in poiščemo shranjeno risbo simbola. Z levim gumbom miške kliknemo datoteko in jo, medtem ko gumb držimo, potegnemo na paletu *Simboli* v AutoCAD-u. To seveda storimo najlažje, če sta oba programa hkrati vidna na zaslonu. Hitrejši način izdelave palete s svojimi simboli je prek modula *Design Center* (*Ctrl+2*).

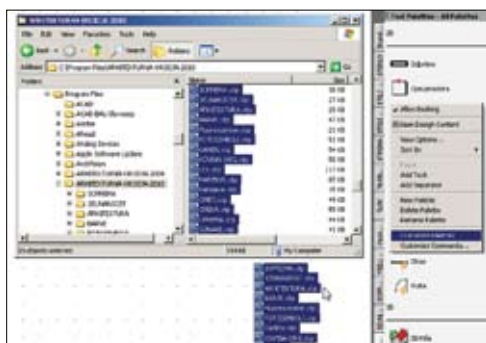
7 | Na levi strani okna z desnim klikom izberemo risbo, v kateri je izrisanih več simbolov. V meniju izberemo ukaz *Create Tool Palette*. Samodejno se nam izdela paleta z imenom datoteke in razvrščenimi simboli v njej. Simbole s palete lahko zdaj poljubno vstavljamo v katero koli datoteko dwg. Z levim gumbom miške jih lahko naknadno po njej premikamo, z desnim klikom na simbol in ukazom *Delete* na seznamu tega izbrisemo, z *Rename* pa ga preimenujemo.

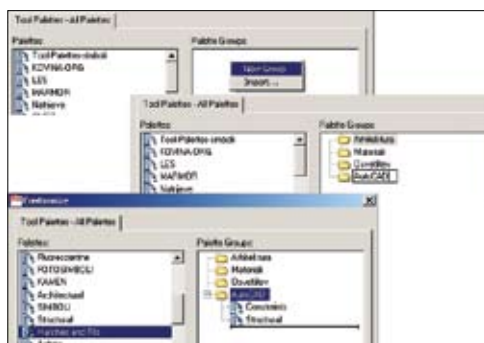
8 | Pod nastavitve *Properties* lahko simbolu na paleti določimo več lastnosti, na primer kot vrtenja ali na katero plast v risbi naj se vstavi, pod *Description* pa mu lahko vpišemo dodaten opis. Preprosto si lahko na palete razvrstimo tudi šrafure, barve in ukaze. Šrafuro v risbi, ki smo ji že predhodno določili vzorec, merilo ali kot, enostavno potegnemo iz te na paletu, kjer je na voljo za uporabo tudi v drugih risbah. Paleta pa lahko tudi izvozimo in uvozimo iz drugih virov.

9 | Na spletni strani www.arhinoVA.si si lahko uporabniki AutoCAD-a namestijo brezplačen nabor orodij, simbolov, stilov kotiranja in tiskanja ter manjših programčkov na številnih paletah. In kako jih uvozimo v AutoCAD? Arhitektura orodja najprej namestimo po priloženih navodilih in v AutoCAD-u nastavimo vse poti. Za uvoz palet odpremo program *Raziskovalec* in poiščemo pot (C:\Program Files\Arhitektura orodja 2010), kjer so shranjene paleta v obliki datotek XTP.

10 | Označimo vse datoteke s končnico XTP in jih z levim gumbom miške potegnemo na risalno površino v AutoCAD-u. Vse paleta se samodejno razvrstijo v orodno paletu. Zaradi njihove boljše preglednosti je smiselno, da jih razporedimo v skupine. Na praznem delu katere koli orodne palete kliknemo desni gumb miške in izberemo ukaz *Customize Palettes*. Na levi strani okna je seznam vseh palet v AutoCAD-u, na desni strani pa njihova razvrstitev po skupinah.

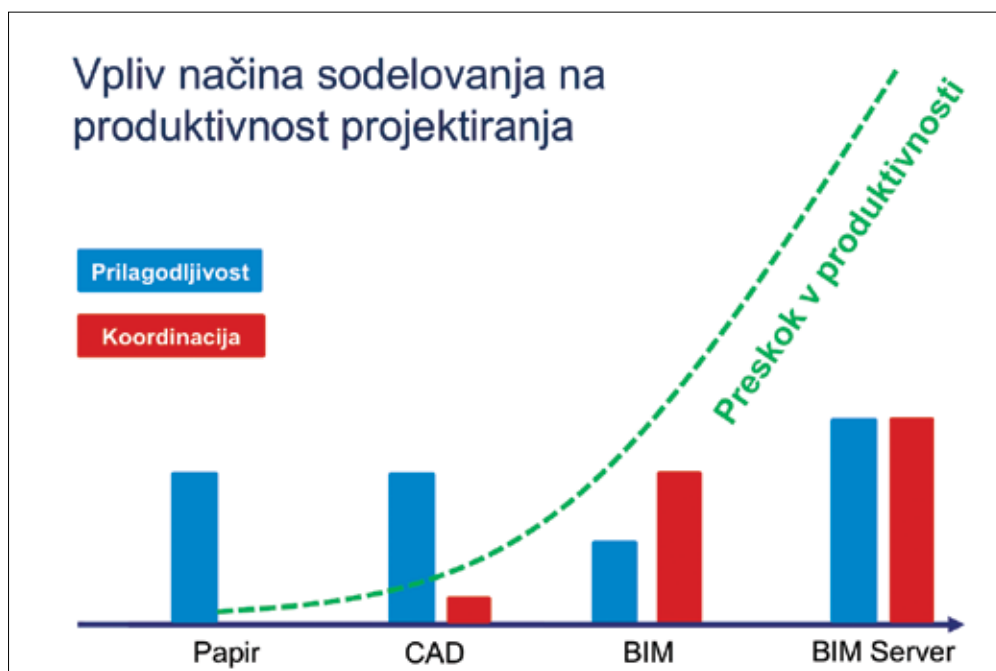
11 | Zaradi boljše preglednosti razvrščanja je priporočljivo, da paleta z desnega seznama izbrisemo (desni klik na ime palete in ukaz *Remove*). Novo skupino izdelamo z desnim klikom miške v praznino desnega seznama. Na njem izberemo ukaz *New Group* in ga poimenujemo Arhitektura. Enako izdelamo še skupine Materiali, Osvetlitev in AutoCAD. V slednjo skupino z levega seznama z levim gumbom miške potegnemo (žal vsako posebej) vse AutoCAD-ove paleta.

12 | Druge paleta iz nabora *Arhitekturnih orodij* razvrstimo po drugih treh skupinah. Ko končamo, okno z gumbom *Close* zapremo. Posamezne skupine palet na orodni paleti prikažemo tako, da kliknemo desni gumb miške na naslovni vrstici *Tool Palettes*. Na seznamu za prikaz izberemo zeleno skupino palet. Dostop do njih je tako še bolj pregleden. Za lažje učenje si lahko vaje iz današnjega članka naložite s spletne strani www.arhinoVA.si.

graphisoft bim-strežnik

Ena najbolj sprejetih novosti v programu ArchiCAD 13, ki je spremenila pogled na to, kako arhitekti sodelujejo na projektu, je gotovo predstavitev BIM-strežnika. Istočasno delo večih arhitektov na majhnem ali večjem projektu, lahko tudi na različnih lokacijah, je sedaj postalo zelo enostavno in zaradi družabnega dela TeamWork 2 tehnologij tudi zabavno. BIM-strežnik je že vključen v paket programske opreme ArchiCAD 13 in skrbi za deljenje projektov, knjižnic opreme in pravice uporabnikov pri dostopu do projektov. Zadolžen je tudi za redno zapisovanje varnostnih kopij projekta in pošiljanje sporočil med sodelavci. Namestimo ga na računalnik, ki je dovolj zmogljiv, predvsem pa bolj ali manj vedno vključen in v omrežju. Poglejmo si, kako BIM-strežnik namestimo in pripravimo za uporabo.

1 | Namestitev

BIM-strežnik je lahko nameščen na računalniku, kjer je tudi ArchiCAD, še bolje pa je, da je na namenskem strežniku podjetja. Namestimo ga lahko že ob namestitvi ArchiCAD-a ali pozneje. Na namestitvenem DVD-ju zaženemo ikono *Install Graphisoft BIM-Server*.

2 | Konfiguracija strežnika

Po končani namestitvi nam je ponujeno takojšnje konfiguriranje strežnika. Če ta korak preskočimo, bomo lahko izvedli konfiguracijo tudi ob prvem zagonu BIM-strežnika. Najprej ga smiselno poimenujemo, saj ima večji biro lahko tudi več takih strežnikov (čeprav ne na istem računalniku), tako da je pozneje med delom izbira pravega enostavna.

3 | Lokacija projektov in knjižnic

V naslednjih dveh oknih določimo mapo na strežniku, v katero se bodo shranjevali deljeni projekti, in mapo za knjižnice. V to mapo se zapišejo vsak deljeni projekt in njene lokacije pozneje ne moremo več spreminjati. Pametno je, da so zaradi hitrosti nalaganja projekti in knjižnice zapisani na lokalnem disku strežnika in ne na kakšnem oddaljenem disku.

4 | Upravljalavec BIM-strežnika

V naslednjem oknu vpišemo podatke o upravljalcu (administratorju) BIM-strežnika. To naj bo oseba, ki pozna delovanje tako ArchiCAD-a kot BIM-strežnika. Pozneje lahko upravljalvske pravice dodelimo tudi drugim uporabnikom, po potrebi tudi različne od projekta do projekta.

5 | Nastavitve vrat strežnika

Za delovanje BIM-strežnika morajo biti nastavljena komunikacijska vrata. Običajno jih pustimo kar prednastavljena, če pa so katera že namenjena drugemu programu, nas BIM-strežnik na to opozori in ponudi nova prosta vrata. Ikon na *Start with operating system* pa določi, da se skupaj z operacijskim sistemom vedno zažene tudi BIM-strežnik.

6 | Strežnik elektronske pošte

Če želimo, da upravljalavec BIM-strežnika uporabnike obvešča o odprtih projektih, geslih za dostop do njih, spremeni vlogah in podobno, je treba v naslednje okno vpisati podatke poštnega strežnika vašega podjetja.

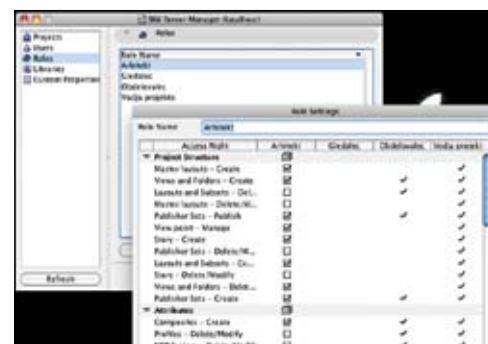
7 | Zagon in upravljanje BIM-strežnika

Po uspešni namestitvi se nam v opravilni vrstici (v okolju Windows na dnu zaslona, v Mac OS X pa na vrhu) pojavi rdeča ali zelena ikona BIM-strežnika. S klikom nanjo se prikaže okno, kjer vidimo strežnikovo stanje ter dostopamo do vseh nastavitev. Gumb *Preferences* nam omogoča spreminjanje nastavitev, ki smo jih opravili že prej, zato zdaj izberemo gumb *Server Manager*.

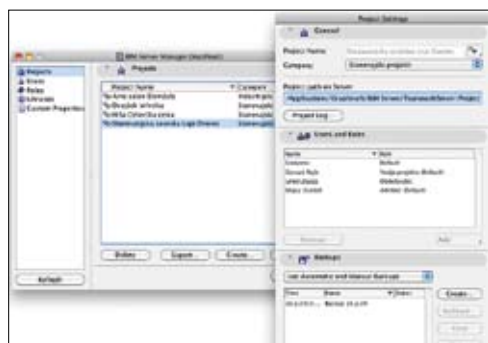
8 | Uporabniki

Najprej določimo uporabnike, ki bodo projekte na tem BIM-strežniku lahko obdelovali ali vsaj pregledovali. Vpišemo njihove podatke in jim določimo geslo, ki ga nato dobijo po elektronski pošti. Določimo jim tudi vlogo v projektih, s katero dobijo več ali manj pravic.

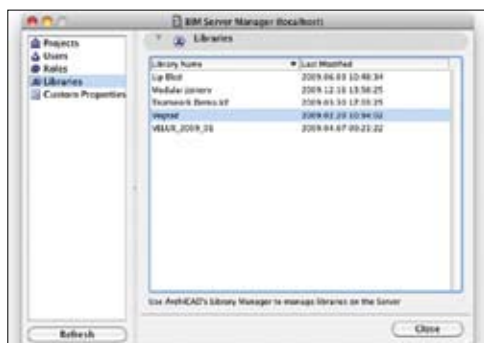
9 | Vloge in pravice uporabnikov

Vsak uporabnik ima pri projektu določeno vlogo (*Role*). Glede na to ima možnosti spreminjanja in obdelave projekta. S klikom na nastavitve vlog lahko ustvarimo nove ali obstoječim vlogam določimo, kaj uporabniki smejo ali ne smejo.

10 | Projekti

Ko imamo deljene projekte, lahko iz istega okna upravljamo tudi z nastavitvami projektov. Določamo, kdo pri njih sodeluje in v kakšni vlogi, nastavljamo možnosti izdelave varnostnih kopij ali po potrebi kakšnega uporabnika z enega projekta „prestavimo“ na drugega. Vse akcije se zapisujejo v log-datoteko, tako da lahko pozneje spremljamo dejavnosti.

11 | Knjižnice

Skupaj s projektom se na BIM-strežnik prekopirajo tudi vse uporabljene knjižnice. Vsak uporabnik lahko na strežnik doda knjižnice, ki jih bo potreboval pri delu. Administrator ima možnost le pregleda nad naloženimi knjižnicami, ne more pa jih spreminjati.

12 | Oddaljeno upravljanje BIM-strežnika

Če imamo BIM-strežnik nameščen na računalniku, do katerega nimajo vsi dostopa (strežnik podjetja), je treba na poljubne računalnike namestiti ločen nadzorni program *BIM server manager*. Z njim lahko upravljamo z BIM-strežnikom s katerega koli, tudi na primer z domačega računalnika. Samostojni upravljalavec najdemo na namestitvenem DVD-ju pod možnostjo *Tools & Utilities*.

aleksander brezlan

Aleksander Brezlan je diplomant ljubljanske Akademije za likovno umetnost. Je oblikovalec, slikar, soustvarjalec kolektiva CYP2C9 in profesor predmeta Grafično oblikovanje na Srednji šoli za oblikovanje in fotografijo v Ljubljani.

www.artdistrikt.com

www.cyp2c9.com

»(...) Da, to je ekspresionistično slikarstvo, ki temelji na gesti, na teksturi, na telesnem, materialnem. Trdno in otipljivo je v potezi, nanosu, v reliefnosti in fakturi najrazličnejših materialov, obenem pa poetično v svoji izraznosti. Taka uporaba likovnih elementov ustvarja močan občutek fizične prisotnosti, trdne zasidranosti v času "tukaj in zdaj", obenem pa tke subtilni svet imaginacije, nepričakovanih asociacij in transcendence.(...)«

Milan Erič, red. prof., akad. slikar, spec.

»(...) Delo Aleksandra Brezlana odlikuje inovativnost ter stalno iskanje novih izraznih možnosti v kombinaciji z izjemno iskrenostjo in senzibilnostjo. V govorico ilustracije uvaja nove poti, pri tem pa ohranja globoko povezanost s tradicijo slikarstva in ilustracije.«

/Iz govora ob podelitvi nagrad Hinka Smrekarja, Cankarjev dom, 2008/ dr. Tanja Mastnak, umetnostna zgodovinarica

Iz cikla Sanj se ne da uokviriti, 2010, oglje na papirju, 84x30 cm

SANJ SE
NE DA
UOKVIRITI

proprio | mednarodni sejem
nepremičnin in investicij

26. in 27. marec 2010, od 9. do 18. ure
Gospodarsko razstavišče, Ljubljana

www.proprio.si

KUPUJETE? PRODAJATE?
NAJEMATE? OBNAVLJATE?
INVESTIRATE?

Sejem, ki ponuja relevantne informacije s področja nakupa,
prodaje, najema, obnove in zavarovanja nepremičnin.